KIRJOSARVIPEURA

Kirjoitettu | 17.01.2017 | Kommentit poissa käytöstä

”Kirjosarvipeura kertoo keväänkaipuusta keskellä sydäntalvea. Lumenvalkean eläimen sopusointuinen ja ikään kuin äänetön olemus on saanut vaikutteita näkemistäni unikuvista ja siten edustaa minulle itselleni alitajuntaa.” Kuva: Mikko Kupari 2017.

Vuoden ensimmäinen kokoelmanosto on mosaiikkityö Kirjosarvipeura (2016). Kyseessä on tilausteos mosaiikkitaiteilija Maria Kuparin (s. 1984) **Ikkunagallerianäyttelyn** yhteydestä Suomen käsityön museossa 7.9.-13.11.2016.

Museon yhtenä tehtävänä on tallentaa ajankohtaisia käsityön ilmiöitä. Kirjosarvipeuran hankintaan yhdistettiin dokumentointia haastattelemalla, valokuvaamalla ja videoimalla Maria Kuparia työnsä äärellä **Taitokeskus Aiviassa.**

Kuva: Anneli Hemmilä-Nurmi, 2016.

Maria Kupari on syntynyt Vesangassa ja asuu nykyisin Jyväskylässä. Hän kerää käytettyä posliinia työstääkseen siitä uusia mosaiikkiesineitä. Rikottu posliini kiehtoo häntä materiaalina eniten siitä löytyvien muotojen, värien ja valon heijastusten vuoksi. Kierrätysmateriaalin käyttöön ei ensisijaisesti liity maailmanpelastussuunnitelmaa, vaikka hylättyjen astioiden kierrätyksessä toteutuu samalla kestävän kehityksen ajatus.

Mosaiikkityön etuihin Maria Kupari lukee vaivattomuuden. Kalliita työvälineitä ei tarvita. Alkuun pääsee helposti pelkillä mosaiikkisaksilla, joita saa ostaa rautakaupoista. Maria Kupari käy kirpputoreilla viikoittain etsimässä materiaalia uusiin töihin. Kuva: Anneli Hemmilä-Nurmi, 2016.

Esinekokoelmaan saatiin samaan aikaan Kirjosarvipeuran kanssa tekijän lahjoituksena toinenkin mosaiikkityö Viisas pöllö vuodelta 2015.

”Viisas pöllö on voimaeläimen kaltainen kuva, joka Kirjosarvipeuran

tavoin katsoo kaivaten kevättä kohti. Työssä näkyy viehtymykseni symmetriaan ja unenomaisiin aiheisiin.”

Maria Kupari aloitti mosaiikkityöt kukka-aiheilla, mutta kuvaa mielellään myös kasvoja. Ensimmäisiä henkilökuvia olivat valtion päämiehet Kekkonen ja Mannerheim ja pian sen jälkeen syntyivät omakuva, lapsi ja mies. Kuva Maria Kuparin Pala palalta – Ikkunagallerianäyttelystä Suomen käsityön museossa. Kuva: Anneli Hemmilä-Nurmi, 2016.

Marjo Ahonen

”NENÄLIINA – AINA TERVETULLUT”

Kirjoitettu | 20.01.2017 | Kommentit poissa käytöstä

KANGASNENÄLIINAN HISTORIAA JA OLEMUSTA OMIN KÄSIN -LEHDESTÄ (JA VÄHÄN MUUTENKIN)

Suomen käsityön museossa oli vuoden 2016 päänäyttelynä Virkki-käsityömuseon tekemän suuren kokoelmalahjoituksen esineistöstä tuotettu Omin käsin -näyttely, joka esitteli Omin käsin -lehdessä julkaistua materiaalia, ajankuvaa ja esineistöä.

Lehti ilmestyi vuosina 1938-1972 ja sen päätoimittajana oli käsityöneuvos Tyyne-Kerttu Virkki. Omin käsin -lehti oli hyvä käsityölehti omana aikanaan. Se hoiti huolella valistustyötään ehdottoman varmana omasta maustaan. Tyyne-Kerttu Virkin näkemyksellisyys, oma ammattitaito, hyvä vainu ja ideointikokemus näkyvät lehdessä niin, että Omin käsin -lehti oli kekseliäs ja paneutuva sota-ajan suurtenkin vaikeuksien keskellä. Lehdessä julkaistiin runsaasti kaikenlaisia opettavaisia ohjeita. Joitakin asioita oli tarkoitettu aloittelijoille ja tumpeloille yksityiskohtaisin ohjein. Joitain voivat taitavat käsityöihmiset tehdä pelkästään katsomalla kuvista, joissa näytettiin yksityiskohtia tekstiileistä. Lehti oli voimakkaasti ajassa kiinni, kehityksen ja muutoksen huomaa artikkeleissa.

Nenäliina on mukana 32 kertaa Omin käsin -lehden ohjeissa ja artikkeleissa vuosina 1938-1970. Nenäliinan melko lyhyesti esitetty historia julkaistiin lehdessä 4/1959, kun nenäliinojen teko-ohjeita oli julkaistu jo 20 vuoden ajan. Artikkelin kirjoittajana oli käsityönopettaja Aira Kilpiä ja lähteinä oli kolme teosta: History of the Handkerchief, tohtori Frank H. Vizetelly, 1945 (kirja irlantilaisesta pellavasta). 1800-luvun pukuhistoria, saksalainen kulttuurihistorioitsija Max von Boehn, 1909. Suomen kansanpukujen historia, U.T.Sirelius, 1915.

NENÄLIINAN HISTORIAA

Nenäliinan historiaa Lähi-idässä ja länsimaissa on jäljitetty aikaan pari tuhatta vuotta ennen ajanlaskumme alkua, Kiinassa käyttöhistoriasta on tietoja vielä tuota varhaisemmiltakin ajanjaksoilta. Ylhäisön käyttämänä suurikokoisena ja suuriarvoisena hienostelutekstiilinä nenäliina on mukana pukeutumisen historiassa aina 1400-luvulta 1900-luvun alkuun. Silkkisiä ja pellavaisia nenäliinoja koristeltiin leveillä pitseillä, kullalla, hopealla ja helmillä niin, että niiden omistajien rikkaus tuli selväksi kaikille.

1800-luvulla nenäliinalla ja viuhkalla oli omat käyttötapansa, joilla pystyttiin viestittämään ihastuksille tai vihastuksille sanattomasti aikeista ja toiveista. 1900-luvun alkaessa nenäliinojen pitsit ovat aikaisempaa vaatimattomampia, vain kapeita reunapitsejä ja nenäliina oli jo kaikkien käytössä. Nenäliina oli sekä pukeutumisen koriste että tarpeellinen hygieniavaruste.

Suomalaisten nenäliina on ollut nästyyki ja nestuukki, yleensä pitsillä, kirjonnalla tai revinnäisellä koristettu. Kuviot ovat olleet geometrisia, joskus kasviaiheisia. Nenäliina on ollut morsiusnenäliina, sulhaslahja ja häälahja. U.T.Sirelius kirjoittaa: ”Miehet ja naiset käyttivät kirkkomatkoilla hien pyyhkimiseen pientä nenäliinan kokoista liinaa. Miehet pitivät sitä hatussaan, mutta naiset hameen kauluksen alla tai virsikirjan ympärillä.” Kaksi kaunista esimerkkiä nenäliinan käytöstä on kuvannut muun muassa Arvid Liljelund ja Albert Edelfelt.

OMIN KÄSIN –LEHDEN NENÄLIINAOHJEET

Sota-aikana 1939-1945 Omin käsin –lehden nenäliinaohjeiden teksteissä todetaan, että naisihmisellä ei suinkaan ole joutoaikaa rupatteluun, vaan vaikka vieraisillakin ollaan, niin samalla virkataan nenäliinoihin reunapitsejä. Materiaalipulan takia otetaan kuluneesta nenäliinasta virkkauslanka talteen uutta pitsiä varten. Lehdessä annetaan nenäliinojen halpoja ja helppoja koristeluohjeita: värilankojen pujottaminen, tiploja tikkipistoilla, reikiä sukkapuikoilla. Valmistetaan käsitöitä, jotka ovat sota-ajan henkeen sopivia, ei pröystäilyä vaan suomalaisittain vaatimatonta. Varovaisesti todetaan, että sodasta toivottavasti palaavalle miehelle voidaan jo tehdä nenäliina odottamaan. Elämän juhlatilaisuuksiin tullaan kuitenkin tarvitsemaan valkoinen nenäliina, jonka koristamiseksi on suunniteltu miehille sopivia, tyyliteltyjä nykyaikaisia nimikointikirjainmalleja.

1940-luvun lopun materiaalipulassa lehden ohjeet antavat ideoita nenäliinakankaiden etsintään. Vaatteiden uusiokäyttöön tarvitaan mielikuvitusta ja taitoa. Lehti myös vakuuttaa, että lukijakunta omistaa muotoaistia, kätevyyttä, kärsivällisyyttä – joillakin on jopa erikoisen kehittynyt maku ja taiteellinen pätevyys. Näin ollen laatutaju ja varma aisti ohjaavat käsitöiden tekemisessä aina hyvään suuntaan. Niinkin pienen tekstiilin kuin nenäliinan tekemiseen saa käyttää tarvittaessa paljon työtunteja, jotta se varmasti sopisi kyllin viehättävästi siihen tilaisuuteen, jossa sitä käytetään.

Nenäliinoja varten on tarvittu nenäliinasäilö. Niitä on kautta aikain valmistettu kauniisti kirjotuista kankaista, mutta sotavuosien kiireiselle naiselle annettiin ohjeita myös siitä, miten minkä tahansa sopivan pahvilaatikon pystyy päällystämään kankaalla ja nopeasti koristelemaan sieväksi. Tällaisen nenäliinasäilön saattoi antaa vaikka joululahjaksi.

Tulee 1950-luku ja elämä helpottuu. Kauppoihin on saatu jo kahvia, mutta myös ohuita pellavakankaita ja pellavabatistia. Markkinoille tulee taas runsaasti kangaslaatuja, kaikilla oma nimensä ja käyttötarkoituksensa: puuvillakangas MADEPOLAM, hollantilainen puuvillakangas NAINSOOK, ohuehko värjätty puuvillakangas JAPANETTI …

NENÄLIINAN VÄLTTÄMÄTTÖMYYS

Omin käsin -lehden ohjeista voi koota kangasnenäliinan eri käyttötavat ja tarkoitukset. Nenäliinaa tarvittiin paitsi henkilökohtaiseen hygieniaan, myös siistiin ja huoliteltuun pukeutumiseen. Todettiin, että nykyaikana eli 1940-50 -luvuilla nenäliina oli arkinen, aivan välttämätön asun lisä. Nenäliinoja oli eritasoisia, yksi arkeen, toinen vierailuun ja juhlaan ja taitavalla käsityön tekijällä saattoi juhlanenäliina olla varsinainen mestarinäyte.

Naisen elämänvirrassa tulivat vuorollaan tanssiaiset, häät, kaste. Nenäliinaan liittyy näistä tapahtumista muistoja, toiveita, romantiikkaa. Nenäliinaa säilytetään ehkä muistona, mutta sitä käytetään myös korun korvikkeena ja lisänä, jopa esittelyesineenä. Valkoisen nenäliinan tuli olla hohtavan valkoinen ja aina nenäliinan tuli olla hyvin silitetty.

Ompeluseuroja emännöivällä oli sievän tarjoiluesiliinan taskusta pilkottamassa yhtä sievä nenäliina.

Omin käsin -lehti keskittyy naisten elämään, naisten tarpeisiin. Nenäliina edusti naisellista somaa. ”Mielihyvää tuntee, kun voi vierailu- tai iltalaukkuun laittaa puhtaan, kauniin nenäliinan.” Nenäliinat olivat myös aina tervetulleita lahjoja ystävättärelle: viehättävä lahja, siro, sievästi koristeltu. Ja hauskaa oli tietysti sekin, jos nenäliinan oli itse saanut lahjaksi, sillä ”Kauniita, käsintehtyjä ei voi tuntea omistavansa liikaa”. Nenäliinat olivat jotain naisen omaa, ne edustivat elämänhallintaa ja vaikeinakin aikoina asiat olivat kunnossa edes joltain osin, kun pystyi huolehtimaan tällaisesta asunsa yksityiskohdasta.

Miesten nenäliinojen teko-ohjeita ei anneta, heidän nenäliinansa ovat liian arkisia eikä niiden tekemiseen tarvita kuin sopiva kangas ja konepäärmäys. Miesten kankainen nenäliina on kuitenkin ollut pitkäikäisempi kuin naisten. Näinäkin päivinä

saattaa ainakin jo hieman vanhempien miesten housuntaskusta ilmaantua kangasnenäliina nenää pyyhkimään. Ja kulmat solmuun sitomalla saadaan isosta nenäliinasta juuri päälaen kokoinen kevyt hellehattu. Kuvataiteilija ja kirjailija Hannu Väisänen käyttää nenäliinapäähinettä kotipyhimyksensä kaljun suojana, kuten hän kertoi Antiikki & Design -lehden numerossa 3/2016.

Hellepäähineen saa luotua helposti neljällä solmulla

Äiti huolehtii myös lapselle mieluisat nenäliinat, joiden ohjeissa luetellaan lapsen nenäliinan olevan halpa ja nopeatekoinen, iloisen värinen, sopiva kokoinen, sievästi ommeltu ja tuntomerkkinä voi olla oma väri, kukka, eläin tai kirjain. Tällaisen sievästi ommellun nenäliinan lapsi muistaa mielellään ottaa mukaansa ja käyttää tarvittaessa eikä nenäliinaa varmaankaan kadota kovin helposti.

”Nenäliinojako tekisimme?” Kun lapsi mankuu, ettei ole mitään tekemistä, laittaa äiti pienen ompelutyön vireille. Omin käsin –lehden ompeluohjeissa luotetaan siihen, että kouluikäinen ompelee itsekin opittuaan käyttämään neulaa. Työ on pieni, nopea, ei tarvitse pitkäjänteisyyttä. Ompelupistojen lisäksi lapsi oppii siisteyttä ja säästäväisyyttä ja huomaa osaavansa tehdä hyödyllistä. Lapsen käsitöihin tarkoitetuissa ohjeissa huolehditaan vielä siitä, että jos päärme kiinnitetään koristeellisin pistoin, käännetään päärme lapsen työssä oikealle työskentelyn helpottamiseksi.

Lapsen nenäliinan tuntomerkkinä voi olla oma väri, kukka, eläin tai kirjain.

NENÄLIINOJEN ANTIIKKIARVO

1800-luvulta ja mahdollisesti sitä varhaisemmiltakin ajoilta periytyviä nenäliinoja saatetaan säilyttää sukupolvelta toiselle periytyvinä aarteina. Omin käsin –lehti huomauttaa, että liinoilla on antiikkiarvo, ne edustavat kulttuurikotien perittyä käsityötaidetta. Nenäliinat eivät ole arkisia käyttöesineitä, vaan kuin perhehopeat kohottamassa kodin arvokkuutta ja yhdistämässä sukupolvea toiseen.

Omin käsin –lehdessä puolustettiin voimakkaasti naisten käsitöiden valmistusta ja perustelut olivat joskus hyvin jyrkkiä. Naisten töistä mainitaan, että arvotekstiileiksi tehtyjä hienoja nenäliinoja käytetään ja säilytetään pitkään – niihin uhrattu työmäärä tulee ymmärrettäväksi, kun käsitetään niiden tekemiseen tarvittu ammattitaito, hyvä maku ja luova kyky. Miesten töistä ei kehuja herunut: ”Miehet puhuvat usein hukkaan heitetystä naisenergiasta käsitöitä katsellessaan… naiset käytännöllisinä ja todellisuuden tajuavina ovat harvemmin erehtyneet kuin miehet, joitten käsialaa esim. puhdetyöt sodan aikana edustivat.”

SUURI NENÄLIINAKILPAILU 1951

Maailma muuttuu ja nenäliinakin alkaa muuttua. 1950-luvulla Omin käsin –lehden nenäliinaohjeissa korostetaan jo hygieenisyyttä ja esteettisyyttä rinta rinnan. Nenäliinakäsityötä on ajateltava taloudellisuuden kannalta, on saatava vastinetta rahoille oikealla tavalla, lukijoilla ei pidä olla tolkuttomien muotivirtausten perässä ryntäilyä. Itse tekeminen alkaa kuitenkin olla jo vähän vanhanaikaista, koska nenäliinan voi ostaa kaupasta vähällä rahalla.

Lehti järjestää lukijoilleen nenäliinakilpailun. Kilpailuohjeissa haetaan siistejä, kauniita ja miellyttäviä käyttöesineitä. Nyt nenäliina palvelee ennen kaikkea hyötytarkoitusta, vain pieneltä osalta se on enää säilyttänyt koristeluonteensa. Kilpailutöiden vaihtoehtoina oli naisten nenäliina, miesten tai lasten nenäliina ja morsius- eli juhlanenäliina.

Nenäliinakilpailun arvostelutekstit julkaistaan lehdessä. Ne sisältävät suoraa ja kärkevääkin tekstiä, tiukkaa arvostelua. Osa kilpailutöistä oli ”heti havaittu liian köykäisiksi”. Kilpailussa jaettiin kolme ensimmäistä palkintoa arvioinneilla: ”Naisellisen kevyt ja huoliteltu naisen juhlanenäliina. Miesten nenäliinan viimeistely on erittäin huoliteltu ja hyvin suoritettu. Naisten arkinenäliina, joka on jokanaisen toivenenäliina, kaikessa yksinkertaisuudessaan erittäin hienostunut ja tyylikäs”.

Nenäliinakilpailuun osallistuneita arvosteltiin välillä kovinkin sanoin.

Jaettiin myös kolme kunniamainintaa ja kuvateksteissä saatiin taas lukea työsuoritusten arvioinnit: ”Oikealla Meeri. Hienostunutta tyyliä ja työ voidaan tuskin suorittaa paremmin kuin tässä on tehty… Vasemmalla Jukka. Tällä miehen nenäliinalla on tulevaisuutta. Uutena se tosin on jäykkä, mutta muutaman pesun jälkeen sopivan taipuisa tehtäväänsä. Kotikutoinen, loimi ohutta kiiltolankaa ja kude pellavaa. Kunniamaininta Mikko Okari. Keskellä Ritva, tytön nenäliina… Kulman somisteeksi olisi riittänyt nimen ohella tipu ja kukka. Täten olisi säästetty aikaa ja tulos olisi onnistuneempi…”

”Oikealla Meeri. Hienostunutta tyyliä ja työ voidaan tuskin suorittaa paremmin kuin tässä on tehty… Vasemmalla Jukka. Tällä miehen nenäliinalla on tulevaisuutta. Uutena se tosin on jäykkä, mutta muutaman pesun jälkeen sopivan taipuisa tehtäväänsä. Kotikutoinen, loimi ohutta kiiltolankaa ja kude pellavaa. Kunniamaininta Mikko Okari. Keskellä Ritva, tytön ne-näliina… Kulman somisteeksi olisi riittänyt nimen ohella tipu ja kukka. Täten olisi säästetty aikaa ja tulos olisi onnistuneempi…”

MAAILMALTA 1955-59

Ulkomaanmatkailu oli alkanut 50-luvulla. Käsityöstä löytyi myös toimittajalle syy työmatkailuun ja matkamuistoina ostettuja käsitöitä esiteltiin innoittamaan lukijoiden omaa suunnittelua.

Lehden artikkeleissa oli terveisiä Meksikosta ja muistakin maista. Käsityötaidon ihailua herättivät esimerkiksi sveitsiläiset nenäliinat, mutta artikkelissa jouduttiin jo toteamaan, että sitä mukaa kun taitajat vähenevät, jäljellä olevista kukin erikoistuu johonkin vaikeaan tekniikkaan ja malliin ja tekee huippulaatua sitten siinä. Näin muutamat taitajat vielä pystyvät tekemään nenäliinoja ansiotyönä. Hienoimmat kirjontatyöt kuitenkin myydään kalliiseen hintaan Pariisissa, kotimaassa Sveitsissä ei kellään ole enää edes varaa ostaa näitä huipputuotteita. Hienolla työllä ei enää ole samaa merkitystä kuin ennen kodin ja elämän somistamisessa.

OMIN KÄSIN –LEHDEN NUMEROSSA 3/1958 ON ARTIKKELI BRYSSELIN MAAILMANNÄYTTELYSTÄ.

Maailmannäyttelyt ovat yleismaailmallisia kaupallisia messuja, joita on järjestetty muutamien vuosien välein vuodesta 1851 lähtien ja Suomellakin on ollut niissä osasto alkuajoista lähtien. Suomen käsi- ja taideteollisuustuotteet ovat myös menestyneet maailmannäyttelyissä. Artikkelissa esitetään moite Suomen osaston järjestäjille. Käyttökelpoisia, pienikokoisia matkamuistoesineitä oli ostettavissa muilta osastoilta, Suomen osastolla ei myyty mitään. Miksei ole kotiteollisia vientituotteita, joiksi sopisivat esim. raumalaiset ja orimattilalaiset nenäliinapitsit vastineina Sveitsin ja Brysselin pitseille?

Numerossa 3/1959 tehdään muistelumatkaa Karjalaan, josta esitellään karjalaista reikäompelua, artikkelin kuvituksena on nästyyki Käkisalmelta vuodelta 1801. Tyyne-Kerttu Virkki halusi ylläpitää ja tuoda esille hänelle lapsuudestaan ja nuoruudestaan rakasta karjalaista käsityöperinnettä, siitä muodostui suuri osa hänen elämäntyötään ja sittemmin perustetun Virkki-käsityömuseon kokoelmia. Reikäommel on vanha, perinteinen työtapa, mutta ”Tekniikka sopii siirrettäväksi nykyaikaan ja voimakkaisiin väreihin rikkomatta reikäompeleitten kansanomaista alkuperää”.

LOPPUHUIPENNUS 1970-LUVULLE

Kun 1950-luku päättyy, esitellään Omin käsin –lehdessä 4/1959 Helsingin käsityöopettaja-opiston nenäliinatöitä, joissa on esimerkkejä erilaisista reunahuolitteluista. Kangasnenäliina on jo menettänyt merkityksensä tarpeellisena, arkisena hygieniavälineenä, nyt siitä on selvästikin tullut käsityön eri tekniikoiden harjoittelutyö ja ammattilaisten taidonnäyte. Ammattiin opiskelevat ovat todella saaneet paneutua aiheeseen, hurmioitua millintarkassa ompelutyössään, jossa yksityiskohtia pystyy pipertämään loputtomiin. Nenäliina on nopeasti tai hitaasti valmistuva, helposti käsiteltävä pieni tekstiiliteos. Nenäliinojen maailma on muuttunut pienoistaideteosten maailmaksi.

1960-luvun alkaessa nenäliinaohjeet eivät enää ole ollenkaan tärkeitä. Numerossa 4/60 on vain maininta nenäliinasta vanhojen pukujen esittelyn yhteydessä, kun nenäliina edustaa vanhaa, hienoa käsityötaitoa. Numerossa 1/61 esitellään nenäliinan serkku kasteliina kastepuvun teko-ohjeen yhteydessä. Numerossa 4/61 esitellään nenäliinoja, jotka on tehty Helsingin Käsityönopettajaopistossa: erityistä on pyöreät kulmat, muodikas kokovalkoisuus, valkokirjonta, korko-ompelu, Richelieu-pitsikulma. ”Kauniisti sommitellun ja hyvin tehdyn työn arvokas leima.”

Vuonna 1962 tulee yllätys. Frivolité eli käpyilty pitsi jälleen muodissa, samalla kun pyöreät kuvio-osat muotia kaikessa mahdollisessa muussakin. Nenäliinat reunustetaan pitsipyörylöistä koostuvilla frivolité-pitseillä ja numerossa 3/1962 on pitsinteko-ohjeen otsikkona ”Turhuutta: Me naisethan tunnemme ihmeellistä mielenkiintoa monenmoiseen turhuuteen, joten yhden lisää voisimme omaksua varta vasten oikein opettamalla.” Frivolité-sana on ranskaa ja merkitsee turhuutta.

Kangasnenäliinan merkitys hiipuu, se on enää harvakseltaan näkyvä juhlatekstiili. Omin käsin –lehdessä viimeinen pieni maininta on numerossa 3/1970, kun esitellään yhdellä kuvalla Tammisaaren käsityöseminaarissa (ruotsinkieliset käsityönopettajat) valmistettu juhlanenäliina, jossa nyplätty reunapitsi.

PAPERINENÄLIINA

1920-luvulla valmistettiin ensimmäiset paperinenäliinat USA:ssa, Suomessa G.A.Serlachius aloitti paperinenäliinojen valmistuksen 1930-luvulla. Nyt paperinenäliinoista on jo tullut normi. Kankaisten nenäliinojen pino siirtyy perintönä joitakin sukupolvia, kun niitä ei tarvita enää missään, mutta poiskaan ei voi heittää isoäidin ja äidin tekemiä.

Anne Vesanto, johtava konservaattori

Konservointikeskus

Kirjoituksenku vato vatkai kkiO minkäs in- lehdestäh uolellaA nneliH emmilä-Nurmens kannaamia.

NÄYTTELYIDEN TAUSTAVOIMAT: MARJA LIISA VÄISÄNEN

Kirjoitettu | 25.01.2017 | Kommentit poissa käytöstä

Suomen juhliessa 100-vuotista taivaltaan, valmistautuu museo *Suomalainenkan sallispuku* –näyttelyyn, joka on osa Suomi 100 –juhlavuoden virallista ohjelmaa. Juhlavuoden kunniaksi ajattelimme avata yleisölle hiukan enemmän museolaisten työelämää ja mikäpä sen paremmin mahdollistaisi kuin henkilökunnan esittelyn osana *Suomalainenkan sallispuku* –näyttelyn suunnittelua ja rakentamista. Näyttelyn toteuttaminen vaatii usean, ehkä monen mielestä yllättävänkin monen, henkilön panostuksen.

Pitkin vuotta esittelemme koko museon henkilökunnan, joten kannattaa seurata museon blogia.

Ensimmäisenä nostetaan esille Suomen kansallispukukeskuksen amanuenssi, toinen Suomalainen kansallispuku –näyttelyn eteenpäin vievistä voimista, **Marja Liisa Väisänen**.

Marja Liisa toimi pukunäytöksen kuuluttajana Kansallispuvun juhlapäivässä vuonna 2015.

Marja Liisa on ollut mukana Suomen kansallispukukeskuksen toiminnassa sen alkulähteiltä saakka. Opiskellessaan Jyväskylän yliopistossa, hän teki monenlaisia töitä Suomen käsityön museolla. Kun kipinä Suomen kansallispukukeskuksen perustamiseen syttyi, siirtyi hän tekemään töitään sinne. Marja Liisa ehti tehdä monipuolisesti erilaisia toimenkuvia ”kansiksessa”, kuten Suomen kansallispukukeskuksesta puhutaan, ennen kuin hänet vakinaistettiin vuonna 2003. Kansallispukujen esikuvat 1700- ja 1800-luvulla käytetyt kansan juhlavaatteet ja niihin liittyvät historia, ihanteet ja uskomukset, ovat Väisäsen mielestä valtavan mielenkiintoisia ja siirtyvät tähän päivään kansallispukujen kautta.

Tällä hetkellä Marja Liisa suunnittelee käsikirjoitusta *Suomalainenkan sallispuku* –näyttelyyn yhdessä muun työryhmän kanssa. Tämä pitää sisällään kokouksia näyttelyarkkitehdin kanssa esillepanon suunnittelussa, näyttelyyn tulevien pukujen valintaa ja niiden huoltoon laittaminen. Näyttelyt, joissa on paljon vaatteita ja pukuja esillä, vaativat luonnollisesti myös nukkeja, joiden päälle puvut puetaan. Kansallispukunäyttelyä varten tilattiin paljon uusia mallinukkeja, joiden valintaan käytettiin tarkkaa harkintaa. Myös näyttelyyn liittyvä oheisohjelma pitää suunnitella jo nyt yhdessä museolehtorin kanssa, samoin näyttelyn markkinointia pohditaan yhdessä tiedottajien kanssa. Tätä näyttelyä edeltää iso pukukokoelman luettelointityö, johon liittyy myös kansallispukujen valmistamiseen liittyvien tekniikoiden tallennustyötä, jossa Marja Liisa on myös mukana.

”Odotan sitä, että näyttely tarjoaisi kaikille kävijöille jotakin, olit sitten kansallispukuharrastaja, valmistuksen ammattilainen tai ihan muuten vain kansallispuvuista kiinnostunut ja mikä parasta, et ollenkaan asiasta kiinnostunut. Toivon, että mahdollisimman moni halukas pääsisi tutustumaan näyttelyyn ja saisimme yhä useampia ihmisiä kiinnostumaan kansallispuvuista”, kuvailee Marja Liisa odotuksiaan tulevalta näyttelyltä.

Marja Liisan mukaan vaikeinta kansallispukunäyttelyn tekemisessä on valinnat. Kansallispuvuista ei voi kertoa kaikkea yhden näyttelyn avulla, eikä kaikkia pukuja saada mahtumaan esille. ”Ikävä kyllä jokainen kävijä ei voi löytää sitä omaa

kansallispukuaan näyttelystä. Mutta runsaasti pukuja tulee esille, sen voin luvata.”

Kansallispukujen parissa tehdään paljon yhteistyötä Pohjoismaiden kesken. Suomen kansallispukukeskuksen henkilökunta matkustelee tarpeen mukaan tapaamiseen Ruotsiin, Norjaan tai Tanskaan. Niinpä ruotsin kielestä on hurjasti hyötyä, mutta aina kommelluksiltakaan ei vältytä: ”Olimme Norjassa Pohjoismaisessa kansallispukuseminaarissa. Keskustelukielenä siellä on ruotsi ja ennen kuin viikon aikana tottuu puhumaan edes kohtalaista ruotsia, niin alkuviikkoon mahtuu aina monia kömmähdyksiä, kuten ”Tack” ja ”Grattis” saattavat mennä sekaisin.”

Teksti:S ariK oskinen

NÄYTTELYIDEN TAUSTAVOIMAT: SARI PERHONEN-PIRTTINIEMI

Kirjoitettu | 07.02.2017 | 2 kommentti

Tällä kertaa esittelyvuorossa on tp. amanuenssin **Sari Perhonen-Pirttiniemi**, jonka työpanos on liittynyt olennaisesti kansallispukunäyttelyn toteuttamiseen ja Suomen kansallispukukeskuksen esinekokoelmien luettelointiin.

Sari Perhonen-Pirttiniemi esitteli luettelointia Jyväskylän kunnanvaltuuston jäsen Pauliina Holmille Kutsu poliitikko -museoon päivänä marraskuussa 2016.

Alun perin Suomen kotiteollisuusmuseoon (nykyisin Suomen käsityön museo) harjoittelijaksi tulleen Sarin juuret ovat käsi- ja taideteollisuusalalla. Kotiseutumuseon harjoitteluaikojen myötä hän päätyi töihin Suomen kansallispukukeskukseen. ”Olen välillä ollut töissä muulla alalla ja nyt niin sanotusti palannut juurilleni eli käsitöitten pariin”, Sari kertoo.

Sarin osuus Suomalainen kansallispuku –näyttelyyn on kestänyt pari viimeistä vuotta, tosin muutamassa eri pätkässä. Tutkimuksellinen luettelointi on se osuus, mikä vähiten näkyy yleisölle. Perhonen-Pirttiniemi on luetteloinut Suomen Kansallispukuneuvoston mallipukukokoelmaa, joka on osa kansallispukukeskuksen esinekokoelmia. Luetteloinnissa puvut tarkistetaan ja käydään läpi, kuvataan ja syötetään esinekokoelmissa käytettävään tietokantaan. Mallipukukokoelmassa olevat kansallispuvut luetteloidaan sekä pukukokonaisuutena, että pukukokonaisuuteen kuuluvina yksittäisinä puvun osina. Pukukokonaisuuden luettelointi tarkoittaa esimerkiksi taustatietojen syöttämistä puvun historiasta ja valmistuksesta, yksittäistä puvun osaa luetteloidessa huomio kiinnitetään materiaaleihin mittoihin, väreihin ja yksityiskohtiin, kuten nappeihin ja nyöreihin. Kaikki kuvaillaan sanallisesti tietokantaan tukemaan valokuvia. Lisäksi kokonaisuudelle ja puvun yksittäisille osille annetaan kokoelmatunnusnumero. Luetteloinnin ohessa pukujen kunto tarkistetaan ja ne puvun osat, jotka vaativat huoltoa ennen näyttelyä, siirretään konservointikeskukseen jatkotoimenpiteitä varten.

Kansallispukukokoelmaa läpikäydessä syntyy luonnollisesti laaja kuva kansallispuvuista ja niiden syntyhistoriasta, kuten alueellisista eroista ja niiden sitoutumisesta muuhun pukuhistoriaan. Sarin mielestä mielenkiintoisista kansallispuvuissa ovat taskut. Ne on koottu useista pienistä, erilaisista kangastilkuista, koristeltu mahdollisesti peilinpaloilla, helmillä, kirjailuilla. Taskujen vaihtelevat muodot, materiaalit, värit ja koot ovat hauskoja ja kiehtovia yksityiskohtia pukukokonaisuuksissa.

Sukeltaminen kansallispukuihin näin syvällisesti lisäsi valinnan tuskaa, kun pukuja valittiin näyttelyyn. Sari on kuitenkin luottavasisin mielin siitä, että näyttelyn pukurunsaus tulee ilahduttamaan kävijöitä väriloistollaan ja kauneudellaan. Hän toivookin, että tulevan näyttelyn komeat kansallispuvut kertovat näyttelyvieraille suomalaisen pukuhistorian runsaudesta ja kauneudesta. Erityisesti Sari kehottaa kävijöitä kiinnittämään huomiota pukujen kauniisiin yksityiskohtiin ja taidokkaisiin käsityötekniikoihin. Hän toivoo, että kävijät kokevat – Sari ohella – näyttelyn olevan hieno tapa juhlistaa 100-vuotiasta Suomea.

Välillä Sari irtaantui pukujen syövereistä myös näyttelyiden puolelle. Kerran YLE:n toimittaja ja kuvaajat olivat kansallispukukeskuksessa tekemässä juttua Nukke Pukunen -näyttelystä Pikku Kakkoseen. Haastattelun ja koululaisyhmien kuvaamisen lisäksi ohjelmaan piti saada vielä yleiskuvaa näyttelystä. Niinpä toimittaja ja kuvaajat keksivät, että Sari kävelisi toimittajan kanssa näyttelyssä ympäriinsä, jotta materiaalia saataisiin kuvattua. ”Tilanne oli hieman koominen, sillä meidän piti näyttää siltä, että keskustelimme näyttelystä, vaikka todellisuudessa toimittaja ohjaili minua kävelemään ja katsomaan tiettyyn suuntaan, pysähtymään, osoittamaan vitriinissä olevia nukkeja yms. ja minä kyselin häneltä neuvoja, että osaisin tehdä liikkeet oikein. Telkkarissa se onneksi näytti kuitenkin aidolta näyttelynesittely –tilanteelta,” nauraa Sari.

Tiesitkö, että kansallispukujen kirjoon pääsee tutustumaan myös netissä? Osoitteessa www.kansallispuvut.fi voit selailla eri alueiden pukuja ja tutustua kansallispukujen erityissanastoon.

Suomenj uhliessa1 00-vuotistatai valtaan,val mistautuumu seoS uomalainenkan sallispuku– näyttelyyn,j okao no saS uomi 100– juhlavuodenvi rallistao hjelmaa.J uhlavuodenku nniaksiavaamme yl eisölleh iukane nemmänmu seolaistentyö elämää jami käpäs enp aremminmah dollistaisiku inh enkilökunnane sittelyo sanaS uomalainenkan sallispuku– näyttelyn suunnitteluaj ar akentamista.N äyttelynto teuttaminenvaati iu sean,e hkämo nenmi elestäy llättävänkinmo nen,h enkilön panostuksen.

Teksti:S ariK oskinen

TILKKUTYÖ KAAOS

Kirjoitettu | 17.02.2017 | 2 kommentti

Kaaos, Marja Dölling-Aronen, 2001. Kuva: Anneli Hemmilä-Nurmi

Kuukauden kokoelmanosto on ulkosuomalaisen käsityöharrastajan vuonna 2001 suunnittelema ja valmistama tilkkutyö, jonka hän lahjoitti Suomen käsityön museolle joululomamatkallaan Suomessa viime vuonna. Teoksen nimi on Kaaos ja se on syntynyt kilpailutehtävästä suunnitella tilkkutyö teemasta vapaus. Vapautta symboloi Peppi Pitkätossu, kaaosta kuusikulmion sovittaminen neliöön, jossa Peppi¬-hahmot toistuvat säännönmukaisesti.

Lahjoituksen yhteydessä Sveitsissä asuvaa Marjaa pyydettiin kertomaan tilkkutyön tarina ja suhteestaan käsityöharrastukseen.

Marja on tehnyt käsitöitä suuresta innostuksesta koko elämänsä. Hän syntyi Helsingissä 1930-luvun alkupuolella vaatturimestari- ja ompelijavanhempien perheeseen. Ensimmäiset muistot itse tehdyistä käsitöistä ovat patalapun virkkaamisen opettelusta 4 -vuotiaana tai junamatkalta koulusta kotiin 8-vuotiaana, kun lähellä istuvien mielenkiinto kohdistui hänen nukenvaateneuleeseensa. Tyttökoulun ajoilta ovat hyvät muistot onnistuneista ja säntillisistä paikkausharjoituksista, geometrisesta muodosta, kulmien tekemisestä ja napinreikäharjoituksista.

Sotien jälkeen Marja inspiroitui uusista, saatavilla olevista käsityötarvikkeista ja julkaisuista. Tuolloin sai koko perhe joulupaketit, jotka sisälsivät suuritöisistä neuleita kuten paitoja tai kirjokintaita. Mary Oljen ohjeista tehdyt sormikkaat ovat jääneet mieleen, koska veli oli kehunut niitä kuin koneella tehdyiksi. Oma pyrkimys konejälkeen kumpusi isän työylpeydestä. Isä ei suvainnut itseltään ”rupista” työn jälkeä.

Ylioppilastutkinnon jälkeen ajankäytön vapaus innosti Marjan useille kursseille uusien tekniikoiden pariin. Ei ollut televisiota ja mikä oli sen ihanampaa kuin kuunnella radiota ja kutoa tai kirjoa. ”Sehän on selvää, että kotiapulaisen hemmottelema tytär ei perheessä juuri muuta osaa kuin tehdä käsitöitä.” Vaatturimestari-isä tosin ei opettanut kuin pukujen silittämisen. Vaikka intoa tyttärellä olisi ollut ammattioppiin jossain Helsingin pukuateljeista, isä ei sitä sallinut.

Avioliitto ja perheen perustaminen veivät ulkomaille. ”Käsityöharrastukseeni sopi mainiosti, että sain kaksi tytärtä.” Saksassa ja Sveitsissä ilmestyi lehtiä, jossa julkaistiin kauniita naisten ja tyttöjen vaatteiden kuvia, ohjeita ja kaavoja. Niiden avulla oli mahdollista oppia ompelun niksit ja oikeat työtavat. ”Sain tunteen, että osasin ommella myös vaatteita.”

Tilkkutyöharrastustaan Marja kuvaa moniulotteisesti: ”Tilkkutyöt ovat kiinnostaneet minua aina. Se on mielestäni kaunista, säännönmukaista ja huolellisuutta vaativaa. Se tuo mieleen kodin lämmön ja onkin lähtenyt alkuunsa ajatuksesta, että pienimmätkin tilkut saadaan käyttöön, että mitään ei tuhlattaisi.”

”Isäni äiti oli tehnyt lapsuuden kotiini tilkkutäkin. Se oli aika paksu ja painava. Sodan aikana silittelin sen palasia ja kuvittelin, miten kauniin mekon tuosta ja tuostakin palasta saisi. Peitto joutui joskus kuluneena kaatopaikalle eikä sitä osattu historiallisena kappaleena perheessämme arvostaa.”

”1980-luvulla alkoi maailmalla levitä innostus tilkkutöihin. Amerikassa se kuului lähes jokapäiväiseen elämään ja siksi kai juuri siellä kehitettiin leikkuri, viivain ja alusta tilkkujen leikkaamisen nopeuttamiseen ja kankaiden painatus ja valmistus melkein vyöryi Eurooppaan. Taloudellinen tilanne oli silloin hyvä ja tilkkutyö oli kuin lahja naisille, jotka usein ehkä hiukan turhautuneinakin miettivät elämänsä sisältöä. Kaiken helppouden ja kauneuden lisäksi pari miestaiteilijaa keksi nostaa ”sängynpeiton seinälle” ja niin tilkkutöistä tuli enemmän ”taidetta” kuin mitä olivat siihen saakka olleet naisten käsityöt. Tähän innostukseen oli helppo heittäytyä.”

”Syntyi tilkkuyhdistyksiä ja alan erikoisliikkeet järjestivät kursseja. Oli suuria ja pieniä kilpailuja, samoin näyttelyitä, joihin matkustettiin. Julkaistiin lehtiä ja kirjoja, joissa opetettiin teoriaa, kerrottiin tilkkutyön historiasta ja useat taiteilijat tekivät kirjoja, joissa he opettivat töidensä tekemistä. Kirjat olivat tosi hyviä, kauniit, selvät kuvat, tarkat mitat ja ompelutapa oli esillä.”

”Aika pian huomasin, että on pitkäveteistä tehdä valmiita malleja, vaikkakin jotkut oli pakko tehdä, koska ne olivat niin tavattoman kauniita. Vähitellen opin katsomaan värejä ja paremmin yhdistelemään niitä. Mielestäni tulos on aina kaunis, kun ompelee muutaman kankaan kauniisti yhteen ja sen sitten sijoittaa sopivaan ympäristöön. Kun olin jonkin aikaa käynyt kursseja, oppinut monta työskentelytapaa, nähnyt näyttelyt ja kuullut esitelmät, ajattelin, että kenties voisin yrittää ottaa osaa kilpailuun Ranskassa Elsassissa. Elsassin tilkkupäivät ovat oiva esimerkki tilkkuharrastuksen leviämisestä. Alue on entistä kaivosaluetta, varsinkin hopeakaivoksia on siellä ollut paljon. Sinne oli myös paennut sveitsiläisen pappi Ammannin perustama (1693) uskontoryhmä, joita johtajansa mukaan nimitettiin ammanilaisiksi ja joka myöhemmin Amerikassa muodostui Amishiksi. Elsassista heitä nimittäin muutti 1870 lähtien Pennsylvaniaan eläen siellä vanhoillisena lahkona. He käyttävät perinteistä tilkkutyötekniikkaa ja heidän käyttämänsä värit ovat hiukan sameat, mutta kauniit, harmoniset ja jotenkin surulliset. Nykyisin Elsassin tilkkupäivät kestävät keskiviikosta sunnuntaihin ja tuhansia tilkuista kiinnostuneita tulee paikalle vuosittain syyskuun puolivälin tienoilla.”

”2000-luvun vaihteessa tilkkuilijoille järjestetyt kilpailut olivat varsin suosittuja. Esim. Husqvarna halusi edistää ompelukonemyyntiä tällä tavoin. Myös Suomen **Finnquiltin**kilpailuihin olen osallistunut ja voittanutkin.”

”Kun vuonna 2001 oli aiheena Vapaus niin itselleni oli selvää, että sinne tekisin Peppi Pitkätossun. Nuorena ajattelin, että Peppi oli maailman vapain ihminen. En nähnyt häntä anarkistina, vaan reippaana ja iloisena oikeuksiensa puolustajana. Mietin omakohtaisesti, voisinko tuntea sanoin ja mihin liiallinen vapaus johtaisi.”

”Suomessa käydessäni Lahden kirjastossa oli käteeni sananmukaisesti pudonnut Jimmy Bayerin suuri kirja symmetriasta ja kävin sen perusteellisesti läpi kesän aikana ja syksyllä sitten ostin oman kirjan. Näytin kirjan tilkkukerhomme ydinjoukolle ja niin kävin sen vielä heidän kanssaan läpi ja siinä syntyi ajatus tesselaatiosta, monesta Pepistä ja sen aiheuttamasta kaaoksesta. (**Tesselaatio**, mosaiikkia muistuttava, kuviot yhdessä oleva geometrinen ornamentti.) En uskonut osaavani sitä piirtää, mutta aivan sattumalta kokeilin heti oikeaa mittaa ja Pepin olemus tuli jotakuinkin tyydyttävästi esiin. Kaaosta symbolisoi kuusikulmion mahtuminen neliöön.”

Yksityiskohta tilkkutyöstä. Kuva: Anneli Hemmilä-Nurmi.

”Työ ei saanut palkintoa, mutta hyväksyttiin kiertämään maailmaa. Mekin saimme kutsun Pariisin pormestarilta siellä pidettävän näyttelyn avajaisiin. Sinne menimme tietysti, emmehän joka päivä saa kutsua näin korkealta taholta.”

”Inspiraatio on melkein liian suuri sana kohdallani, mutta jos haluan jotain tehdä, täytyy sillä olla yhteys johonkin mieleiseen asiaan ja siitä sitten tulee joku idea, jos on tullakseen. Joskus oli vaikeaa olla kurssilla, kun idea ei lainkaan puhutellut. En keksinyt mitään ja silloin tunsin olevani huono. Parhaat puoleni ovat ehkä siinä, että yritän perehtyä asiaan kaikin mahdollisin tavoin ja siinä, että yritän saada työn jäljen mahdollisimman hyväksi.”

”Suomessa ehkä huomaa suuremman eron koulutettujen taiteilijoiden ja tavallisten harrastajien töissä kuin Sveitsissä. Samalla innolla kuitenkin kaikkialla yhdessä harrastetaan. Itse teen työtä aika hitaasti. Suunnittelu jo vie paljon aikaa, yritän sitä muuttaa mahdollisimman vähän ja ensimmäinen idea on usein paras.”

”Suomalaisuuteni paistaa varmaan kaikkialla läpi. Ja haluankin niin. Varsin suuri lahja oli Suomen kaksoiskansalaisuuslaki, jolla sain takaisin 1950-luvulla menettämäni Suomen kansalaisuuden. Eläkkeelle lähdön jälkeen aloin käyttää suomalaista nimeäni enemmän ja enemmän. Sveitsiläisessä passissani se on joka tapauksessa kirjoitettu kaksoisnimenä. Ainoastaan suomenkielellä osaan ilmaista tunteitani. Suomalaisena on helppo olla maailmalla.”

Marja Dölling-Aronen lahjoitti tilkkutyön Suomen käsityön museolle joulukuussa 2016.

Marjo Ahonen

NÄYTTELYIDEN TAUSTAVOIMAT: TAINA KANGAS

Kirjoitettu | 21.02.2017 | Kommentit poissa käytöstä

Esiin astuu kansallispukukonsulttimme **Taina Kangas**, joka on Suomen kansallispukukeskuksen toinen puolikas.

Taina Kangas pukee tottuneesti kansallispukuja mallinukkien päälle. Tässäon vuorossa Sääksmäen puvun pukeminen Paula – hyvän kahvin lähettiläs Sääksmäen puvussa -näyttelyyn.

Taina on imeytynyt käsitöiden pariin jo kotona. Valmistuttuaan Wetterhoffilta hän jäi työskentelemään Wetterhoffin ammattiompelimoon ja hurahti kansallispukuihin. Ennen kuin huomasikaan, hän päätyi itsenäiseksi kansallispukujen valmistajaksi ja kurssiopettajaksi ja viimein kansallispukukonsultiksi Suomen kansallispukukeskukseen, joka toimii Suomen käsityön museon yhteydessä.

Mitä kansallispukukonsultti oikein tekee, kysyy varmaan moni? Tainan työnkuva on hyvin moninainen alkaen kansallispukuneuvonnasta niin henkilökohtaisesti kuin sähköpostitse ja puhelimitse, aina tiedottamiseen asti. Isona osana kansallispukukonsultin työnkuvaa ovat erilaiset koulutukset – kansallispukukurssien opettajille, pukujen valmistajille ja pukujen myyjille sekä luonnollisesti myös alalle aikoville, koska uutta verta alalle tarvitaan. Ei taida olla sellaista kysymystä kansallispuvuista, etteikö konsultiltamme siihen vastausta löytyisi. Yksi Tainan tärkeimmistä tehtävistä onkin pukututkimus sekä pukutarkistusten ja uusien pukumallien kokoamisprojektien hoitaminen. Taina toimii myös kansallispukuraadin sihteerinä.

Tainaa voi nähdä myös luennoimassa ja opastamassa kansallispuvuista erilaisissa tilaisuuksissa meillä ja Pohjoismaissa. Vuosittain häntä pääsee tapaamaan muun muassa Folklandia-risteilyllä ja Kaustisten kansanmusiikkijuhlilla. Taina taitaakin olla talomme yksi liikkuvimpia työntekijöitä. Pohjoismainen kansallispukututkimuksen yhteistyö on hyvin vireää, mikä on ihan luonnollista kun huomioidaan kuinka pukuperinteissäkin lainataan helposti muilta alueilta. Kolmen vuoden välein järjestetään Pohjoismainen kansallispukuseminaari, jossa Suomen kansallispukukeskuskin on mukana. Viimeksi seminaari järjestettiin Norjan Fagernesissa ja seuraava seminaari pidetään Tanskassa.

Suomalainenkan sallispuku –näyttelyssä Taina on ollut omalta osaltaan mukana suunnittelemassa kokonaisuutta aina sisällöistä toteutukseen ja oheistapahtumiin. Ja kevään mittaan tietenkin ihan näyttelyä rakentamassa. Siinä sivussa hänellä on kuitenkin työn alla myös rutkasti muita tehtäviä. Nyt kiireellisempänä mielessä on Kansallispukuraadin kokous tällä viikolla ja erityisesti siellä käsiteltävät erilaiset pukutarkistushankkeet. Tainan mielestä yksi hänen työnsä rikkauksista on uusiin ihmisiin tutustuminen, mikä toteutuu varsinkin koulutuksia järjestäessä. ”On taas hienoa huomata, miten uudet ihmiset innostuvat aiheesta ja saan jakaa tietojani eteenpäin,” Taina kuvailee.

Se mikä Tainaa erityisesti kansallispuvuissa kiehtoo, on vaihdellut uran eri vaiheiden mukaan. Uransa alkupuolella työtavat ja materiaalit olivat kiinnostavinta. Sai ommella erilaisia reikäompeleita ja kirjontoja, opetella vetopoimutuksien tekoa, säämiskän ompelua, tykkimyssyn tekoa, kansallispuvun teon perustoimintoja siis. Myöhemmässä vaiheessa, kun Taina alkoi

valmistamaan mallipukuja, hän innostui enemmän työohjeista ja kaavojen sarjonnasta. Ne kun eroavat kovasti tavallisesta pukuompelusta. Samoin miesten pukujen kaavoitukset olivat jotain uutta ja haasteellista.

Nykyään Taina keskittyy mieluiten pukututkimukseen ja pukutarkistuksiin sekä uusien pukumallien kokoamisprojekteihin. Uusia pukujen kokoamisprojekteja on meneillään ainakin Johanneksen puvun, Saarijärven ja Rauman seudun pukujen kanssa.

Kun on noin syvällä kansallispukujen maailmassa, niin onko näyttelyn toteuttamisessa enää haasteita jäljellä? ”Tässä vaiheessa varmaan päällimmäisenä haasteena on näyttelyn toteutuksen aikataulukysymykset sekä yhteisohjelman kokoaminen Karjalan Liiton järjestämien Karjalaisten kesäjuhlien kanssa,” miettii Taina.

Suomenj uhliessa1 00-vuotistatai valtaan,val mistautuumu seoS uomalainenkan sallispuku– näyttelyyn,j okao no saS uomi 100– juhlavuodenvi rallistao hjelmaa.J uhlavuodenku nniaksiavaamme yl eisölleh iukane nemmänmu seolaistentyö elämää jami käpäs enp aremminmah dollistaisiku inh enkilökunnane sittelyo sanaS uomalainenkan sallispuku– näyttelyn suunnitteluaj ar akentamista.N äyttelynto teuttaminenvaati iu sean,e hkämo nenmi elestäy llättävänkinmo nen,h enkilön panostuksen.

Teksti:S ariK oskinen

NÄYTTELYIDEN TAUSTAVOIMAT: MIKKO OIKARI

Kirjoitettu | 07.03.2017 | Kommentit poissa käytöstä

Esiin astelee tänään museon intendentti **Mikko Oikari**, jota on osaltaan kiittäminen museon upeista näyttelykokonaisuuksista. Mikon työnkuvaa kuuluu kaikkea laidasta laitaan, mikä vaan on näyttelyn toteuttamisen kannalta oleellista. Hän on myös yksi museon tekniikkataikureista, joka saa museon median pörräämään.

Mikko oli mukana pystyttämässä Pinnalla-näyttelyä myös muualle Suomeen.

Mikko päätyi museoalalle muutaman mutkan kautta. Hän oli kesätöissä pienessä kotiseutumuseossa ja omien sanojensa mukaan hakeutui yliopistoon opiskelemaan museoaineita koska ”ei paremmasta tiennyt”. Valmistuminen lama-aikaan kuitenkin ajoi kaupallisten opintojen pariin ja Mikko työskentelikin metallialalla teollisuuslasereiden ja vesisuihkuleikkauksen maailmassa melkein viisi vuotta. ”Kun Suomen käsityön museossa avautui oman alan työpaikka, vaimoni kehotti minua hakemaan sitä. No, vaimoa pitää totella ja hyvinhän asiassa kävi silläkin kertaa,” naureskelee Mikko.

Juuri nyt työn alla Mikolla ja näyttelytiimillä on *Suomalainenkan sallispuku* –näyttelyn tarinarakennus ja se kuinka tarina välitetään yleisölle eri kävijäryhmät huomioiden. Pohdinnassa on, minkälaisia kanavia, välineitä tai rakenteita siihen tarvitaan ja kuinka ne toteutetaan. Suomi 100 –juhlavuoden näyttelystä halutaan tehdä hyvin erilainen kuin museon muut aiemmat näyttelyt. ”Meitä onnisti, kun Jyväskylän kaupunginteatterin lavastajakonkari Karmo Mende lupautui suunnittelemaan näyttelyn arkkitehtuurin. Hänellä on tosi raikkaita ja elämyksellisiä ideoita näyttelyn toteutukseen,” Oikari lupailee.

Mikko tunnustautuu noviisiksi kansallispukujen parissa, mutta huokaisee helpotuksesta siinä, että näyttelyn sisällöntuottajat ovat asiassaan Suomen huippuja. Tulevalta näyttelyltä hän toivoo, että kävijät aistisivat näyttelystä sen suuren ammattitaidon ja tietämyksen, mikä tekijöillä on, vaikka esille tuleva informaatio on tiivistä ja yksinkertaistettua, jäävuoren huippua. Eniten hän odottaa uudelta näyttelyltä värikkyyttä, runsautta, helppoutta sekä kevyttä ja iloista tunnelmaa. Kansallispukujen käyttö Suomessa on melko vähäistä ja puvun hankintaa arastellaan. Varsinkin nuoremman ikäpolven parissa yhteyttä kansallispukuun ja sen käyttöön ei oikein löydy. Oikari toivookin, että näyttelyn kävijät innostuisivat uudelleen kansallispukujen käytöstä tai jopa hankkimaan sellaisen itselleen. ” Olisi hienoa olla osasyyllinen suuren kansallispukubuumin syntyyn.”

Puvuista koostuvan näyttelyn toteuttaminen ei aina ole kuitenkaan helppoa. Syksystä 2015 asti vireillä ollut kansallispuvuille sopivien mallinukkien etsiminen ja hankkiminen osoittautui paljon isommaksi ja pitemmäksi prosessiksi kuin alun perin kaavailtiin. Projekti jatkuu osin edelleen. Kansallispuku aiheena on myös niin laaja, että siitä tekisi useammankin näyttelyn keskittyen aina eri osa-alueisiin, joten aiheen rajaus yhteen näyttelyyn ja epäoleellisen karsiminen on teettänyt ja teettää edelleen töitä.

Keskusteluja käydään myös näyttelyn välittämästä sanomasta. Tällä hetkellä kansallispukujen käyttäjien keskuudessa keskustellaan paljon muun muassa pukujen sekakäytöstä. Eli eri alueiden kansallispukujen osia yhdistellään vapaasti keskenään. Mikko itse henkilökohtaisesti kannattaa pukujen tai niiden osien käyttöä vaikka ihan arjessa eläessä. Suomen käsityön museon ja Suomen kansallispukukeskuksen tehtävä on kuitenkin tallettaa, tutkia ja esitellä kansallispukutietoutta ja siksi näyttelyssä tullaan esittelemään kansallispukuneuvoston tarkistamia kansallispukuja ja niiden valmistukseen liittyviä erikoistekniikoita.

Mikä niissä kansallispuvuissa sitten oikein viehättää? ”Kansallispuvut ovat vähän kuin madonreikä aika-avaruudessa. Ne yllä aistii, miltä on tuntunut liikkua juhla-asussa 1800-luvulla. Samoin pukujen värikkyys ja niihin liittyvä sanaton viestintä viehättävät minua. Puvut kertovat käyttäjänsä sukujuurista, arvomaailmasta ja jopa varallisuudesta, jolla sinänsä ei tänä päivänä enää onneksi ole merkitystä, ” Mikko maalailee. Puvuissa näkyy myös valmistukseen käytetty taito, aika ja aidot materiaalit. Mikko haluaisi vähän harata kansallispuvuissa vaadittua käsin ompelua vastaan kun ompelukoneetkin on keksitty. Oikari tietää astelevansa aiheessa vaarallisilla vesillä ja tietää saavansa kyllä perustelut käsin ompelun puolesta kollegoiltansa aina tarvittaessa.

Mikko muistaa myös menneiltä vuosilta yhden kansallispukuaiheisen sattumuksenkin. ”Minun piti pukea ylleni Askolan miehen puku. Pitkä sarkatakki oli kuuma ja farkkuihin tottuneena säämiskähousut olivat löysät väärästä kohtaa ja tiukat samoin oudosta paikasta. Se vielä menetteli, mutta päivän mittaan yllättävän moni asiakas hiplasi reisiäni. Nuorta miestä tuo punastutti, mutta nyt vuosien jälkeen päivää muistelee lämmöllä, muttei vielä kuitenkaan kaipauksella,” Mikko muistelee.

Suomenj uhliessa1 00-vuotistatai valtaan,val mistautuumu seoS uomalainenkan sallispuku– näyttelyyn,j okao no saS uomi 100– juhlavuodenvi rallistao hjelmaa.J uhlavuodenku nniaksiavaamme yl eisölleh iukane nemmänmu seolaistentyö elämää jami käpäs enp aremminmah dollistaisiku inh enkilökunnane sittelyo sanaS uomalainenkan sallispuku– näyttelyn suunnitteluaj ar akentamista.N äyttelynto teuttaminenvaati iu sean,e hkämo nenmi elestäy llättävänkinmo nen,h enkilön panostuksen.

Teksti:S ariK oskinen

MITEN NIITÄ SILEITÄ PELLAVALIINOJA OIKEIN TEHDÄÄN?

Kirjoitettu | 23.02.2017 | Kommentit poissa käytöstä

Dora Jung -näyttelyn avauduttua museon infosta tultiin kyselemään, miten ihmeessä kolmannen kerroksen pellavaliinat on saatu niin sileiksi. Ei kai silittämällä kuitenkaan?

No, minäpä kerron. Yli kahdeksankymmenen isohkon pellavaliinan oikaisun jälkeen voin tehdä sen kohtalaisen syvällä rintaäänellä.

Pellavaliinoja ei museoissa silitetä tai mankeloida. Silitysrauta haurastuttaa herkkiä kuituja ja mankelointi aiheuttaa pahimmillaan pysyviä vaurioita taitteisiin.

Tästä lähdettiin: nämä liinat eivät ole ihan paraatikunnossa. Kuva: Mikko Oikari

Tarvitaan vain vettä, imupaperia, lasilevyjä, painoja ja niin iso teräsallas, että pellavaliina sopii sinne levitettynä. Harvalla kun kotioloissa on teräsaltaita, niin saman asian ajaa mikä tahansa vedenkestävä sileä taso tai muovilla päällystetty taso. Museoissa käytetään Melinex- (tai Mylar-)muovia, joka on polyesteriä.

Ensin liina kastellaan läpikotaisin. Liina levitetään terästasolle märkänä lankasuoraan ja kulmat oiotaan. Damastiliinojen upea kiilto pääsee oikeuksiinsa, kun liina laitetaan tasolle oikea puoli alaspäin. Jos kankaassa on kirjontaa, kangas kannattaa laittaa tasolle nurja puoli alaspäin (testaa värinpitävyys ennen kastelua!). Liinan reunat peitetään imupaperiliuskoilla ja niiden päälle asetetaan lasilevyt ja painot. Kulmien kanssa kannattaa tässä vaiheessa olla erityisen tarkkana! Vesi imeytetään liinasta pesusienellä kohtisuoraan painelemalla ja/tai froteepyyhkeillä. Lopuksi kannattaa tarkistaa, että liinaan ei ole jäänyt ilmakuplia – ne näkyvät valmiissa liinassa ikävästi kupruina.

Onneksi kaikkea ei tarvinnut tehdä yksin, vaan poliitikot kävivät parina päivänä auttamassa. Kaupunginvaltuuston jäsen Tuija Mäkinen oikomassa Dora Jungin suunnittelemaa Timmer-liinaa. Kuva: Pirkko Jokela

Dora Jungin suunnittelema Perhonen-liina oiottuna kuivumassa teräsaltaassa. Kuva: Anne Vesanto

Liinan annetaan kuivua rauhassa itsekseen. Painot, lasilevyt ja imupaperit poistetaan ja voilà – sinulla on hohtavan kiiltävä, rapsakan uudentuntuinen pellavaliina! Upean sileää lopputulosta ei kannata nyt pilata taittelemalla, vaan liina kääritään huolellisesti oikea puoli ylöspäin riittävän leveän pahvirullan päälle puuvillanauhoilla kiinnitettynä odottelemaan seuraavaa juhlatilaisuutta.

Oiottuja liinoja odottamassa kuljetusta Konservointikeskuksesta näyttelyyn. Kuva: Pirkko Jokela

Pienet liinat on helppo oikaista vaikkapa tiskipöydän teräslevyllä. Toinen – työläämpi, – vaihtoehto on pingottaa ne nuppineulojen avulla muovilla päällystetyllä pehmeälle levylle. Konservointikeskuksessa käytetään halltex-levyjä.

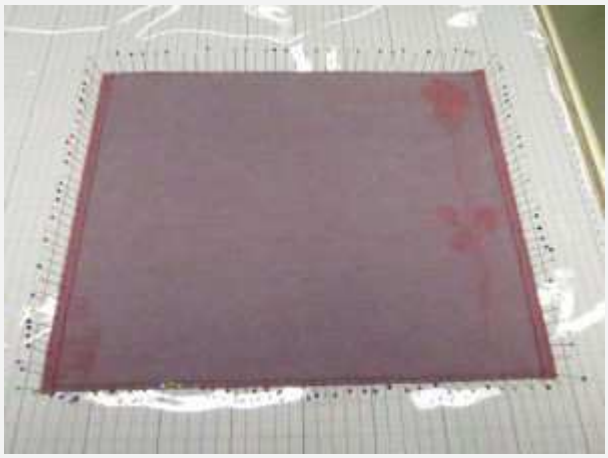

Dora Jungin Ruusu-tabletin oikaisu nuppineuloilla pingottamalla. Kuva: Anne Vesanto

Dora Jungin Tampellalle suunnittelemia pellavaliinoja paraatikunnossa. Kuva: Anne Vesanto

Lisätietoa vanhojen pellavaliinojen säilytyksestä ja hoidosta löytyy Konservointikeskuksen sivuilta.

Pitkiä pellavia!

Teksti:P irkkoJ okela.

Pirkkoto imip rojektityöntekijänäK onservointikeskuksessa2 2.8.2016-17.2.2017

NÄYTTELYIDEN TAUSTAVOIMAT: LAURA KORHONEN

Kirjoitettu | 21.03.2017 | Kommentit poissa käytöstä

Kukapa tietäisi tulla museon näyttelyihin, mikäli niistä ei kerrottaisi maailmalle. Amanuenssi **Laura Korhonen** vastaakin siitä, että näyttelyt löytävät tiensä niin median kun kävijän muistiin.

Laura Korhonen työhuoneessaan. Kuva: Sari Koskinen

Tällä hetkellä näyttelysuunnittelussa on meneillään Lauran kohdalla näyttelyn tiedotuksen ja markkinoinnin suunnittelua. ”Pukeutuminen on ollut ja on olennainen osa taistelussa suomalaista kylmää ilmastoa vastaan. On kiinnostavaa miettiä, miten siitä voisi kertoa yleisölle,” Laura kuvailee.

Äidinmaidossa käsityökiinnostuksen imenyt Laura, on ollut aina kiinnostunut käsillä tekemisestä. Pienenä tyttönä hän ompeli mm. nukenvaatteita, mutta nykyään lähinnä remontoi kotia ja korjaa vaatteita tai rikkimenneitä tavaroita. ”On kiva kuulla, kun poikani toteaa ”äiti, eikös tämän voikin vielä korjata”,” Laura kertoo.

Laura lähti opiskelemaan taidehistoriaa Jyväskylän yliopistoon, koska hän halusi opiskella itseään kiinnostavia aiheita, humanismia, kieliä, kulttuuria ja taidetta. Pikku hiljaa museoiden veto kasvoi ja Laura teki kaikki kesätyönsä museoissa. ”Erikoisin paikka oli Päämajamuseo Mikkelissä, missä olisi riittänyt lipunmyynti ja satunnainen opastus ryhmille, mutta halusin opastaa jokaisen kävijän, koska halusin kontaktoida kaikkien kanssa ja kertoa tarinoita Päämajasta. Opettelin siis kunniamerkit, kaulusmerkit, Suomen sodat ja marsalkan hevosten nimet. Sosiaalisuus sekä kiinnostus ihmisiin ja tarinoihin on haitannut myöhemminkin elämääni. Kun se yhdistetään museoinnostukseen, on tuloksena suorastaan ympäristöhaitta,” Laura naureskelee.

Laura kertoo olevansa hyvin ulospäin suuntautunut ja siksi päätyikin tiedotukseen ja markkinointiin työurallaan. ”En kerta kaikkiaan pysty istumaan luettelointihuoneessa varttia kauempaa, en ainakaan hiljaa. Arvostan ihmisiä, jotka pysyvät rauhallisina huoneissaan useita tunteja, luetteloimassa, hoitamassa kokoelmia ja arkistoa tai käsittelemässä valokuvia ja dokumentteja erilaisilla tietokoneohjelmilla!” hän huudahtaa. Museoalassa hauskimmaksi hän kertoo tarinoiden kertomisen eri välinein. Laura kokee mielekkääksi olla pienenä toimijana mukana välittämässä eteenpäin suomalaista kulttuuriperintöä.

Tulevalta *Suomalainenkan sallispuku* -näyttelyltä Laura odottaa eniten juuri pukujen näkemistä. Käsintehdyssä puvussa on runsain mitoin upeita yksityiskohtia sekä hehkuvia värejä ja materiaaleja, joista yhdessä syntyy näyttävä kokonaisuus. Näyttelyssä pääseekin ihastelemaan sitä suomalaista taitoa ja osaamista ja oppii arvostamaan kaikkia niitä tunteja, joita puvun valmistamiseen tarvitaan. Hän toivookin, että osaa kertoa yleisölle millaisia aarteita ja tarinoita puvuista on koottu tulevaan näyttelyyn. ”Usein juuri puhuttelevien lauseiden tai pointtien keksiminen ja muotoileminen yleisölle on vaikeinta ja hauskinta yhtäaikaa”, kuvailee Laura työnkuvaansa.

Itse hän kokee, että kansallispukujen käyttäminen on koko kehossa tuntuvaa meditaatiota. ”Puku on niin painava ja erilainen farkkuihin tai verkkareihin verrattuna, että sitä on kannettava arvokkaasti. Kun kansallispukuun pukeutuu, voi käyttää koko kehoaan, tuntea sen joka solullaan. Suorastaan kehomeditaatiota. Tunnen itseni erittäin naiselliseksi ja seksikkääksi se yllä. Ei ole turha sanonta, että ”puku tekee miehen”. Se tekee naisenkin,” Laura avaa ajatustaan.

Hauskimmat sattumukset Laura muistaa käyneen ennen Suomen käsityön museon uraansa. ”Kerran ihmettelin, kun pieni poika kuiskutteli ja nauroi äidilleen jotakin kesken opastuksen, minua osoitellen. Älysin, että kesähousujen löysähkö vetskari oli valunut auki, mutta koetin olla kuin en olisi huomannut pojan ilveilyä. Liikehdin sulavasti näyttelypömpelin takaa samalla toisella kädellä harhautusliikettä tehden, pyysin ryhmää tarkastelemaan jotakin yksityiskohtaa ja toisella kädellä vedin vetskarin kiinni huomaamattomasti sadasosasekunnissa. Pojan ilme oli näkemisen arvoinen. Niitä kesähousuja en enää käyttänyt töissä”, Laura nauraa.

Suomenj uhliessa1 00-vuotistatai valtaan,val mistautuumu seoS uomalainenkan sallispuku– näyttelyyn,j okao no saS uomi 100– juhlavuodenvi rallistao hjelmaa.J uhlavuodenku nniaksiavaamme yl eisölleh iukane nemmänmu seolaistentyö elämää jami käpäs enp aremminmah dollistaisiku inh enkilökunnane sittelyo sanaS uomalainenkan sallispuku– näyttelyn suunnitteluaj ar akentamista.N äyttelynto teuttaminenvaati iu sean,e hkämo nenmi elestäy llättävänkinmo nen,h enkilön panostuksen.

Teksti:S ariK oskinen

JYVÄSKYLÄN TOPPULUOKKALAISET KYLÄSSÄ MUSEOSSA

Kirjoitettu | 03.04.2017 | Kommentit poissa käytöstä

Jyväskylän alueen kaikki kakkosluokkalaiset vierailevat taas opetussuunnitelman mukaisesti museossamme. Kaiken kaikkiaan koululaisia saapuu kevään aikana noin 70 luokkaa eli yli 1400 oppilasta. Siispä museomme täyttyy iloisesta hulinasta päivittäin heti aamusta 8.30 alkaen ja toisen kerran 11.30. Koululaiset kiertävät museota oppaan johdolla kaksi tuntia. Välillä ihastellaan näyttelyitä, välillä työskennellään pajassa itselle muistoa kotiin vietäväksi.

Näyttelyihin tutustuttiin katselemalla ja myös eläytyen tanssillisin keinoin.

Näyttelyihin tutustuminen ei ole koululaisille pelkkää kuuntelemista ja paikallaan olemista, vaan niitä elävöitetään muun muassa tanssija **Tuija Nikkilän** vinkkien mukaan eri tavoin. Perusnäyttelyssä seurataan PÄKÄ -lampaan arvoituspolkua välillä lampaana määkien, myyränä möyrien tai hiipien ovelasti kuin kettu. Kun punaisen langan arvoitusvihdoin ratkeaa, pääsevät koululaiset värjäämään krappijuurella oman punaisen lankansa kouluun vietäväksi. Krappijuuri on kasvi, jonka juuresta saadaan voimakasta tiilenpunaista värijauhetta.

Helmikuussa vaihtuvien näyttelyiden tilassa oli Dora Junginkuvakudoksia kolmessa eri tasossa. Jungin kuvakudoksissa on paljon erilaisia eläimiä ja niinpä oppaat ja koululaiset eläytyivät kuviin välillä ratsastaen hevosina kärryjen edessä, välillä liitävinä perhosina niityllä kuvakudoksien aihepiirien mukaan. Hienoja ryhmäkuvia saatiin Dora Jungin kuuluisien kyyhkysseinävaatteiden edessä lintujen eleitä matkien.

Erityisen suosittu ihmettelyn aihe oli kakkoskerroksen jättimäiset damastikangaspuut, joiden ympärillä harjoiteltiin ”ilmakankaankudontaa.” Niin pojat kuin tytötkin polkivat rytmikkäästi vuoroin jalalla lattiaan kuviteltua polkusta ja vuoroin heittivät kädellä kuviteltua sukkulaa ja kudoimme ”hienoja uusia vaatteita keisarille”.

Kim Simonssonin Lätäkkötyttöä ihmeteltiin ihan läheltä. Kuva Suomen käsityön museo / Hanne Manelius

Maalis- ja huhtikuun ajan koululaiset eläytyivät juhlatunnelmaan. Onhan nyt Suomi 100 vuotta -juhlavuosi sekä Kalevala Korun 80 -vuotisjuhla. *Rohkea.A jassa.A ito.S uomenr akastetuinko ru8 0vu otta* -näyttely avautuu vaihtuvien näyttelyiden tilassa kolmessa eri tasossa. Kalevala Korun taivalta valotetaan sen syntyhistoriasta aina rohkeasti tähän päivään. Kuvanveistäjä **Kim Simonssonin** ja Kalevala Korun muotoilujohtaja **Kirsi Doukasin** yhteistyössä syntyneet *Sylkevä tyttö* ja *Lätäkkötyttö* -korut rikkovat perinteisiä rajoja aihepiirillään. Näyttelyn lopussa luodaan mielenkiintoisia tulevaisuuden visioita kehontoimintoja mittaavien älykorujen avulla.

Julkkisten innoittamina tehtiin oma koru ja korun esittelyä varten harjoiteltiin poseerauksia. Kuva: Suomen käsityön museo / Hanne Manelius. poseerauksia

Kalevala koruja käyttävät nykypäivänä kaikenikäiset, -kokoiset ja -näköiset ihmiset. Näyttelyn julkkisosion tutuimmaksi hahmoksi kakkosluokkalaisille nousi Voice of Finland-tuomari **Michael Monroe** sekä jääkiekkoilija **Teemu Selänne**. He ovat molemmat ideoineet Kalevala Korun kanssa yhteistyössä oman nimikkokorunsa. Nämä esimerkit innostivat myös poikia luentosalin korupajassa taiteilemaan itselleen oman korun. Yllättävän komeita koruja saa aikaiseksi rautakaupan prikoilla, kun niihin liitetään lasihelmiä, puolijalokiviä ja värikästä kierrätyssähköjohtoa.

Aikamatkan kosketteluraita on aina yhtä koukuttava.

Kun korut on kieputeltu valmiiksi, pääsevät lapset leikkimään arkeologeja. Luentosalin kuvataulut ovat täynnä esimerkkejä entisaikojen elämäntyylistä. Kuvataulujen alareunassa kulkee kaikenlaisista materiaaleista rakennettu lähes sadan näytteen

kosketteluraita, joka on lapsille vuodesta toiseen loputon ihmettelyn aihe ja löytöretki erilaisten materiaalien maailmaan tuntoaistin kautta.

Lopuksi koululaiset laittavat käsineet käteen ja kaivavat lapiolla luentosalissa olevista hiekkalaatikoista erilaisia sinne piilotettuja tavaroita. Yhdessä sitten pohdimme mitä meistä jää jäljelle tulevaisuuden arkeologeille. Mikä mahtaa olla aarretta, mikä jätettä? Voidaanko sitä vielä edes sanoa? Jääkö meistä mitään muuta jäljelle kuin muovia? Vai jääkö meistä sittenkin jäljelle vain se sielu, niin kuin eräs syvämietteinen toppuluokan tyttö ehdotti.

Teksti:H anneleT orniainen

TAIDEKUDONTA JA HILKKA PAKKANEN – TAIDETEKSTIILIYRITYS JA AMMATTITAIDEKUTOJA

Kirjoitettu | 03.04.2017 | Kommentit poissa käytöstä

Taidekutoja Hilkka Pohjalainen (vuodesta 1944 Pakkanen). Valokuva Pullinen, Terijoki 1938.

Suomen valtion suuri rakennushanke **Eduskuntatalo** valmistui Helsinkiin 1931. Monumentaalin rakennuksen sisustuksen tärkeä lähtökohta oli kotimaisen työn ja kotimaisten materiaalien suosiminen ja kohteen arvokkuuden korostaminen laadun ja muotoilun avulla.[1] Periaate ulottui myös taloon erityisesti teetettyihin sisustustekstiileihin – huonekalukankaisiin, verhoihin ja mattoihin. Siten näiden toimittajiksi valikoitui pieni ryhmä taideteollisesti tasokkaiden, käsin kangaspuissa kudottujen kankaiden valmistajia.[2]

Taidekudonta-yrityksen mainos vuodelta 1936-1937. [3]

Yksi tekstiilintoimittajista oli yritys nimeltä **Taidekudontatoimisto A. Holm**, sittemmin **Taidekudonta A. Holm**, jolla oli kutomo ja toimipiste Helsingissä sekä lisäksi kutomotoimintaa Karjalankannaksen Terijoella.[1] Taidekudonta-yrityksen perustivat 1928 virallisesti Hulda Potila (1894-1968) ja Anna Holm o.s. Heikkilä (1893-1983) toiminimellä Taidekudontatoimisto H. Potila, A. Holm.[2] Potila oli ammattitaitoinen kutoja ja kouluttautunut 20-luvulla tekstiilisuunnittelualalle Taideteollisuus-keskuskoulussa Helsingissä. Anna Holmilla ei sen sijaan ollut tekstiili- eikä liikealan koulutusta, mutta liiketaloudesta sekä yleensäkin taidekudontatuotteiden markkinoinnista oli kiinnostunut hänen aviomiehensä, puunjalostusteollisuudessa toiminut metsänhoitaja Veikko Holm (1888-1935).[3]

Anna Holm. Valok. Savia 1946.

Veikko Holm noin 1930, valok. J. Kuusisto, Helsinki.

Veikko Holm lienee todennäköisesti ollut yrityksen toteutumisen merkittävä taustavaikuttaja. Hulda Potila erosi toiminimestä kuitenkin jo neljän kuukauden kuluttua sen perustamisesta ja Anna Holm jatkoi toimintaa virallisesti yksin. Vuodesta 1930 Veikko Holm ilmoitetaan yrityksen toiseksi omistajaksi. Virallisesti yritysnimi muuttui 1935 muotoon Taidekudonta A. ja V. Holm, mutta jälleen 1936 Veikko Holmin kuoltua muotoon Taidekudonta A. Holm, jolloin omistus siirtyi kokonaan Anna Holmille.[1] Liikenimi **Taidekudonta** vakiintui samaan aikaan yrityksen kaiken toiminnan tunnukseksi.

Eduskuntatalon tekstiilintoimittajista Taidekudontatoimisto A. Holm oli yksi huomattavimpia. Se valmisti helmi- ja kiiltolankamateriaaleista lähes 500 metriä huonekalukankaita kaikkiin kansanedustajien työhuoneisiin ja yli 400 metriä erilaisia verhokankaita talon eri huonetiloihin.[2] Tämä uutisoitiin näyttävästi pääkaupungin päivälehtien uutta taloa esittelevissä artikkeleissa.[3] Otaksuttavasti juuri tämä vaativa suurtilaus nosti vain pari vuotta toimineen yrityksen maan harvojen arvostetuimpien taidetekstiilin-valmistajien joukkoon.

Sama tuotevalikoima laajennettuna kaikkiin kutomalla toteutettaviin tekstiileihin jatkui yrityksen muussakin tarjonnassa. Taidekudonnan tuotteina olivat juuri Eduskuntataloon tilattujen tekstiilien kaltaiset taiteilijoiden suunnittelemat, laadukkaista luonnonmateriaaleista käsityönä kangaspuissa kudotut huonekalu- ja pukukankaat, verhot, kattaustekstiilit,

matot ja ryijyt. Näin Taidekudonta toimitti 1930-luvulla toisenkin suuren tilauksen huonekalu- ja verhokankaita myös Hämäläis-Osakunnan uuteen toimitaloon Helsinkiin.[4]

Suunnittelijoina Taidekudonnassa toimivat alan koulutuksen hankkineet tekstiilitaiteilijat, Eduskuntatalon tilauksessa Lyyli Anhava (1896-1978) avustajinaan Irma Petrelius (1901-1984) sekä paremmin puunveistäjänä tunnettu Hannes Autere (1888-1967), myöhemmin 1940- ja 1950-luvulla ainakin Mirjami Marttila, Ester Ax-Tokkola, Sivi Rytkönen-Laurema ja viimeksi Ulla Vapaavuori. [5] Anhava ja Autere suunnittelivat 1930-luvulla yritykselle kansalliseen aihemaailmaan kuten Kalevalaan ja Seitsemään veljekseen liittyviä huonekalukangas- ja ryijymalleja, Petreliuksen ryijyaiheet olivat puolestaan dekoratiivisia.[6]1950- ja 1960-luvun taitteessa liikkeen tuotantoon kuuluivat toimikassidoksiset, täysvillaiset huovat, hartiahuivit ja kaulaliinat, jotka viimeisteltiin karstaamalla läheisessä Buxhoevedenin karstaamossa Yrjönkadulla.[7] Valmistus pohjasi etupäässä tilauskantaan, mutta tuotteita oli saatavilla myös yrityksen Helsingin-toimitiloissa. Ne sijaitsivat alkuun 1920-luvulla osoitteessa Mikonkatu 22, 1930-luvun alussa ensin osoitteessa Bulevardi 2-4, sitten Bulevardi 4 B, sen jälkeen naapurikiinteistössä Yrjönkatu 7 ja 1940-luvulta alkaen Bulevardi 7:ssä. Viimemainitussa yrityksellä oli jo käytössään ajanmukainen, näyteikkunallinen katutason myymälä sekä sen takatiloissa kutomo, joka oli aiemmin toiminut ainakin Korkeavuorenkadulla ja Lönnrotinkadulla.[8]

Kutomossa työskenteli Taidekudonnan kulta-aikoihin 1930-luvun alussa ja 1950-luvulla toistakymmentä ammattikutojaa.[1]

Taidekudontatoimisto A. ja V. Holm, joulujuhla, Helsinki, 1930-luvun alku. Anna Holm keskirivissä 2. vasemmalta, hänestä vinosti yläoikealla todennäköisesti kutoja Ida Hirvonen, kaikki muut henkilöt tuntemattomia. Valok. tuntematon. Originaalikuva SKM, kokoelma Taidekudonta.

Kutomon yhteydessä toimi 30-luvulla myös oma värjäämö.[1]Yritys oli tuolloin alallaan yksi maan suurimmista. Merkittäviä taidekutomoita oli kuitenkin vain muutamia. Suomen virallisen tilaston käsityöalatilaston mukaan Suomessa vuonna 1934 toimineista 137 kankaankudonnan ja taidekudonta-alan toimijasta vain 4 oli yli 9 työntekijän yrityksiä ja pääosassa (96) työntekijöitä oli korkeintaan 2. Näistäkin valtaosa (81) oli maaseudulla toimivia yksityisiä yhden henkilön kankaankutojia.[2]

Taidekudonnan teknisen valmiuden keskiössä olivat joka kutojalle välttämättömät kangaspuut. Niitä oli monen mallisia ja moneen eri kudontatyöhön soveltuvia. Kullakin kutojalla oli kuitenkin nimikkopuut, joissa he tavallisimmin työskentelivät ja joiden toiminnan he parhaiten tunsivat. Monet uudemmat puut olivat Loimaan kaidetehtaan **Normalo**-merkkiä, mutta jotkut vanhimmat peräisin 1900-luvun alusta, valmistajina mm. Turun läänin Lapissa toiminut Iisakki Pietilän (1874-1941) yritys. Nämä puut olivat kokonaan käsityötä, ilman koneita valmistettuja sepän takomia metalliosia myöten.[3] Pienempiä kudontavälineitä kuten kaiteita ja sukkuloita oli hankittu Loimaan ja sen läheisen Toijalan kaidetehtailta. Loimet luotiin Bulevardi 7:n tilojen kellarikerroksen lankavarastossa. Lankatoimittajina olivat mm. Puuvillatehtaiden myyntikonttori PMK Helsingissä, hämeenlinnalainen Fredrika Wetterhoffin kotiteollisuusopisto, lahtelainen Helmi Vuorelma OY, Sjökulla Spinneri Helsingin pitäjän Vuosaaressa sekä Helsingissä toimineet Lankapalvelu Oy ja Tukkumies Oy.[4]

Sukkuloita, loimenluonti- ja ryijylanganvalmistusvälineitä, 1930-1950 –luku.

Kangaspingotin, rauta, messinki, noin 1920-1930. Nivelpää alta. Kokonaispituus, lyhin 103 cm, pisin 211 cm. Pingotin kuulunut Taidekudonnan työvälineistöön.

Taidekudonnan myymälässä käytetty kangasmittakeppi Bulevardi 7, Helsinki, vakausvuosi 1953.

Lankapuolien käsinkierrettyjä pohjallisia, 1950-luku.

Valmiita puolia, merseroitua puuvilla- ja silkkilankaa, 1950-luku.

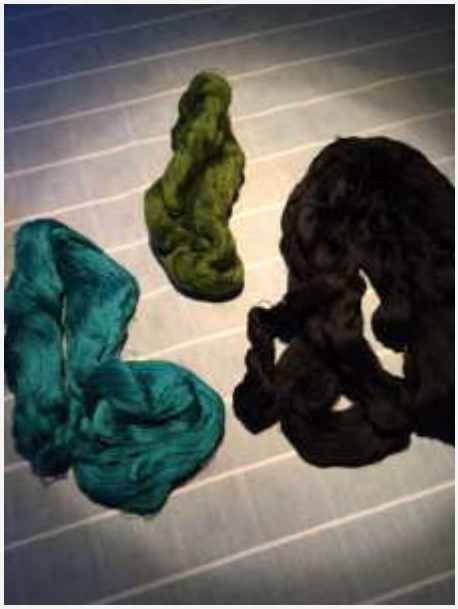

Merseroitua puuvillaa vyyhdillä, 1950-luku.

Taidekudonta-yrityksen valmistamia silla- ja pellavakankaita, suunnitellut yrityksen taiteilija Mirjami Marttila. Kankaat esiteltiin Taideteollisuusnäyttelyssä 1945. Värikuva julkaistu aikakausledessä Omin käsin 2/1945.

Verhokangasta, uniikkimalli, suunnittelija mahdollisesti Lea Thil-Junnila, noin 1957.

Taidekudonta mainosti tuotteitaan käsityö- ja taidealan julkaisuissa ja esitteli niitä etenkin 1940-luvulla pääkaupungin vuosittaisissa taideteollisuusnäyttelyissä.[1] Ensi kerran yritys esiintyi Helsingin Taidehallin Hannes Autere – Taidekudontatoimisto -yhteisnäyttelyssä jo 1931.[2] Taidekudonnan varhaisajan toiminnalle erittäin huomattava aluevaltaus oli Veikko Holmin New Yorkiin järjestämä kudonta- ja käsityötuotteiden näyttely 1932. Organisointi oli Holmin Maataloushallitukselle toimittaman matkaselostuskirjelmän mukaan hänen omaehtoisen, monia talousongelmia voittaneen työnsä tulos. Holm sai onnistuneesti Amerikkaan esiteltäväksi 600 kg pääasiassa Taidekudonnan, mutta myös muiden suomalaisten käsinkudottujen tekstiilien valmistajien tuotteita ja lisäksi mm. lapinpuukkoja ja juuripunontatöitä. Näyttely järjestettiin Roerich Museumin uusissa, ajanmukaisissa tiloissa Master Building -pilvenpiirtäjässä Manhattanilla 9.-27.4.1932.[3]

INTERNATIONAL ART CENTER
OF
ROERICH MUSEUM

IN COORDINATION WITH THE FINNISH
ROERICH ASSOCIATION

FIRST EXHIBITION OF
FINNISH ART - CRAFTS

HIS EXCELLENCY, AXEL L. ASTROM

NEW YORK CITY

COMMITTEE OF HONORARY PATRONS

Tapahtuma oli suomalaiselle tekstiilitaiteelle suuri menestys, suuri osa näyttelytuotteista myytiin loppuun ja näyttely huomioitiin myönteisesti mm. The New York Timesissä.[1]Kauaskantoisena seurauksena olivat syksystä 1935 alkaen Yhdysvaltojen eri osissa järjestetyt suomalaisen kotiteollisuuden näyttelyt, joihin Taidekudonta osallistui. Toinen tulos oli, että yritys saattoi aloittaa jo samaan aikaan 30-luvun puolivälissä oman pellava- ja villakangaskudonnaistensa viennin Amerikkaan. Vienti ja kotimaan kasvava maine auttoivat yritystä huonosta ajasta huolimatta kasvattamaan liikevaihtoa vuosi vuodelta.[2]

Rohdinpellavatabletti, ns. ”Amerikan tabletti”, 32 x 46 cm, valmistettu vientiin Yhdysvaltoihin aikavälillä 1955-1960 useita tuhansia kappaleita, värivariantteina vaalean- ja sammalenvihreä, keltainen, okra(kuvassa), punainen, sininen, valkoinen ja musta. Suunnittelija ei tiedossa.

Vuodesta 1936 Taidekudonnan kutojana oli Kivennavan (sittemmin Terijoen) Kuokkalassa 1910 syntynyt ja siellä talvisodan syttymiseen 1939 saakka asunut talontytär ***HilkkaP ohjalainen***, avioiduttuaan vuodesta 1944 ***Pakkanen***. Hänen perintönään Suomen käsityön museossa on tallella ammattimaiseen taidetekstiilien valmistukseen ja Taidekudonta-yritykseen liittyviä esineitä ja dokumentteja. ***HilkkaP akkanen***oli aloittanut kankaankudontaan perehtymisen paikallisilla muutaman viikon kutomakursseilla. Ammattitaidon hän kuten muutkin alan tekijät hankki kuitenkin työn parissa yli 40-vuotisen kutomauransa varrella.

Hilkka siirtyi sodan syttyessä yrityksen jäljissä pääkaupunkiin. Kudonta jatkui sota-ajasta ja yhä vaikeammasta materiaalipulasta huolimatta. Taidekudonta mainosti vielä 1944 pystyvänsä edelleen myymään kotikutoisia jakkukankaita.[3] Tilauskantaa pitivät yllä laatutietoiset asiakkaat. Tehdasvalmisteisen tuotannon ja maahantuonnin ehtyessä lähes ainoa keino kunnollisen kankaan hankkimiseksi oli tekstiilin teettäminen omista materiaaleista käsikutomossa.

1950-luvun alkaessa materiaaleja alkoi taas olla saatavilla rajoituksetta. Kotimaan elpyvä teollisuus tarvitsi laadukkaita tekstiilejä, mm. radiokankaita. Tämä oli myös designtekstiilien menestysaikaa Taidekudonnassa. Yritys palkkasi lisää kutojia ja sai vuosia kestäneen suurtilauksen Yhdysvaltoihin. Kyseessä olivat rohdinpellavasta eri värivariantteina valmistetut tabletit eli lautasalusliinat, jotka mukautuivat tyylikkäästi tuonaikaiseen, Amerikassakin ihailtuun pelkistettyjen muotojen ja selkeiden materiaalien kokonaisuuteen. Yksilöllisiä merkittäviäkin toimeksiantoja oli. Hilkka kutoi puna-sini-valkoiset ikkunaverhot Rovaniemellä jälleenrakennettuun hotelli Pohjanhoviin ja alttaritekstiilit Helsingin Kallion seurakunnan uuteen Suvilahden kappeliin.

Taidekudonnan oma yritystoiminta jatkui vuoteen 1963, jolloin uudeksi omistajaksi tuli alkuun yksilöllisten luonnonpuunappien muotoilijana mainetta hankkinut Kaija Aarikka. Hän jatkoi Taidekudonnan kudonta-toimintaa miehensä Erkki Ruokosen kanssa perustamassaan **Aarikka-Koru –yrityksessä**. Tekstiilien myynti uuden Aarikka-puuesine- ja korudesignin rinnalla jatkui Taidekudonnan myymälässä Bulevardilla. Tuotteiksi tulivat Kaija Aarikan suunnittelemat karstatut, kirkasväriset matka- ja polvihuovat, joiden valmistus siirtyi Helsingissä Linnankoskenkatu 24:ään perustettuun

kutomoon. Kutojina jatkoivat toiminnan päättymiseen 1973 saakka Taidekudonnan kolme kutojaa Ida Hirvonen, Vivi Storgård ja Hilkka Pakkanen. Myös tältä ajalta Suomen käsityön museoon on luovutettu kudontaan liittyviä dokumentteja.

Taidekutoja Hilkka Pakkanen kutoo kesäasunnolla Kuopion Vehmersalmella, 1970-luvun loppu. Valok. Veikko Pakkanen. Kuvaoriginaali Suomen käsityön museo, kokoelma Taidekudonta.

Hilkka Pakkanen jäi eläkkeelle Aarikka Oy:stä 1978. Kankaankudontaa hän ei suinkaan lopettanut, vaan jatkoi sitä ympärivuotisesti sekä kotonaan Helsingissä että kesäasunnolla Kuopion Vehmersalmella, tuotteina tyylikkäät riepumatot, kuvakudokset, pellavapyyhkeet ja ennen kaikkea tarkoin itäkarjalaisen tradition mukaiset täyspellavaiset punapoimintaliinat eli käspaikat.

Yksityiskohta käspaikasta.

Markkinoinnin Hilkka järjesti menestyksekkäästi osallistumalla jokavuotisiin Helsingin Naisten joulumessuihin. Punapoimintatekstiilit herättivät niillä ihastusta ja menivät hyvin kaupaksi. Useita komeimpia käspaikkoja Hilkka Pakkanen lahjoitti kotimaan ortodoksisille luostareille Heinäveden Valamoon ja Lintulaan sekä samoin pääkaupunkiseudun ortodoksikirkkoihin Tikkurilaan ja Espoon Tapiolaan.

Kaikki Taidekudonnan kolme viimeistä kankaankutojaa Ida Hirvonen, Vivi Storgård ja Hilkka Pakkanen palkittiin **Kotiteollisuusjärjestöjen keskusliiton kultaisella ansiomerkillä** 1961.

Taidekudonnan hakemien, Kotiteollisuusyhdistysten keskusliiton myöntämien taitomerkkien jakojuhla ravintola Kestikartanossa Helsingissä 12.2.1962. Taidekudonnan henkilöstöä ja merkinsaajat (kuvasta puuttuu merkinsaaja kutoja Hilkka Pakkanen). Henkilöt vasemmalta kirjanpitäjä Lempi Nylund, johtaja Anna Holm, taiteilija Ulla Vapaavuori, KTKL:n toiminnanjohtaja Reino Vuolanto, Anna Holmin vanhin tytär Signe, kutoja Astrid Packalén, kutoja Lyyli Berndtson, kutoja Maikki Roisko, kutoja Ida Hirvonen, tuntematon, Anna Holmin tytär Annikki Honkanen, kutoja Vivi Storgård, Anna Holmin tytär Kirsti Kivimaa ja hänen poikansa Henry. Valok. tuntematon. Originaali SKM, kokoelma Taidekudonta.

Kotiteollisuusjärjestöjen keskusliiton kultainen ansiomerkki myönnettiin taidekutoja Hilkka Pakkaselle 10.10.1961.

Kultainen taitomerkki n:o 79.

Hilkka Pakkanen jatkoi kankaankudontaa 90-vuotiaaksi, liki kuolemaansa vuoteen 2000 saakka.

Kirjoittaja: Veikko Pakkanen 2017

[1] Jewell, Edward Alden, New Light on Finnish Art. The New York Times, April 10, 1932, page N5. http://www.query.nytimes.com/gst/…6394D6CF&legacy=true. Viitattu 17.2.2017.

[2] Taidekudonta – suomalainen kotiteollisuusliike, jolla on asiakkaita ympäri maailman. Forum. Kulttuurijulkaisu, n:o 9-10, 1936, 69, 70.

[3] Taidehalli – Konsthallen. Itäkarjalaisia ikonimaalauksia. Helsinki 1944, Taidekudonta, mainos luettelon neljännellä mainossivulla.

---

[1] Esim. Kotiliesi, n:o 13, 1928, 467; Forum. Kulttuurijulkaisu, n:ot 2, 4, 5-10, 1936, ensimmäinen sisäsivu; Omin käsin, n:o 2, 1945, 20; Taidehalli – Konsthallen. Suomen Taiteilijain LIII vuosinäyttely – Finska Konstnärernas LIII årsutställning 15.III-30.III 1947, 5. sisäsivu.

[2] Taidehalli – Konsthallen. Hannes Autere – Taidekudontatoimisto – Olga Nordström. Helsinki 1931 [14.2. alkaen].

[3] Veikko Holmin lähete Maataloushallitukselle 1.6.1932. KA, Maataloushallituksen arkisto. Saapuneet asiakirjat 1932, Dn:o 372 [Liitteenä lähetettyä matkakertomusta asiakirjassa ei kuitenkaan ole]; International Art Center of Roerich Museum, in cooperation with The Finnish Roerich Association. First Exhibition of Finnish Art – Crafts under the distinguished patronage of His Excellency, Axel L. Astrom, Minister of Finland to The United States, April 9th to 27th, 1932. New York.

---

[1] Värjäämötiedon antoi 3.3.2017 Riitta Helander, Espoo. Helanderin äiti Martta Side oli värjäämön työnjohtaja.

[2] Käsityötilasto vuonna 1934 – Hantverksstatistik år 1934 – Statistique des Arts et métiers en Finlande année 1934. Suomen Virallinen Tilasto – Finlands Officiella Statistik, XVIII B. Helsinki 1936, 47; http://www.doria.fi/handle/10024/103584. Viitattu 2.2.2017.

[3] Keski-Karhu, Herman, Iisakki Pietilä ja muita kangaspuidentekijöitä Lapin pitäjässä (Tl.). Kotiteollisuus – Kotoisen kätevyyden ja yritteliäisyyden edistäjä, n:o 6, 1941, 69-70; Hilkka Pakkanen, Veikko Pakkaselle kertoman mukaan, 1960-1980.

[4] Hilkka Pakkanen, Veikko Pakkaselle kertoman mukaan, 1960-1980; lankanäytteet, SKM, kokoelma Taidekudonta.

---

[1] Taidekudonnan joulujuhla 1930-luvun alussa, henkilökuntavalokuva. SKM, kokoelma Taidekudonta; Hilkka Pakkanen, Veikko Pakkaselle kertoman mukaan, 1960-1980.

---

[1] PRH Rn:o 60.997.

[2] Huonekalukankaan tarkka määrä oli 476 m. Eduskunnan arkisto, Helsinki [EA]. Rakennustoimikunnan saamat tarjoukset ja kustannuslaskelmat 1930. Taidekudontatoimisto A. Holmin tarjous 12.5.1930; Rakennustoimikunnan hankintasopimukset ja laskujäljennökset 1930. Taidekudontatoimisto A. Holmin laskut 17.5., 30.9. ja 13.11.1930; Hakala-Zilliacus, Liisa-Maria, Suomen Eduskuntatalo. Kokonaistaideteos, itsenäisyysmonumentti ja kansallisen sovinnon representaatio. Helsinki 2002, Liite 4. Muita huonetiloja Eduskuntatalossa, 459-460. Verhokankaiden määrästä on maininta artikkelissa Taidekudonta – suomalainen kotiteollisuusliike, jolla on asiakkaita ympäri maailman. Forum. Kulttuurijulkaisu, n:o 9-10, 1936, 69.

[3] Keiden rakentama ja mistä aineista Eduskuntatalo on? Suuri osa Suomen eri alojen liikkeitä on siihen valmistanut parastansa. Uusi Suomi, 1.2.1931, n:o 31, 11-12; Eduskuntatalon rakentajia. Ajan Sana, 2.2.1931, n:o 26, 5.

[4] Kotiteollisuus – Kotoisen kätevyyden ja yritteliäisyyden edistäjä, n:o 3, 1939, 37; Taidekudonta – suomalainen kotiteollisuusliike, jolla on asiakkaita ympäri maailman. Forum. Kulttuurijulkaisu, n:o 9-10, 1936, 69-70.

[5] Kotiemme sisustamisessa… Uusi Suomi, 1.2.1931, n:o 31, 12; sama artikkelimuotoinen ilmoitus myös Ajan Sana, 2.2.1931, n:o 26, 4; Omin käsin, n:o 2, 1945, 21; Hilkka Pakkanen, Veikko Pakkaselle kertoman mukaan, 1960-1980.

[6] Kotiemme sisustamisessa… Uusi Suomi, n:o 31, 1.2.1931, 12; sama, Ajan Sana, n:o 26, 2.2.1931, 4.

[7] Ulla Vapaavuoren tiedonanto 20.3.2017.

[8] Kotiliesi, n:o 13, 1928, 467; sama, n:o 18, 1928, 635; Helsingin puhelinluettelo 1931; sama, 1935; Hilkka Pakkasen tiedonanto, 1970-luku.

---

[1] Taidekudonta, Anna Holmin allekirjoittama työtodistus taidekutoja Hilkka Pakkaselle 1956. Suomen käsityön museo, Jyväskylä [SKM], kokoelma Taidekudonta. Hilkka Pakkanen o.s. Pohjalainen asui ja työskenteli Terijoen Kuokkalassa Karjalankannaksella 1936-1939. Veikko Pakkanen, tiedonanto 7.1.2017.

[2] Patentti- ja rekisterihallitus, Helsinki. Lakanneet yritykset, Rn:o 60.997 [jäljempänä PRH Rn:o 60.997]; virre.prh.fi/yrityshaku/lakanneet. Viitattu 6.2.2017.

[3] http://www.helsinki.fi/keskusarkisto/matrikkelit/1900_1907/YM1907.pdf, Holm, Veikko. Viitattu 7.1.2017; Veikko Holmin matkaselostus Maataloushallitukselle 1.6.1932. Yksityiskokoelma, Espoo. Kansallisarkiston [KA] Maataloushallituksen arkistossa on tallella ainoastaan matkaselostuksen lähete. KA, Maataloushallituksen arkisto. Saapuneet asiakirjat 1932, Dn:o 372.

---

[1] Suomen Eduskuntatalo. Toimittaneet Väinö Hakkila, J.S. Sirén ja H.J. Viherjuuri. Helsinki 1938, 92, 94.

[2] Keiden rakentama ja mistä aineista Eduskuntatalo on? Suuri osa Suomen eri alojen liikkeitä on siihen valmistanut parastansa. Uusi Suomi, 1.2.1931, n:o 31, 11-12; Eduskuntatalon rakentajia. Ajan Sana, 2.2.1931, n:o 26, 5.

---

[1] Suomen Eduskuntatalo. Toimittaneet Väinö Hakkila, J.S. Sirén ja H.J. Viherjuuri. Helsinki 1938, 92, 94.

[2] Keiden rakentama ja mistä aineista Eduskuntatalo on? Suuri osa Suomen eri alojen liikkeitä on siihen valmistanut parastansa. Uusi Suomi, 1.2.1931, n:o 31, 11-12; Eduskuntatalon rakentajia. Ajan Sana, 2.2.1931, n:o 26, 5.

NÄYTTELYIDEN TAUSTAVOIMAT: LEENA NIIRANEN

Kirjoitettu | 04.04.2017 | Kommentit poissa käytöstä

Museon tilapäisen tekstiilikonservaattori **Leena Niirasen**, kädet ovat olleet ahkerassa käytössä Konservointikeskuksessa niin tänä kuin viime vuonnakin. Leena on ollut isolta osalta vastuussa Kansallispukukeskuksen mallipukukokoelman huollosta ja konservoinnista näyttelykuntoon.

Juuri tällä hetkellä Leenalla on työn alla Sysmän ja Luhangan naisten puvun paidan, esiliinan ja hartiahuivin konservointipesu näyttelyä varten. Konservointipesu suoritetaan tasona isossa pesualtaassa. Kuvassa näkyvät nimenomaiset vaatekappaleet konservointipesun huuhteluvaiheessa. Pesuallas on niin iso, että pesuun mahtuu samalla kertaa paita, esiliina ja hartiahuivi. Kuva: Päivi Turkia.

Leena teki pienenä mielellään käsitöitä, mutta kädentaidot unohtuivat hetkeksi lukioaikoina. Lukion jälkeisten sisustusalan opintojen jälkeen hän kuitenkin kiinnostui uudestaan erilaisista tekstiilitekniikoista ja kankaiden kuvioinneista ja Leena lähti opiskelemaan tekstiilialaa. Uusien tuotteiden valmistus ja suunnittelu ei kuitenkaan tuntunut omalta tekstiilisuunnitteluopintojen aikana. ”Silloinen luokkakaverini toimi sitten minulle ”uraohjaajana” ja ehdotti tekstiilikonservaattorin opintoja. En ollut tiennyt tekstiilikonservaattorin ammatista aiemmin, mutta kiinnostuin heti ajatuksesta päästä työskentelemään vanhojen tekstiilien säilyttämisen, huollon ja kunnostamisen parissa”, Leena kertoo.

Metropolian Ammattikorkeakoulun tekstiilikonservointiopintoihin otetaan uusia opiskelijoita joka neljäs vuosi, joten Leenakin joutui kolme vuotta odottamaan mahdollisuutta suuntautua haluamalleen alalle. Välivuodet eivät kuitenkaan menneet hukkaan, sillä Leena päätti syventää tekstiilitietämystään Jyväskylässä opiskelemalla vaatetusalaa ja päätyi harjoittelun kautta tutustumaan tekstiilikonservaattorin käytännöntyöhön Suomen käsityön museon Konservointikeskuksessa. ”Tämä oli loistava mahdollisuus, koska halu hakea tekstiilikonservaattorin opintoihin varmistui käytännön tekemisen kautta”, Leena muistelee.

Paitojen, esiliinojen ja huivien lisäksi Leena on konservointipessyt useita tykkimyssyn pitsejä. Yli 30 pitsiä on puhdistettu hellävaraisella liotuspesulla. Kuva: Anne Vesanto.

Mallipukukokoelma huollossa ja konservoinnissa konservointipesulla on iso rooli. Leenan päätyötehtäviin on kuulunut pukujen valkoisten osien pesu. Kankaat ovat voineet kellastua ajan saatossa tai niissä on ollut käytöstä aiheutuneita erilaisia tahroja. Pestyt puvut on ripustettu rekkeihin odottamaan näyttelynrakennusvaihetta. Kuva: Leena Niiranen.

Konservointi tekee tiivistä yhteistyötä luetteloinnin kanssa. Blogissa aiemmin esitelty Sari Perhonen-Pirttiniemi lähetti kansallispukujen luetteloinnin yhteydessä huoltoa tai konservointia vaativia esineitä Leenan käsittelyyn. Kahtena edelliskesänä näyttelyä varten on konservoitu yhteensä noin 230 kansallispuvun osaa. Näiden päälle tulevat vielä tällä hetkellä konservoinnissa olevat esineet, joten yhteensä näyttelyä varten tullaan konservoimaan ainakin 250 tekstiiliä. Konservoitavan materiaalin suuri määrä aiheuttaa myös välillä hankaluuksia. ”Vaikka Konservointikeskuksella on hyvänkokoiset konservointitilat, mallipukukokoelman huolto ja konservointi näyttelyyn on tarkoittanut kymmenittäin isoja pukulaatikoita ja paljon ripustustilaa näyttelyä varten pestyille esineille. Esineitä on tällä hetkellä viidessä pienemmässä rekissä, joihin mahtuu noin 15 riittävän väljästi ripustettua kansallispuvun osaa ja yhdessä isommassa noin 50”, Leena selittää.

Tulevalta *Suomalainenkan sallispuku* -näyttelyltä Leena odottaa eniten ihan kansallispukujen näkemistä koko komeudessaan. ”On harvinaista, että yhtä aikaa on näytteillä näin laaja määrä kansallispukuja. Näyttely on aivan mahtava tilaisuus päästä tutustumaan eri pukuihin ja tarkastelemaan niistä löytyviä eroja ja samankaltaisuuksia”, Leena kertoo.

Leena pohtii usein konservoitavan esineen tai tekstiilin tekotapaa. Kansallispukuja konservoidessa hän on kiinnittänyt huomiota pukujen kaavoitukseen. ”Kankaita on hyödynnetty nykyisin käytössä olevan ekologisen Zero Waste -tyyppisen leikkuujätteettömän ajattelun mukaisesti. Kankaiden tarkka käyttö kansallispuvun osien suunnittelussa on ollut kuitenkin luontainen tapa. Puvut herättävät mielessäni paljon ideoita myös uusien vaatteiden suunnitteluun”, Leena pohtii. ”Lisäksi puvuissa on mahtavat yksityiskohdat. Niistä löytyy siististi ja tarkkaan käsin ommeltuja saumoja, hyvin pienillä pistoilla tehtyjä kirjontakoristeita, upeita reikäommel- ja revinnäiskoristeita, kauniisti laskostuvia körttejä ja paljon muuta”, hän jatkaa.

Kansallispukujen kirjo viehättää Leenaa. Pukulaatikoita läpikäydessään hän on ihastellut samoista vaatekappaleista tehtyjä erilaisia toteutuksia. Esimerkiksi liiveistä löytyy lyhyttä, pitkää tai keskipitkää mallia, takana olevalla koristeellisella körtillä tai ilman. Liivikankaana voi olla yksivärinen, yksivärinen kuvioon kudottu tai ihana monivärinen raita- tai flammukangas.

Mieleenpainuvia hetkiä Leenan museouralta löytyy. ”Työvuoteni museoalalla eivät ole vielä kovin pitkät, kuitenkin asia, joka minulle tulee aika ajoin mieleen ja saa minut hymyilemään, on harjoitteluajoilta täällä Konservointikeskuksessa ennen opintojen aloitusta. Korjasin yhden maton kulmassa ollutta sidosvauriota. Oli ihana nähdä, kun uusien loimilankojen lisäys katkenneiden tilalle sai pikkuhiljaa maton kudelangat takaisin omille paikoilleen. Pujotus pujotukselta matosta tuli jälkeen käyttökuntoinen. Muistan miettineeni tuolloin – Ihanaa, voiko tällaistakin tehdä työksi”, Leena nauraa.

Suomenj uhliessa1 00-vuotistatai valtaan,val mistautuumu seoS uomalainenkan sallispuku– näyttelyyn,j okao no saS uomi 100– juhlavuodenvi rallistao hjelmaa.J uhlavuodenku nniaksiavaamme yl eisölleh iukane nemmänmu seolaistentyö elämää jami käpäs enp aremminmah dollistaisiku inh enkilökunnane sittelyo sanaS uomalainenkan sallispuku– näyttelyn suunnitteluaj ar akentamista.N äyttelynto teuttaminenvaati iu sean,e hkämo nenmi elestäy llättävänkinmo nen,h enkilön panostuksen.

Teksti:S ariK oskinen

NÄYTTELYIDEN TAUSTAVOIMAT: SARI KOSKINEN

Kirjoitettu | 18.04.2017 | Kommentit poissa käytöstä

Näyttelyiden lisäksi museon tapahtuu paljon muutakin ja sen kertomisesta yleisölle vastaa tiedotusta ja markkinointia hoitava amanuenssi **Sari Koskinen**. Hänen vastuualueenaan ovat erityisesti tapahtumista tiedottaminen, sosiaalinen media sekä matkailumarkkinointi.

Sarin työhuoneessaan Kilpisenkadulla, josta on helppo käydä kurkkaamassa toimintaa näyttelyiden puolella. Kuva: Reetta Nikkarikoski.

Historian, kirjat ja käsityöt kiinnostuksen kohteikseen mainitseva Sari päätyi alkujaan taidehistorian opintoihin liittyneen harjoittelun kautta Jyväskylän taidemuseon riveihin, josta tie toi sijaistamisen kautta Suomen käsityön museoon. Ihan suoraan Sari ei eniten omaksi kokemansa tiedotuksen ja markkinoinnin tehtäviin astunut, vaan nimikkeitä hänellä on noin kymmenen vuoden museouran saatossa ollut muun muassa museonvalvoja ja -assistentti, arkisto-, näyttely- ja toimistosihteeri sekä viimeisimpänä nykyinen amanuenssi. Voisi siis todeta Sarin museossa työskentelypolun olevan vallan monisyinen!

Vaikkei tulevan *Suomalainenkan sallispuku* -näyttelyn tapahtumien tiedottaminen ole ihan vielä ajankohtaisin asia, tulee Sarin kuitenkin olla perillä siihen liittyvistä asioista. Näkökulmat aiheen lähestymiseen tiedotuksessa on pitänyt miettiä ajoissa. Tapahtumatiedotuksen tahti voi olla hyvinkin hektistä, kun monet asiat varmistuvat vasta viime hetkellä. Tieto kuitenkin tulisi saada asiakkaille hyvissä ajoin. Käytettävät resurssit eivät ole tälläkään saralla rajattomat, on siis mietittävä tarkkaan, mihin paukkuja pistetään. Varsinkin kun valtakunnallisen museon näkyvyyden pitäisi kattaa koko Suomi, ihan etelästä aina pohjoisimpaan kolkkaan saakka. Sari kiitteleekin nykyisin somen tarjoamia edukkaita mahdollisuuksia markkinointiin ja tiedottamiseen, vaikkei printtiin ja paperiin tottunutta asiakaskuntaakaan pidä missään nimessä unohtaa!

Sarin mukaan tapahtumatiedotus on varsin monikanavaista, välillä on ryppäitä, jolloin ryvetään yhdessä tietyssä tapahtumassa kainaloita myöten kun tiedotteita ja menovinkkejä jaetaan esimerkiksi medialle, sähköisiin kalentereihin, sosiaaliseen mediaan sekä omille sidosryhmille. Sen tähden erinomainen organisointikyky ja työskentelytaito pitkällä aikajänteellä on tässä työtehtävässä rautaa, ettei mikään pääse unohtumaan tai yllättämään. Pitkät tehtävälistat jaettuna pienempiin osiin on myös Sarin mielestä hyvin pop!

Kuten niin monessa muussakin asiassa nykyisin, myös tiedotuksessa ja markkinoinnissa yhteistyö eri tahojen kanssa on kannattavaa. Esimerkiksi ryhmämatkailijoita tavoiteltaessa alueen erilaisten toimijoiden kanssa yhteistyö on ollut antoisaa, vaikka yhteisen teeman etsiminen voi välillä olla haasteellistakin.

Tulevalta kansallispukunäyttelyltä Sari itse odottaa sitä, mitä varmaan moni muukin tuleva näyttelyvierailija; nähdä runsaasti upeita pukuja ja vertailla niissä näkyviä erilaisia kädentaidon mestarinäytteitä. Sari itsekin aktiivisena käsitöiden harrastajana arvostaa kansallispukuihin liittyvää kädentaitoa ja omistautumista, kun jopa kankaat saatetaan kutoa niihin

itse. Hiukan harmaina, hiljaisina ja vaatimattomina usein mielletyt suomalaiset ovat osanneet, joillekin ehkä yllättäenkin, revitellä kansallispukujen kanssa niiden värikkyyden ja koreilujen kautta. ”Vaikkei kansallispuvut aiheena niinkään innostaisi, kertovat ne kuitenkin omalta osaltaan suomalaista pukeutumisen historiaa.” Sari tuumailee.

Kuten moni muukin näyttelyiden taustavoimia esittelevä kirjoitus, myös tämä päätetään mukavaan muistoon menneiltä vuosilta museoalalla, Sarin museovalvojavuosilta Galleria Harmoniasta: ”Vaihtuvat näyttelyt tuli aina katsastamaan eräs, nyt jo edesmennyt taiteilija, joka säännöstään kritisoi näyttelyt kovin kovasanaisesti. Ensimmäisellä kerralla tämä hiukan hätkähdytti, mutta seuraavilla kerroilla osasin ottaa hänen palautteensa vastaan, kenties vastata herralle jotain takaisinkin, kenties hiukan näsäviisaastikin hänen näkövinkkelistään. Loppujen lopuksi nautimme molemmat näistä, voisi sanoa jopa väittelyhetkistämme taiteesta. Taiteen kun onkin tarkoitus herättää keskustelua.”

Suomenj uhliessa1 00-vuotistatai valtaan,val mistautuumu seoS uomalainenkan sallispuku– näyttelyyn,j okao no saS uomi 100– juhlavuodenvi rallistao hjelmaa.J uhlavuodenku nniaksiavaamme yl eisölleh iukane nemmänmu seolaistentyö elämää jami käpäs enp aremminmah dollistaisiku inh enkilökunnane sittelyo sanaS uomalainenkan sallispuku– näyttelyn suunnitteluaj ar akentamista.N äyttelynto teuttaminenvaati iu sean,e hkämo nenmi elestäy llättävänkinmo nen,h enkilön panostuksen.

Teksti:R eettaN ikkarikoski

Tulevan näyttelyn tiedote löytyy täältä. *Suomalainenkan sallispuku* -näyttelyyn tulee liittymään myös paljon tapahtumia. Niistä saa parhaiten tiedon tilaamalla museon uutiskirjeen. Tapahtumia voi seurata myös museon tapahtumakalenterista tai facebook-sivuilta.

NÄYTTELYIDEN TAUSTAVOIMAT: JUHANI HAGMAN

Kirjoitettu | 02.05.2017 | Kommentit poissa käytöstä

Eipä tulisi museon näyttelyistä kovinkaan helposti ymmärrettäviä ja visuaalisesti miellyttäviä, mikäli ei **Juhani Hagman**, Jussinakin tunnettu museomestarimme, olisi meille näyttelyrakenteita toteuttamassa.

Jussin käsissä syntyi myös museon henkilökunnan taukotilan pitkä penkki.

Ammattikoulusta huonekalupuusepäksi valmistunut Jussi päätyi hakemaan Suomen käsityön museon museomestarin paikkaa vuonna 1990 – työnkuva kun vaikutti niin mielenkiintoiselta. Museomestarin työnkuva on hyvin moninainen ja vaihtelee yleensä museosta toiseen. Jussin leveillä harteilla lepää paitsi näyttelyrakenteiden suunnittelu ja rakentaminen myös valaistuksen toteuttaminen näyttelyihin, hälytyslaitteiden valvonta sekä tavaran kuljetukset ja kaikenlaiset juoksevat asiat. Ei mikään ihan pieni paketti siis.

Tällä hetkellä Jussilla on meneillään hyvin kiireinen työvaihe, kun tulevan *Suomalainenkan sallispuku* -näyttelyn rakenteet pitää saada paperilta ihan kolmiulotteisiksi, toimiviksi rakenteiksi näyttelyä varten. Palaveeratakin pitää ehtiä välillä ja hoitaa juoksevia asioita, mutta työverstaan kutsu kuuluu päivittäin, jotta valmista saadaan aikataulun puitteissa. Aikataulutus onkin Jussin mielestä yksi työnsä haasteellisimmista puolista; näyttelyn vaihdolle on yleensä varattu muutama viikko aikaa, jolloin pitää purkaa vanhan näyttelyn rakenteet ja pistää uudet pystyyn. Kaikkea ei pysty rakentamaan etukäteen valmiiksi.

Tulevaan näyttelyyn Jussi rakentaa muun muassa katsomon ja ”mökkejä” esillepanoa varten. Hän toivookin, että yleisöllä on paljon kiinnostusta tulevaa näyttelyä kohtaan.

Jussi kertoo, ettei hänen työssään ole kahta samanlaista päivää, homma on monipuolista ja kiinnostavaa. ”Maalipurkki kaatui kerran parkkipaikalle ja punainen maali levisi ympäri pihaa, jota sitten siivottiin. Ei ollut silloin ollenkaan hauskaa,” Jussi kertoo nyt jo naureskellen. Tästä tapauksesta arkistoistamme löytyi jopa kuva-aineistoa!

Kuva liittyy museon vaihtuvan näyttelyn vuodelta 2007, Poron jäljillä. Kuva on otettu museon takapihalla, jossa vaaleanpunaista maalia sisältävä maalipurkki kaatui ja aukesi kun sitä otettiin pois museon pakettiauton tavaratilasta. Vesisateessa maali lähti valumaan kohti roskakatosta. Ihmettelemässä mukana Reija Teerimäki.

Suomenj uhliessa1 00-vuotistatai valtaan,val mistautuumu seoS uomalainenkan sallispuku– näyttelyyn,j okao no saS uomi 100– juhlavuodenvi rallistao hjelmaa.J uhlavuodenku nniaksiavaamme yl eisölleh iukane nemmänmu seolaistentyö elämää jami käpäs enp aremminmah dollistaisiku inh enkilökunnane sittelyo sanaS uomalainenkan sallispuku– näyttelyn suunnitteluaj ar akentamista.N äyttelynto teuttaminenvaati iu sean,e hkämo nenmi elestäy llättävänkinmo nen,h enkilön panostuksen.

Teksti:S ariK oskinen

MUSEOTYÖN ARKEA: REETTA NIKKARIKOSKI

Kirjoitettu | 16.05.2017 | Kommentit poissa käytöstä

Jokuhan se museon numeroistakin huolen pitää ja hyvin pitääkin. Toimistosihteeri **Reetta Nikkarikoski** luovii Excelin syvissä vesissä raha-asioiden parissa, huolehtii laskuista, laskutuksesta sekä palkkoihin liittyvistä asioista – käytännössä siis hoitaa museon henkilöstöhallintoa ja taloutta. Lisäksi hän huolehtii, että museolta lainattavat muistelusalkujen varaajat saavat oikean salkun matkaansa ja vielä oikeaan aikaan. Muistelusalkkujen tarkoitus on luoda yhteisiä, mukavia sosiaalisia hetkiä eri aiheiden parissa esim. vanhainkodeissa. Pääseepä Reetta välillä verestämään myös muistojaan museoassistentin urastaan, kun hän pitää museon ovet avoinna kerran kuukaudessa. Ei ole myöskään mitenkään epätavallista nähdä Reettaa hoitamassa erilaisia museon juoksevia asioita, kuten noutamassa esitteitä, auttamassa näyttelyn rakentamisessa tai järjestelemässä museokauppaa.

Suomen kansallispukukeskuksen naiset lahjoittivat aikoinaan Reetalle ”Toimistopirkko on huikee supersankaritar” -hiirimaton. Ja paikkansahan se pitää!

Reetan tie museoalalla on ollut hyvin polveileva. ”Olen ollut kiinnostunut historiasta nuoresta asti ja satun olemaan yhdeltä nimikkeeltäni tekstiiliartesaani, vaikkei sitä kyllä uskoisi kädentaitojen ollessa niin kovin rajalliset”, Reetta nauraa. Harjoittelun kautta museoon 2000-luvun alussa tullut Reetta päätyi viikonloppuvalvojan töihin ja siitä opintovapaalla olleen museoassistentin sijaiseksi. Ja onpa Reetta ehtinyt jossain välissä museon siistijääkin tuuraamaan loma-aikoina. ”Museoassistenttiedeltäjäni palasi takaisin töihin ja minä siirryin liiketalouden opintojen pariin ja luulin jo museourani olevan siinä, mutta sitten edeltäjäni jäikin kokonaan pois ja minulle tarjoutui mahdollisuus hakea museoassistentin paikkaa. Siinä sitten jäi tradenomiopinnot kesken ja museoassistentin yllättävän vaativassa hommassa kului muutama vuosi, jonka jälkeen perin eläkkeelle jääneen toimistosihteerin pestin”, hän kuvailee uransa askelia.

Tällä hetkellä Reetalla on työn alla kaikenlaisia ”toimistopirkon hommia”. Reetan vuoteen kuuluu kaksi isoa työrupeamaa, kun vuosittain keväisin pitää saada valmiiksi tilastot esim. Museovirastoa varten ja tilittää erinäisiä avustuksia raportteineen Opetus- ja kulttuuriministeriöön. Loppuvuodesta keskitytään vielä entistä tarkemmin pennosten laskemiseen, että saadaan vuoden talousluvut täsmäämään. Vaikeimmaksi asiaksi Reetta kokeekin työssä kulttuurialan ja talousmaailman välillä luovimisen, jotta talouden ja hallinnon asiat istuisivat luovaan ja joskus hiukan boheemiinkin maailmaan näpsäkästi.

”Tykkään työskennellä lukujen parissa, minulle sopii hyvin ’kaavamainen’ työskentely, varsinkin kun sen kaavan on saanut luoda itse ja sitä saa kehittää omaehtoisesti aina paremmaksi”, Reetta kuvailee työarkeaan. ”Tosin pelkkiä lukuja tässä ei tarvitse tutkia, museotyöskentely on onneksi sellaista, että toimistoihminenkin välillä pääsee mukaan mm. näyttelynrakennukseen ja kannettavahan ei tässä talossa lopu ikinä!” hän jatkaa.

Tällä viikolla aukeavassa *Suomalainenkan sallispuku* -näyttelyssä Reetta on ollut apuna niin nukkien ja pukujen kantamisessa kuin nukkien pukemisessakin. ”Kerrankin sain työtoverit (nuket) tekemään melkein sitä mitä pyysin!” Reetta naureskelee. Tulevalta näyttelyltä Reetta odottaakin hyväntuulista, värikästä ja runsasta kokonaisuutta, ja tätä taitaa olla luvassa, mitä ainakin näin ennakkoon olemme saaneet makustella.

Suomenj uhliessa1 00-vuotistatai valtaan,mu seossao ne silläS uomalainenkan sallispuku- näyttely,j okao no saS uomi1 00 –juhlavuodenvi rallistao hjelmaa.J uhlavuodenku nniaksiavaamme yl eisölleh iukane nemmänmu seolaistentyö elämää.

Teksti:S ariK oskinen

PÖYTÄLIINA – KAHVIHETKIEN JA PERHEJUHLIEN KORISTUS

Kirjoitettu | 23.05.2017 | Kommentit poissa käytöstä

Ilona Jalavan mallin mukaan kirjottu liina.

Kuukauden kokoelmanosto on Ilona Jalavan mallin mukaan koristeltu pellavapöytäliina. Se on kirjottu kukkakuvioin ja kooltaan 157,5 cm x 132,5 cm. Liina on valmistettu ja oli käytössä Lapuan pappilassa 1920-luvulla.

Pöytäliinan malli löytyy teoksesta Ilona Jalava: Kodin käsityöt II (1912) s.12.

”Suomalaiset naiset ovat sukupolvien ajan kirjoneet, kutoneet, neuloneet ja ommelleet ilojaan ja surujaan pöytäliinoihin. Naisen elämänkaaressa liinojen valmistus on alkanut oman äidin tai varttuneempien naisten opastuksella hyvinkin varhaisella iällä. Kapiot olivat nuoren neidon taidonnäyte. Pöytäliinoissa näkyy niin valmistajan kädenjälki kuin kunkin aikakauden henki. Myös käyttötarkoitus ja kodin varallisuus vaikuttivat pöytäliinan valmistustapaan, materiaaliin ja koristeluun.” Lähde: **Suomen käsityön museon kotisivut**.

Suomen käsityön museon kokoelmassa on tällä hetkellä noin 3500 liinaa, joista pieni otos on esillä perusnäyttelyssä **Käsityössä elämän tuntu** entisajan tuvaksi rakennetussa vitriinissä ja kahvikattauksessa.

Muita kokoelman liinoja säilytetään valvotuissa ja säädellyissä olosuhteissa **pitkäaikaissäilytystiloissa**.

Ilona Jalavan vuosina 1907-1913 suunnittelemien mallien mukaan valmistettuja liinoja Suomen käsityön museon kokoelmasta:

Pellavapalttinakankaalle kirjottu neliönmuotoinen pikkuliina. Malli on vuodelta 1909, liina val-mistettu 1910-1913.

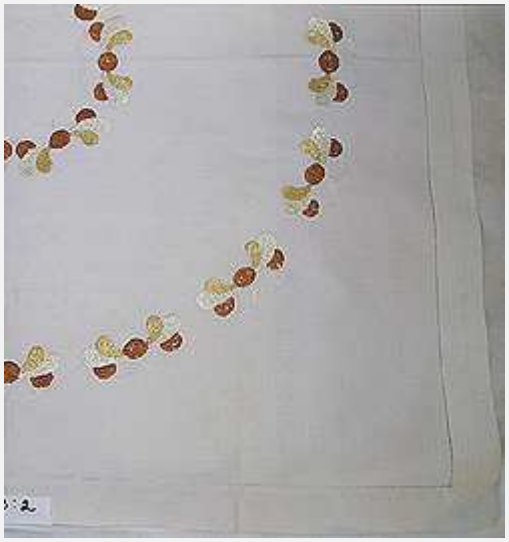

Pellavapalttinakankaalle kirjottu neliönmuotoinen valkoinen pöytäliina. Malli on vuodelta 1909, liina valmistettu 1910-1913.

Neliönmuotoinen vihreälle veralle kirjottu pöytäliina. Malli on vuodelta 1913, liina valmistettu 1910-1913.

Neliön muotoinen iso valkoinen kirjottu pöytäliina. Malli on vuodelta 1912, liina valmistettu 1920-1939.

Suuri valkoinen juhlaliina, jossa geometrisiä kirjontakuvioita. Malli on vuodelta 1910.

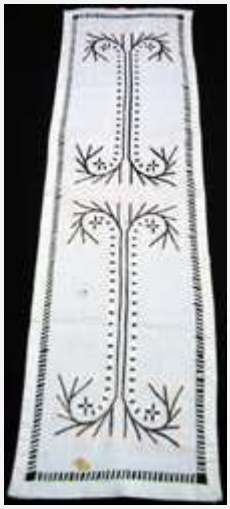

Luonnonvaaleasta pellavapalttinasta valmistettu kirjottu jugendtyylinen kaitaliina. Malli on julkaistu ensimmäisen kerran 1907.

Valkoinen kirjottu soikea tarjotinliina, jonka reunoilla virkatut pitsit. Malli on vuodelta 1910.

Lisäksi Suomen käsityön museon arkistosta löytyy Ilona Jalavan suunnittelemia tekstiilien malli- tai työpiirroksia 35 kpl.

Kuvassa Ilona Jalava.
Lähde: Katri Laine: Helsingin käsityökoulu 1881-1931. Hki 1931.

TekstiilitaiteilijaIl onaJa lava (27.1.1878–19.2.1960)

© Suomen käsityön museo/ Reetta Karhunkorva 26.4.2004

Ilona Jalava (vuoteen 1906 Almberg) oli tunnetun suomalaisuusmiehen Antti Jalavan tytär ja hänen äitinsä Alma Jalava (os. Floman) puolestaan oli suomalaisen naisliikkeen varhaisia esitaistelijoita. Hän oli esimerkiksi Suomen Naisyhdistyksen perustajajäsen. Jalavien koti oli 1800–1900-lukujen vaihteen merkittävimpiä sivistyskoteja Helsingissä. Kodista saadut vaikutteet – suomalaisuusaate ja naisasia – olivat Ilona Jalavalle tärkeitä läpi elämän. Jalavan läheinen lapsuudenystävä oli kirjailija Aino Kallas (os. Krohn 1878–1956), jonka perhe oli Jalavien tuttavaperhe niin työn merkeissä kuin sen ulkopuolellakin. (Kallas 1988, 10, 13.)

Ilona Jalava oli maamme ensimmäisiä huomattavia tekstiilitaiteilijoita, eräs suomalaisen taidekäsityön pioneereista. Hän oli myös Suomen Käsityön Ystävien tunnetuimpia varhaisia taidesuunnittelijoita. Jalava ei koskaan avioitunut. Hän loi uran itsenäisenä taiteilijana ja yrittäjänä, mikä oli poikkeuksellista Jalavan aikakauden naisille. (Kallas 1988, 10.)

Jalava kävi Helsingin käsityönopettajaopistoa edeltäneen *HelsinginK äsityökoulun*, jonka matrikkeliin hänet on kirjattu ensimmäisen kerran vuonna 1896. Käsityönopettajaksi hän valmistui v. 1904. Jo opiskellessaan hän alkoi työskennellä Käsityön Ystävien taiteilijana. (Kallas 1988, 369.) Käsityön Ystävien vuosikertomuksessa vuodelta 1901–1902 mainitaankin suunnittelijoiden joukossa myös Ilona Jalava. Muita samana vuonna Käsityön Ystävissä suunnittelijoina toimineita olivat esimerkiksi Akseli Gallen-Kallela ja Eva Mannerheim-Sparre. (Priha 1999, 60.) Jalava opiskeli myös Ateneumissa. Hän teki opintomatkan Unkariin vuonna 1899. Matkan tarkoituksena oli tutustua unkarilaiseen käsityötaiteeseen. Tästä hän sai innoituksen kansanomaisten käsityömallien soveltamiseen taidekäsitöissä. Merkittävää Jalavan taiteellisen kehityksen kannalta oli ilmeisesti myös tutustuminen Akseli Gallen-Kallelaan ja taiteilijaystävyys häneen. (Kallas 1988, 370.)

Ilona Jalava toimi *Kotitaide* -lehden kotiteollisuuden ja kansantaiteen alan avustajana jo vuonna 1901 ollessaan 23-vuotias. Myöhemmin hän kuului *Käsiteollisuus* -lehden vakituiseen avustajakuntaan vuosikymmeniä. Kyseisen lehden avulla hänen mallinsa levisivät opettajille kautta maan ja opettajien välityksellä puolestaan koteihin. (Puhakka-Hyvönen 1987, 30.) Jalava toimi myös *Kotiliedessä* avustajana ja lehdessä julkaistiin useita hänen piirtämiään tekstiili- ja erityisesti pöytäliinamalleja (Ks. esim. Kotiliesi 1938, no 52). Lisäksi hän toimi Helsingin Käsityöopettajaopiston ja Käsityöliike *Tellervon* johtokunnissa (Korpola-Sannikka 1987) sekä oli yksi Suomen koristetaiteilijoiden liiton, sittemmin *Ornamon*, perustajajäsenistä (Priha 1999, 74–75).

Jalava julkaisi kirjontamallisalkkuja vuosina 1910–1912 nimellä *Kodinkäs itytI -II*. Jalava alkoi myös toimittaa vuonna 1913 *Naistenkäs itytt* -lehteä, joka ilmestyi kerran kuukaudessa. Samalla nimellä hän julkaisi kahdeksanosaisen kirjontamalliston *Naistenkäs itytt* vuosina 1915–1920. (Puhakka-Hyvönen 1987, 30.) Muutamien muiden mallikirjojensa ohella Jalava suomensi ahkerasti ulkomaista käsityökirjallisuutta ja kirjoitti mm. isästään Antti Jalavasta kirjan (Ks. luettelo Jalavan julkaisuista lopussa).

Jalavalla oli myös oma käsityöliike Helsingissä, josta hän välitti käsityöpakkauksia ja kirjontamalleja tai valmiita liinoja tilauksesta (Puhakka-Hyvönen 2000, 21). Hän ilmoitteli lehdissä usein ”Ompelumalleja, joihin ainekset valmiiksi piirrettyine malleineen ovat allekirjoittaneelta tilattavissa.” (Kansanen 1981, 32.) Vuonna 1909 hän piti Helsingissä oman näyttelyn *KäsityöO yP irtin* tiloissa. Näyttelyssä esiteltiin parin edeltäneen vuoden aikana valmistuneita ommel- ja kudontatöitä yhteensä 112 kappaletta. (Puhakka-Hyvönen 1987, 30.) *Työmies* -lehdessä Jalavan näyttely sai myönteisen vastaanoton ja erityisesti kiitettiin hänen suunnittelemiaan tyyliteltyjä kasvi- ja kukka-aiheita sekä ylipäätään suomalaisen luonnon hyödyntämistä suunnittelun lähtökohtana. Kiitosta sai myös se, että hänen käyttämänsä materiaalit olivat edullisia, samoin kuin piirtämänsä mallit. Ilmeisesti Jalavan tavoitteena oli levittää mallejaan tavallisen ja köyhänkin kansan keskuuteen. (Kansanen 1981, 32.)

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuralla on Ilona Jalava -arkisto, joka käsittää monenlaista Jalavan toimintaan liittyvää arkistomateriaalia, kuten hänelle lähetettyjä kirjeitä ja onnittelukortteja sekä valokuvia ja hänen liiketoimintaansa liittyneitä asiakirjoja. Lisäksi Jalavan ja Aino Kallaksen välinen kirjeenvaihto löytyy Suomalaisen Kirjallisuuden Seurasta Kallaksen arkistosta. Helsingin yliopiston keskusarkistossa Käsityökoulun kokoelmassa on myös Jalavaan liittyviä tietoja. (Kuitunen 17.3.2004.) Jalavan sukulaisten hallussa on häneen liittyvää aineistoa jonkin verran. Ainakin Jalavan veljentyttären serkunpojalla Antti Alamerellä on Jalavaan liittyvää arkistoainesta hallussaan. (Puhakka-Hyvönen 17.3.2004.)

Ilona Jalavasta ei ole vielä tehty perustutkimusta, mutta Helsingin yliopiston käsityötieteen laitoksen opiskelija Marika Kuitunen valmistelee proseminaarityötään (2004) Ilona Jalavasta. Hänen tarkoituksenaan on tehdä pro gradu -tutkielmansa Jalavasta. Kuitusen pro seminaariin pohjautuva artikkeli on julkaistu Suomen käsityön museon julkaisussa 23 (Kuitunen 2005).

Jalavant eoksia:

Mallikirjat:

Kirjaimia. WSOY, 1911.
Kodin käsityöt I-II. WSOY, 1911–1912.
Valkokirjailumalleja (Mönster för broderi i hvitt). Hki: Otava, 1913.
Naisten käsityöt (kahdeksan salkun sarja). WSOY, 1913–1920.

Uusia käsitöitä. Otavan käsityökirjoja 7. Otava, 1924.
Kotilieden käsitöitä. Toim. Ilona Jalava. Kotilieden liite 1-6, vsk. 1930–1934.
Ristipistomalleja. WSOY, 1936.

Käännöstyöt:

Lahonneita puuristejä / kirjoittanut Viktor Rákosi (tekijän luvalla unkarin kielestä suomentanut Ilona Jalava). Porvoo, WSOY, 1901.
Virkkuukirja: täydellinen selonteko erilaisista virkkuutavoista (saksankielestä suom. Ilona Jalava). Otava, 1923.
Ristipisto-ompelu: neuvoja ristipisto-, palmikkopisto-, viivapisto- (Holbeinompelu) ja helmiompelussa (saksankielestä suom. Ilona Jalava). Otava, 1923.
Kudintyöt: täydellinen selonteko erilaisista kudintavoista (saksankielestä suom. Ilona Jalava). Otava, 1923.
Käpyily- ja solmeilutyöt. Neuvoja käpyily- ja solmeilutöiden oppimisesta (suom. Ilona Jalava). Otavan käsityökirjoja 6. Otava, 1924.
Käsityön tekotapoja (Naema Elg, mukaillen suom. Ilona Jalava). Minerva, 1927.
Reikäompelu. Täydellinen oppijakso sekä malleja (Anna Petersson-Berg, suom. sovittanut Ilona Jalava). Minerva, 1927.
Käsin solmittuja mattoja ja tyynyjä (Beyerin käsityökirjojen no 57 ja 78 mukaan suom. sovittanut Ilona Jalava). Koti kauniiksi 6. Helsinki 1927–1929.
Koruompelu ja neuvoja sen oppimiseen (saksankielestä suom. Ilona Jalava). Otava, 192?.
Verkkopitsi: verkkopitsi eli filet- ja tyllityöt (saksankielestä suom. Ilona Jalava). Otava, 192?.
Kutomisen käsikirja: laadittu Ruotsin kotiteollisuusjärjestöjen keskusliiton toimesta / Barbro Wahlund-Lundquister (suomentanut Ilona Jalava). Pellervo-seura, Helsinki, 1946.

Muitat eoksia:

Otteita kihlautuneitten (Antti Jalava, Alma Sofia Floman) kirjeenvaihdosta 1870-luvulla. – Eino E. Suolahti (toim.), *Muistikuvia.* Otava, 1945. s. 7-120.
Antti Jalava. Tavallisen miehen tarina. WSOY, 1948.

Lähteitä:

Kirjallisuus:

Kallas, Riitta (toim.) 1988: Kolme naista, kolme kohtaloa. Aino Kallaksen kirjeenvaihtoa Ilona Jalavan ja Helmi Krohnin kanssa vuosina 1884–1913. SKS:n Toimituksia 485. HKI: SKS.

Kansanen, Tuire 1981: Kukkia ja kyyneleitä. Vanhoja kirjontamalleja. Hki: Otava.

Kuitunen, Marika 2005: Tekstiilisuunnittelija Ilona Jalava. – *Muurahaisenpolkujaj ah arakanvarpaita.P öytäliinojaS uomen käsityönmu seonko koelmista1 8.12.2004-6.3.2005.* Suomen käsityön museon julkaisuja 23. Jyväskylä: Suomen käsityön museo. s. 34-44.

Priha, Päikki 1999: Rakkaat ystävät. Suomen Käsityön Ystävät 120 vuotta. Hki: Kustannusosakeyhtiö Ajatus.

Puhakka-Hyvönen, Onerva 2000: Kirjontakuvioita. Perittyjä, lainattuja ja omin päin ommeltuja. Espoo: Ky Veikko Hyvönen & co.

Lehdet:

Ilona Jalava täyttää vuosia. Nimimerkki R.K. – Kotiliesi 1938, no. 52.

Puhakka-Hyvönen, Onerva 1987: Ilona Jalavan kirjontamalleja. Isoäidin käsitöitä 3. – Käsityö ja askartelu 6/87. s. 28–31.

Kirjeet:

Suomen kotiteollisuusmuseon museoamanuenssi Leena Korpola-Sannikan kirje Onerva Hyväriselle (tarkoittaa ilm. Hyvöstä) 12.6.1987.

Suullisett iedonannot:

Tapaaminen Onerva Puhakka-Hyvösen kanssa Espoossa 17.3.2004.

Tapaaminen Marika Kuitusen kanssa Helsingissä 17.3.2004.

Suomen käsityön museon kuvakokoelmassa on Ilona Jalavaa ja Sophie Snellmania esittävä kuva, jossa he kutovat pystykangaspuilla mahdollisesti kuvakudoksia. Kuva on otettu Kuopion kotiteollisuusnäyttelyssä vuonna 1906.

Marjo Ahonen

MUSEOTYÖN ARKEA: ANNELI HEMMILÄ-NURMI

Kirjoitettu | 13.06.2017 | Kommentit poissa käytöstä

Museon valokuvaaja-amanuenssin, **Anneli Hemmilä-Nurmen**elämään käsityöt ovat kuuluneet nuoruudesta lähtien. ”Myös äitini kannusti käsillä tekemiseen ja osti minulle kankaita ja muita tarvikkeita aina kun vain olin niitä vailla. Eihän ne työt silloin 70-luvulla mitään kovin erikoisia olleet. Ompelu, neulominen ja virkkaaminen olivat ne tavallisimmat maalla asuvan tytön käsityöt. Kaikilla töillä kun piti olla jokin käytännöllinen tehtävä. No, ehkä ne kanavatyöt eivät niin kovin tarpeellisia olleet, mutta äiti kuitenkin vei ne kaikki kehystettäväksi ja löysi niille jopa paikan kodin jo muutenkin täyteen ahdetuilla seinillä”, Anneli muistelee.

Anneli Hemmilä-Nurmen työtehtäviin kuuluu mm. vanhojen kuvien luettelointia. Kuva: Sari Koskinen

Aikoinaan käsityöt veivät Annelin myös opiskelemaan alaa Kuopioon kouluun, joka silloin tunnettiin Koti- ja taideteollisuusoppilaitoksen nimellä. ”Puolison työn perässä tuli muutettua ja haettua omaa paikkaa ja kotiseutua, joka lopulta löytyi täältä Jyväskylästä. Siinä vaiheessa käsityöt olivat jääneet vain harrastukseksi”, Anneli kertoo. Kuopiossa opintoihin oli kuulunut jakso kansatieteen opintoja ja tovin asiaa pohdittuaan Anneli haki opiskelemaan Jyväskylän yliopistoon suomalaista ja vertailevaa kansatiedettä. ”Nykyisin sana etnologia tuntuu jotenkin modernimmalta. Opintojen valmistuttua päädyin töihin tänne Suomen käsityön museoon”, Anneli jatkaa.

Vaikka Annelista ei käsityöläistä tullutkaan, nauttii hän työstään käsitöiden parissa. ”Rakastan vanhoja esineitä. Vanhan esineen pinta, joka on vuosikymmenten saatossa kulunut sileäksi saa minut jotenkin nostalgiseksi, vaikka en itse ole esinettä käyttänytkään. Historia ja sukupolvien ketju on jotenkin läsnä. Tuntuu aina hienolta koskettaa kuluneen esineen pintaa, vaikka tiedän, että se on syntynyt ahkeran ja joskus varmaan loputtomalta tuntuvan uurastuksen tuloksena”, Anneli kuvailee.

Annelin koomisin muisto museoalalta liittyy myös esineiden ”käpälöimiseen”. ”Olimme vasta muuttaneet Jyväskylään ja käymässä ensimmäistä kertaa Keski-Suomen museossa. Silloin esillä olevat kokoelmat oli laitettu esille museon lattialle suuriin ryhmiin. Ei ollut vitriinejä eikä korokkeita, saati kulkua estäviä aitoja pääsemästä lähelle. Innoissaan avasimme jokaisen kaapin oven ja kokeilimme, miltä tuntuu kirnuta oikeaa kirnua. Kokeilimme varmaan jokaisen työkalun ja kapineen. Lattialla olleeseen kirkkoveneeseen emme sentään kavunneet. Nykyisin museoalan ammattilaisena en tekisi enää sellaista. Hyväksyn, että toisinaan täytyy tyytyä vain katsomiseen”, Anneli naurahtaa.

Omassa työssään Anneli nauttii erityisesti työn kiinnostavuudesta ja vaihtelevaisuudesta. Valokuva-arkistossa Annelin työtehtäviin kuuluu kuvien vastaanotto, kuvatoimitukset ja kuvien luettelointi museon sähköiseen kokoelmanhallintajärjestelmään. Lisäksi Anneli dokumentoi museon vaihtuvat näyttelyt jälkipolvia varten ja välillä valokuvaa myös tiedotuksen tarpeisiin.

”Museossa parhaillaan esillä olevaan *Suomalainenkan sallispuku*-näyttelyyn valokuvasin tykkimyssyjä ja muita yksityiskohtia kansallispuvuista. Niiden valokuvaaminen oli haastavaa, mutta samalla innostavaa. Ei voi muuta kuin ihailla kansallispukukankaiden kauniita värejä ja taidolla kirjottuja kuvioita tykkimyssyjen pinnalla. Kansallispuvuissa viehättää

niiden kauneus. Näyttelyä rakennettaessa oli mukava päästä pukemaan näitä pukuja nukeille. Sain paljon uutta tietoa siitä, miten pukuja käytetään ja miten se puetaan päälle. Museossa työskennellessä aina voi oppia myös jotain uutta”, Anneli pohtii.

Suomenj uhliessa1 00-vuotistatai valtaan,val mistautuumu seoS uomalainenkan sallispuku– näyttelyyn,j okao no saS uomi 100– juhlavuodenvi rallistao hjelmaa.J uhlavuodenku nniaksiavaamme yl eisölleh iukane nemmänmu seolaistentyö elämää jami käpäs enp aremminmah dollistaisiku inh enkilökunnane sittelyo sanaS uomalainenkan sallispuku– näyttelyn suunnitteluaj ar akentamista.N äyttelynto teuttaminenvaati iu sean,e hkämo nenmi elestäy llättävänkinmo nen,h enkilön panostuksen.

Teksti:S ariK oskinen

MUSEOTYÖN ARKEA: LAURA JÄRVINEN

Kirjoitettu | 27.06.2017 | Kommentit poissa käytöstä

Jo ensimmäisellä askeleellaan museoon löytää asiakas itsensä museon infosta ja museokaupasta. Tällöin vastassa on yleensä myös museoassistentti ja museokaupan hoitaja **Laura Järvinen**. Museon tiskin takana istuja ei pelkästään tervehdi sisään astuvia asiakkaita, vaan hoitaa myös muuta asiakaspalvelua ja huolehtii, että museon näyttelytilojen tekniikat ovat päällä asiakkaiden iloksi. Ison osan työajasta haukkaavat myös erilaiset toimistotyöluonteiset tehtävät kuten museokaupan valikoiman ylläpito valintoineen, tilauksineen ja tilityksineen.

Museassistentti Laura Järvinen (keskellä) oli aktiivisesti mukana, kun museokaupan uudistusta toteutettiin vuonna 2012. Kuva: Anneli Hemmilä-Nurmi.

Laura päätyi museoalalle alun perin vaatetus-artesaaniopintojensa kautta. ”Ajattelin hakeutua Suomen käsityön museoon harjoitteluun ja opettajani piti tätä asiaa hyvänä ideana ja tuki tänne hakeutumistani. Nyt vielä 11 vuotta myöhemmin samalla tiellä ollaan!” Laura tuumaa. Harjoitteluja museossa kertyi useampia pätkiä ja sitä kautta tie vei viikonloppuvalvojan keikkahommiin, sijaisuuteen sekä opintojen valmistuttua vakinaistamiseen.

Suomen kesä on tällä hetkellä kukkeimmillaan, mutta museoassistenttimme miettii jo joulua. Touko-kesäkuussa avoinna oli avoin haku niin Käsityöläisten joulutorille kuin museokaupan joulusesonkiinkin. ”Vaikka onkin kesäkuu, niin ajatukset ovat joulusesongissa, joka on museokaupassa vuoden vilkkainta sesonkia. Joulutuotteet tilataan hyvissä ajoin, jotta käsityöläisillä on riittävä aika tuotteiden valmistamiseen”, Laura kertoo. Tulevalta kesältä ja syksyltä Laura odottaa mielenkiinnolla yleisön kommentteja *Suomalainenkan sallispuku*-näyttelystä. ”Olen opiskellut työn ohessa jo muutaman vuoden, joten oma osallisuuteni ja läsnäoloni juhlavuoteen on paljon pienempi kuin kollegoiden. Se on varmaa, että asiakaspalvelussa kuulee monta tarinaa kansallispuvuista. Oma tietämys kansallispuvuista tulee varmasti myös kasvamaan tänä vuonna.”

Museoassistentin työ asiakaspalvelussa vaatii usean pallon pyörittelyä yhtä aikaa, mutta arjessa voi nähdä taikaakin. Laura kokee museokaupan kirjanpidon tekemisen kaikkein mielenkiintoisimmaksi työksi. ”Kuinka kaikki luvut yhtäkkiä täsmäävät, se on kuin taikaa!”, Laura huudahtaa. ”Ja käsityötyötrendien seuraaminen, mikä lyö milloinkin pinnalle myös suuremman yleisön keskuudessa. Museokauppaan tuotteiden tilaaminen on välillä kuin lottoarvonnassa”, hän jatkaa. Haasteellisimmaksi työssään Laura kokeekin tilojen valvonnan, asiakaspalvelun ja toimistotöiden sumplimisen. ”On haastavaa tehdä monta asiaa yhtä aikaa.” Välillä myös yhteisymmärryksen löytäminen asiakkaiden kanssa aiheuttaa kinkkisiä tilanteita. ”Ymmärryksen puute voi johtua esimerkiksi kielieroista. Haastavaa on se, kun tiedät, että jätät persoonallasi ja käyttäytymiselläsi monelle asiakkaalle mielikuvan museosta”, Laura pohtii.

Museokaupan järjestyksen ylläpitäminen vaatii omat rutiininsa. Välillä pitää tarttua myös pölyhuiskaan.

Asiakaspalvelussa on harvemmin kahta samanlaista päivää ja välillä asiakkaiden saapumisia ilmoitetaan muulle museon henkilökunnalle puhelimitse. ”Kunnallisvaltuutettu ja kansanedustaja Eila Tiainen saapui museoon näyttelyintendentin kutsumana. Minun piti ilmoittaa hänet saapuneeksi puhelimitse. Unohdin hänen nimensä totaalisesti, mieleen tuli vain eräs toinen poliitikko, jonka nimen tiesin vääräksi. Loppujen lopuksi sanoin puhelimeen ”tänne saapui… ihminen”. En tiedä kuuliko tai pahastuiko Eila. Näyttelyindententti nauroi ja minua nolostutti pitkään”, Laura naureskelee.

Suomenj uhliessa1 00-vuotistatai valtaan,mu seossao ne silläS uomalainenkan sallispuku- näyttely,j okao no saS uomi1 00 –juhlavuodenvi rallistao hjelmaa.J uhlavuodenku nniaksiavaamme yl eisölleh iukane nemmänmu seolaistentyö elämää.

Teksti:S ariK oskinen

KAPALOVYÖ

Kirjoitettu | 18.07.2017 | Kommentit poissa käytöstä

Kuukauden esineenä esitellään kapalovyö. Suomen käsityön museon esinekokoelmiin on tallennettu kapalovöitä yhteensä 10 kpl.

Nuken kapalovyö on valmistettu ja sitä on käytetty noin vuonna 1910-1915 Korpilahdella. Kuva: Anneli Hemmilä-Nurmi

Tästä videolinkistä näet vauvanuken kapaloinnin. Pirkko Järvinen pukee itse valmistamansa nukkevauvan.

Lasten kapaloinnista on vähän tietoja 1600-luvulta. Kapalovyö valmistettiin yleensä paksusta kankaasta, joka sitoi kapalorievut tukevasti paikoilleen ja piti lapsen lämpimänä. Villakankaista kapalovyötä käytettiin vielä 1700-luvulla. Lapsen kapalointiin liittyviä vaatekappaleita ja riepuja ei yleensä pidetty sen arvoisina, että niitä olisi merkitty perukirjoihin. (Pylkkänen 1984, 108-109)

Varhaisin tieto helsinkiläisen vauvan vaatetuksesta on peräisin vuodelta1649. Omaisuusluetteloon on tuolloin tehty merkintä kapteeniluutnantin lesken omistamista ”lapsen ristiäisvaatteista”. Lapsi kapaloitiin ensin, tässä tapauksessa ruskeasta sametista valmistetulla kapalovyöllä. Sen jälkeen päälle puettiin kastepuku. (Lehto & Lönnqvist 1988, 23.)

Tapa sitoa vauvan rievut kapalovyöllä jäykäksi mytyksi, jossa ei voinut liikuttaa käsiään eikä jalkojaan, säilyi miltei muuttumattomana pitkälle 1700-luvulle asti, kansan parissa viime vuosisadalle asti. Uskottiin, että kireä kapalointi kasvatti lapsen raajat suoriksi ja vahvisti kehoa siten, että vartalo muovautui ryhdikkääksi. Tärkeätä oli, että lapsen pää suojattiin ja että hänen kätensä lepäsivät kapaloitaessa vartalon molemmin puolin ja että jalat olivat niin ikään ojennuksessa. Kapaloa ei saanut kuitenkaan kietoa liian kireäksi, koska lapsen tuli voida hengittää vapaasti. Kapaloinnin jälkeen lapsi oli kiedottava lämpimiin peitteisiin. Lämpimyyden vuoksi kapalovyökin valmistettiin tavallisesti tukevasta kankaasta, joka vuorattiin usein villakankaalla. (Pylkkänen 1984, 106)

Kapalovyötä käytettäessä imeväisen vaatetukseen kuuluivat paita, nuttu, napavyö, alusriepu, suojusvaippa, kapalovaippa ja kapalovyö.

Kuva Suomen käsityön museon perusnäyttelystä Sydäntä lähellä –vitriinistä. Vitriinin vauva on kapaloitu 2 metriä pitkällä ja 17 senttiä leveällä kapalovyöllä. Kuva: Anneli Hemmilä-Nurmi

Paita valmistettiin pehmeästä puuvillakankaasta. Se oli takaa avonainen ja kiinnitetty nauhoilla samoin kuin flanellista tehty ***nuttu***. Näiden ompelemisessa ei saanut jäädä vauvan ihoa painavia saumoja. Paita ja nuttu pujotettiin päällekkäin jo ennen pukemista ja paidan hihat käännettiin nutun hihojen päälle. Näin ne saatiin mukavasti puetuksi vauvalle yhtä aikaa. ***Napavyö*** oli pumpulikankainen noin 8 cm leveä ja noin 90 cm pitkä kaitale, jonka toinen pää oli pyöristetty ja siihen oli ommeltu uksi kiinnitysnauha. Sitä ei saanut päärmätä, päärme olisi painanut lapsen ihoa eikä sitä saanut solmia. Napavyötä käytettiin ensimmäisten viikkojen ajan. ***Alusriepu*** oli pehmeästä, mielellään käytetystä kankaasta tehty noin 60 x 60 cm:n kangaspala, joka kolmioksi taitettuna hoito nykyisen vaipan virkaa. Myöskään sitä ja muita vaippoja ei päärmätty vaan ne huoliteltiin yliluotellen tai pykäpistoin. Seuraavaksi puettiin ***suojusvaippa***, niin ikään pehmeästä puuvillakankaasta tehty vähän suurempi kangaspala. Sen päälle kiedottiin jämäkästi paita-nuttu –yhdistelmä. ***Kapalovaippa*** oli usein flanellinen ja vähän edellistä suurempi, noin 90 x 90 cm. Sen ja edellisen väliin voitiin sijoittaa vahakangaspalanen, joka ei kuitenkaan saanut yltää lapsen ympäri. Tässä vaiheessa piti lapsen kädet olla kylkiä vasten. Vaippojen helmaosa käännettiin ylöspäin lapsen jalkojen päälle. Tämä kaikki kiedottiin sitten paketiksi ***kapalovyöllä***. (Teksti: Pirkko Järvinen)

Kansanopistojen ja kotiteollisuuskoulujen tutkintovaatimuksiin kuului, että nuoret naiset harjoittelivat oppilastöinä vauvan vaatteiden valmistusta.

Vuonna 1956 kansanopistossa valmistettu vauvan nuttu. Kuva: Liisa Korhonen

Tämä vauvan paita on ohutta, tiivispintaista puuvillapalttinaa. Paidassa on röyhelökaulus, joka on tehty poimuttamalla pääntien reuna ja käänteen reunassa on pakotettu reikäommel. Kaulus solmitaan takaa kapeilla kanttinauhoilla. Paita on valmistettu 1956-1957 kotiteollisuuskoulun oppilastyönä. Kuva: Liisa Korhonen

Vauvojen ja pienten lasten vaatteita Suomen käsityön museon perusnäyttelystä Lasten vaatteet -vitriinistä. Kuva: Mikko Auerniitty

Lähteitä:

Ensimmäinen juhlapuku (1988) Toim. Marja-Liisa Lehto ja Bo Löbbqvist. Helsingin kaupunginmuseon julkaisu.

Pylkkänen, Riitta (1984) Vauvan kapalointi, kaste- ja juhla-asu 1500-1700 –luvulla. Kaksi pukuhistoriallista tutkielmaa. Suomen muinaismuistoyhdistyksen aikakauskirja 85. Helsinki.

Kokosi: Marjo Ahonen

MUSEOTYÖN ARKEA: RAIJA MANNINEN

Kirjoitettu | 25.07.2017 | Kommentit poissa käytöstä

Monelle museon opastukseen tai työpajaan tulevalle museon tutuimmat kasvot kuuluvat museolehtori **Raija Manniselle**, joka vastaa museon yleisötyöstä ja koordinoi museon tapahtumatuotantoa ja muita aktiviteetteja.

Kuvassa Raija keittelee perinteistä punamultaa Kävelykadulla työnäytöksessä. Kuva; Suomen käsityön museo

Alun perin kotiteollisuusohjaajaksi Kuopion Muotoiluakatemiasta vuonna 1983 valmistunut Raija koki alusta asti kuuluvansa museoon, sillä valmistumisvuonna avautui Jyväskylään Suomen kotiteollisuusmuseo (nyk. Suomen käsityön museo), jonne Raijaltakin pyydettiin esineitä esille. Raija oli juuri perustanut oman yrityksen ja päätti keskittyä sen toimintaan, eikä hänen esineitään päätynyt – ainakaan juuri silloin – museoon. ”No kymmenen vuotta myöhemmin ajauduin Jyväskylään opiskelemaan ammatilliseen opettajakorkeakouluun. Tein osan opetusharjoittelusta kotiteollisuusmuseossa *Näkevätkäd et* -näyttelyn suunnittelun ja oheisohjelman muodossa. Silloinen museolehtori oli jäämässä äitiyslomalle ja minulta kysyttiin, että olisinko kiinnostunut museolehtorin sijaisuudesta. Heti saatuani opettajan paperit jouduin museoon”, Raija nauraa.

Raijan uran aikana museomaailma on muuttunut paljon. Vielä 90-luvulla museolehtori kulttuurihistoriallisessa museossa oli harvinaisuus ja työ oli aika pitkälti luovimista museon ammatillisen henkilökunnan ja asiakkaiden välissä. ”Alkuun varsinkin tuntui, että viestintuojana tulin ammutuksi useampaan otteeseen. Niinpä sitten opiskelin työn ohessa maisteriksi, että josko yhteinen kieli ja mieli asiakasnäkökulmaan löytyisi. Nyt museoissa on asiakasymmärrystä, mutta pioneerina on tullut päätä hakattua seinään ja ovenpieliin”, Raija muistelee. Suomen kotiteollisuusmuseo toimi Jyväskylän kampusalueella, melko pienissä tiloissa, mikä oli ajoittain haasteellista esimerkiksi opastustilanteissa, joissa oli mukana isoja ryhmiä. ”Opastettavia ryhmiä oli paljon ja musiikkiluokat olivat isoja. Soitinnäyttelyn näyttelyarkkitehti oli suunnitellut vitriinien väliin mdf-levystä pylväitä, joiden sisään oli piilotettu tekniikkaa musiikin kuuntelua varten ja osa pylväistä oli ’estetiikan’ vuoksi. Pylväät näyttivät tukevilta, niinpä joku oppilas nojasi sellaiseen ja pylväs lähti kaatumaan. Minä syöksyin ottamaan pylvään kiinni, ettei se olisi osunut toisen oppilaan päähän. Pylväs luiskahti käsistäni ikkunasyvennykseen ja murensi pienen palan seinää ja ruttasi sälekaihtimia. Minä kerroin kahvitunnilla kauhuissani tilanteesta ja vaadin tukevampia pylväitä. Sain vastaukseksi, että museolehtorin tehtävä on huolehtia, ettei näyttelyssä satu mitään vahinkoja ei esineille eikä ihmisille”, Raija kauhistelee. ”No näyttelyrakenteisiin tehtiin muutoksia ja sen jälkeen olen aina vaatinut, että näyttelystä pitää tulla peruskoulun kestäviä”, hän jatkaa.

”Juuri tällä hetkellä siivoan sähköpostiani ja etsin pöytää vuoden aikana kertyneiden papereiden alta ennen kesälomaani”, Raija kuvailee kesätunnelmiaan. Kesäaikaan museolehtorin arkeen kuuluu yleensä myös erilaisia huoltoja: lainattavat muistelusalkut, perusnäyttelyn kosketeltavien ja koettavien juttujen päivittämistä ja huoltoa, pajatilan siivoamista ja päivittämistä sekä käsityöohjeiden uudistamista. Lisäksi kesän aikana koostetaan oppaille materiaaleja – tällä kertaa luonnollisesti kansallispukuihin liittyen – ja tietenkin suunnitellaan syksyn tapahtumien alustavia sisältöjä. Syksyllä museossa vierailee noin 1400 kakkosluokkalaista ja heidän kanssaan tutustutaan muun muassa kansallispukuihin; tietenkin jollain mieltä kutkuttavalla tavalla. ”Mielenkiintoisinta onkin työn monipuolisuus ja se, että saa olla tekemisissä erilaisten ihmisten kanssa. Tai jos ei suorastaan face to face -tilanteessa, niin ainakin välillisesti esimerkiksi työpajaohjeen tai lainattavan muistelusalkun ja jonkin aktiviteetin muodossa”, Raija kuvailee työnsä eri puolia.

Museon lainattavia salkkuja käytetään mm. palvelukodeissa muisteluun. Raija esittelee kuvassa ryijysalkun antimia. Kuva: Suomen käsityön museo.

Muistiin painuvia kokemuksia syntyy ihmisten kohtaamisesta runsaasti. ”Keväällä museossa vieraili seiskaluokkalaisia. Heidän kanssa tehtiin avainkaulanauhoja ja muutamalla pojalla ei solmun teko luonnistunut, vaikka me opettajan kanssa yritettiin demonstroida asiaa. Yhdeltä pojalta se ei kerta kaikkiaan ottanut onnistuakseen. Sitten mä näin, että pojalla oli nauhalenkkarit ja minä hipaisin omalla jalallani pojan kenkää ja sanoin, että miten sinä kengän nauhat solmit, jos et osaa tehdä solmua. Hän sanoi, että nää menee tehdasasetuksilla. No kyllä se solmukin sitten syntyi.”

Museolehtorin työssä pääsee käyttämään luovuutta ja aina on uusia asioita mihin tutustua näyttelyiden tai tapahtumien kautta. ”Ehkä mieliinpainuvin kokemus oli, kun olin kollegani kanssa tutustumassa vuoden käsityöläiseksi valitun neurokirurgin työskentelyyn leikkaussalissa. Asiakkaiden kanssa työskennellessä kuulee monenlaisia tarinoita ja elämänkohtaloita ja joihin itse ehkä voi tuoda yleisen historiallisen näkökulman. Tietenkin se on myös tärkeää, että saa olla käsityössä näköala paikalla, jota vielä vapaa-ajan -minä tukee ”, Raija kuvailee. Työn monipuolisuus on paitsi rikkaus, mutta samalla myös haaste, sillä aina olisi hirveästi tekemätöntä työtä. ”Suurin osa ajasta menee varautuessa tulevaan asiakkaaseen ja kuitenkin se asiakas joka on jo museossa tai museon nettisivuilla, pitäisi olla etusijalla, että hän saisi sen, mitä hän haluaa ja tarvitsee”, kuvailee Raija lehtorin työn haasteita.

Suomalainenkan sallispuku -näyttelyn tiimoilta Raija haluaa omalla työpanoksellaan olla mukana edesauttamassa kansallispuvun auran laajentamista ja saattamista näkyvämmäksi, kajoamatta kuitenkaan kansallispuvun pyhyyteen. Vuosi 2017 onkin ollut tähän mennessä museon kannalta hyvin kiireinen, mutta vuotta on värittänyt myös runsas museon strategiatyö. Museon muutostakin on ollut jo pitkään puhetta. ”Toivoisin selkeytystä muuttaako museo vai ei. Nyt on tyhjäkäynnillä olo, kun jo olemassa olevaa pitäisi uudistaa, mutta kannattaako siihen ryhtyä, jos muutto tulee muutaman vuoden päästä ja silloin koko museokonsepti pitää miettiä uudestaan. Joka tapauksessa nyt olisi uudistumisen aika”, Raija pohtii museon tulevaisuudenkuvaa.

Suomenj uhliessa1 00-vuotistatai valtaan,mu seossao ne silläS uomalainenkan sallispuku- näyttely,j okao no saS uomi1 00 –juhlavuodenvi rallistao hjelmaa.J uhlavuodenku nniaksiavaamme yl eisölleh iukane nemmänmu seolaistentyö elämää.

Teksti:S ariK oskinen

MUSEOTYÖN ARKEA: MARIA PENI

Kirjoitettu | 08.08.2017 | Kommentit poissa käytöstä

Suomen käsityön museon yhteydessä toimii Konservointikeskus, joka tarjoaa palveluitaan paitsi Jyväskylän museoille, myös muille toimijoille ja yksityishenkilöille valtakunnallisesti ja kansainvälisesti. Konservointikeskuksessa toimii myös tekstiilikonservaattori **Maria Peni**, joka osallistui myös *Suomalainenkan sallispuku* -näyttelyn pukujen konservointiin.

Tekstiilien konservointi vaatii kärsivällisyyttä, tarkkaa silmää ja vakaata kättä. Kuvassa Maria konservoi käsin kirjailtua silkkilippua 1800-luvulta.

Marian työnkuvaan kuuluu hyvin laajasti tekstiilien tutkiminen ja konservointityöt. Jokaiselle konservoitavalle esineelle tehdään konservointityön suunnitelma, kustannusarvio ja työvaiheittain etenevä raportti valokuvineen. Konservointia varten tekstiilin materiaalit, työtavat ja vauriot pitää kartoittaa. Tekstiilejä pestään, korjataan ja huolletaan ja samalla puhdistetaan ja korjataan tekstiilien yhteydessä olevat muut materiaalit. ”Työn alla ovat olleet niin pienet pitsikäsineet kuin suuret keskieurooppalaiset kuvakudoksetkin. Ja kaikkea siltä väliltä”, Maria kuvaa työtään. Konservoinnissa tarvitaan myös erilaisia tukia, suojia ja työvälineitä, joiden kehittely ja valmistus kuuluvat myös konservaattorille – luovaa työtä siis monella tasolla! Asiakasneuvonta on myös osa konservaattorin työtä, kun Konservointikeskukselta kysellään vanhojen liinojen ja ryijyjen huolto-ohjeita.

Maria kiinnostui kankaista ja vaatteiden ompelusta jo pikkutyttönä. ”Äidillä oli vanha Hugin-merkkinen ompelukone ja sillä opettelin ompelemaan. Tulokset eivät vielä olleet kummoisia, mutta intoa riitti”, Maria naurahtaa. Vain hieman myöhemmin mukaan tulivat myös neulominen ja muiden käsitöiden tekeminen.

Melkein kolmekymmentä vuotta konservointialalla viihtynyt Maria kävi ensin vaatetusalan ja kaupallisen koulutuksen, mutta alan töitä ei oikein löytynyt, joten hän hivuttautui vähitellen museoalalle. Konservointialkoi kiinnostaa Mariaa jo alkuaikoina, kun erään museon intendentti tokaisi hänelle, että ”rupea konservaattoriksi”. ”Otin selvää alasta, mutta silloin ei vielä Suomessa ollut konservointikoulutusta. Museoiduin sitten moneksi vuodeksi ja työskentelin eri museoissa erilaisissa tehtävissä, kunnes tekstiilikonservointikoulutus Vantaalla alkoi vuonna 1987”, Maria kuvaa työuransa alkua. Kolmen vuoden koulutuksen jälkeen Maria sai työpaikan Konservointikeskuksesta ja sillä tiellä hän edelleen on.

Konservaattorin työ on monipuolista ja vaihtelevaa. Ei ole kahta samanlaista tekstiiliä, vaan jokaiselle on etsittävä juuri sille sopivat toimenpiteet. Käsityön lisäksi konservaattorin on hallittava muun muassa kulttuuri-, tekstiili- ja pukuhistoriaa sekä kemiaa ja kieliä. Konservointiin liittyy myös eettisiä periaatteita, joiden mukaan toimintaan. Konservoinnin tarkoituksena on esineellisen kulttuuriperinnön säilyttäminen sekä esineen/tekstiilin tekijän tai suunnittelijan alkuperäisen aikomuksen säilyttäminen. Konservointityö suunnitellaan ja toteutetaan niin, että nuo toteutuvat. Tämä vaatii kansallisten ja kansainvälisten kulttuuriomaisuuden suojelulle asetettujen säädösten ja asetusten noudattamista. Esimerkiksi tekstiiliin lisättävän materiaalin tulee olla helposti poistettavissa, eikä se saa pitkänkään ajan kuluessa vahingoittaa tekstiiliä.

Tekstiilille tehtävät toimenpiteet eivät saa muuttaa tekstiilin ulkonäköä eikä mittoja. Tehdyt toimenpiteet dokumentoidaan ja valokuvataan tarkasti. (Lähde: Konservaattoriliiton sivut)

Tällä hetkellä Marialla on työn alla 1800-luvun alusta peräisin oleva kolmikolkkahattu. ”Sen materiaali on erikoista, hyvin hienokarvaista huopaa, ihan kuin vanhassa silinterihatussa”, Maria kuvailee. Hattu on aikojen saatossa kärsinyt, kulunut, murtunut ja litistynyt. ”Uudeksihan vanhaa esinettä ei koskaan saa, mutta puhdistuksen, kostutuksen, muotoilun ja korjauksen jälkeen siitä toivottavasti tulee alkuperäistä lähellä olevan näköinen ja muotoinen kokonaisuus.” Hatun konservoinnin haastetta kasvattaa hatun materiaali. Huopa ei ole kaikkein helpommin käsiteltävää, joten sopivien konservoinnissa käytettävien materiaalien ja tekniikoiden valintaan pitää käyttää ylimääräistä huomiota.

Tekstiilien konservoitavuus ylipäänsä vaihtelee yksinkertaisesta hyvin haasteelliseen. ”Joskus puhdistettavaksi tulee tekstiilejä, joita ei voi pestä värien irtoamisen takia tai erilaisten materiaaliyhdistelmien takia. Myös hyvin hauraiden ja pahoin vaurioituneiden tekstiilien käsittelytavan valinta aiheuttaa joskus harmaita hiuksia. Hyvin harvoin on kuitenkaan tarvinnut nostaa käsiä pystyyn ja todeta, että mitään ei voida tehdä”, Maria kuvailee.

Maria on viihtynyt työssään konservaattorina hyvin. Alun perin Konservointikeskus toimi Jyväskylän taide- ja tiedesäätiön alaisuudessa ja siirtyi vuonna 1995 osaksi Suomen käsityön museota. Suomen 100-vuotisjuhlavuosi on ollut yhtä työntäyteinen kuin muutkin vuodet. Suurimpina töinä tänä vuonna konservoinnissa onkin Ylivieskan tuhopoltosta selvinnyt messukasukka ja nyt työn alla oleva kolmikolkkahattu. Yleensä sekaan mahtuu aina myös jokunen yllätyskonservointi. ”Eniten tietysti odotan, että työt valmistuvat sujuvasti ja ajallaan”, Maria kuvailee odotuksiaan tältä vuodelta.

Marian mieleen on painunut muistoja museoalalta myös ennen Konservointikeskusta. Hauskin niistä liittyy kesätöiden päättymiseen Etelä-Pohjanmaan museossa, kun Maria sai läksiäislahjaksi kortin, jossa luki turkulaisittain lohduttavasti *Äläo l ´yh täänh ualissas,kyl r äteij al umpuip iisa!*

Suomenj uhliessa1 00-vuotistatai valtaan,mu seossao ne silläS uomalainenkan sallispuku- näyttely,j okao no saS uomi1 00 –juhlavuodenvi rallistao hjelmaa.J uhlavuodenku nniaksiavaamme yl eisölleh iukane nemmänmu seolaistentyö elämää.

Teksti:S ariK oskinen

MUSEOTYÖN ARKEA: SEIJA HAHL

Kirjoitettu | 22.08.2017 | Kommentit poissa käytöstä

Eipä taida olla sellaista toimintaa museossa, missä amanuenssi **Seija Hahl** ei olisi mukana menossa. Seijan vastuualueisiin museossa kuuluu tallennus, dokumentointi ja tutkimus, joten työnkuva on hyvin vaihteleva, mutta sitäkin ihmisläheisempi. ”Olen tilanteen mukaan mukana tallennus- ja dokumentointityössä, tutkimustyössä, kokoelmatyössä, näyttelytyössä ja yleisötyössä, mitä muita niitä nyt onkaan museotyön osa-alueita”, Seija kuvailee työtään.

Museoalalle Seija päätyi kansatieteen eli nykyisen etnologian opintojen myötä ja siitä museouralle heti ensimmäisen opintovuoden jälkeen. ”Ylpeänä kerron, että museourani alkoi Pöljän kotiseutumuseolla Siilinjärvellä kolmekymmentä vuotta sitten. Pohjoissavolainen ilmapiiri, immeiset ja ihanat työkaverit juurruttivat minut museoalalle”, Seija muistelee. ”Opiskeluaikana olin töissä tutkijana Varkauden museossa suunnittelemassa työnväenasuinmuseota. Työväenkulttuuri, kodin sisustus käsin tehtyine tuotteineen, kodin muistaminen ja muistelemiseen liittyvät asiat ovat edelleen lähellä sydäntäni. Gradussani tarkastelun kohteena olivat ihmisten kertomukset menneistä kodeistaan, sisustuksesta ja kodin ympäristöstä. Ihmisten henkilökohtaiset tarinat ovat kiinnostaneet minua myös myöhempinä työvuosina Saarijärven museossa ja Suomen käsityön museossa.”

Suomen käsityön museoon Seijan tie kävi 1999 ja silloinkin kyseessä oli elämänmakuiset lähtökohdat. Seija tuli mukaan suunnittelemaan ja toteuttamaan museon Käsityössä elämän tuntu -perusnäyttelyä. Edelleen esillä oleva perusnäyttely on muuntautunut vuosien varrella useaan otteeseen, mutta näyttelyn selkäranka on sama: elämään liittyvät esineet, jotka tuovat esiin niin kauniita kuin karmeitakin muistoja. Erilaisten projektien ja määräaikaisten työsuhteiden jälkeen Seijasta tuli osa museon peruskalustoa vuonna 2008. Sitä ennen tutuiksi ehti tulla käsityöläisten arki niin rannikko- ja saaristoalueella, Ahvenanmaalla kuin pohjoisella poronhoitoalueellakin.

Kuvassa museon perusnäyttelyä rakentamassa Seija Hahl (vasemmalla) ja harjoittelija Katri vuonna 2007. Museon perusnäyttelyn uudistus aloitettiin loppuvuodesta 2006 ja uusittu perusnäyttely valmistui maaliskuussa 2007.

Seija kuvailee työtään monipuoliseksi ja vaihtelevaksi. Projekteja tulee ja menee, usein päällekkäin on uuden projektin käynnistys ja vanhan projektin ”hännän” viimeistely. Työn rikkaus on päästä tutustumaan erilaisten, hankkeiden, näyttelyiden kautta käsityön maailmaan ja erityisesti käsityön tekijöiden maailmaan. ”Muistaminen ja se kuinka ihmiset kertovat muistoistaan, kiehtoo minua edelleen. Arkeen, elämään ja käsin tekemiseen liittyvä muisteleminen on ehtymätön tutkimusaihe”, Seija kertoo.

Kuvassa käsityöläinen Karin Eklund (oik.) ja Seija Hahl tutustumassa Karinin tekemään peittoon, samalla Seija haastattelee häntä. Dokumentointi liittyy Suomen käsityön museossa vuonna 2004 toteutettuun saaristolaiskäsityöprojektiin.

Jatkuva uuteen tutustuminen tuo myös haasteita työhön. Ehtymättömästi uteliaaksi tunnustautuva Seija tunnustaa pohtivansa välillä uuden alan tai aihepiirin opiskelua, mutta pohdinnaksi se on aina jäänytkin, sillä omassa työssä on riittänyt vaihtelevuutta. ”Kun tutustuu eri aiheisiin, huomaa kuinka vähän jostain asiasta tietää. Näin kävi muun muassa Poron jäljillä -projektin yhteydessä. Uusi, minulle vieras porohoitokulttuuri avautui minulle hieman ja toivottavasti myös Poron jäljillä -näyttelyyn tutustuneille. Poronhoitoon liittyvää kulttuuria ihmettelen yhä, kuinka lähellä ja kuitenkin niin vieras tuo poronhoitokulttuuri minulle edelleen on. Saamelaisessa poronhoitokulttuurissa myös duodji eli käsityö, liittyy elämään kokonaisvaltaisesti, arkeen ja juhlaan,” Seija kertoo. ”Ihmettelen, ihastelen ja kyselen ihmisiltä – käsityöläisiltä, taidekäsityöläisiltä, tekstiilitaiteilijoilta, keraamikoilta tai eri alojen taitajilta, kuinka ihmeessä osaat ja olet oppinut taitosi. Käsityön harrastaminen on myös itselleni ihastuksen kohde, sillä en voi kuin arvostaa monen syvällistä paneutumista omaan alaansa olkoot se neulominen, perhonsidonta tai paperin valmistaminen.”

Lokakuussa 2006 dokumentoitiin Tuula-Maija Magga-Hettan suvun poroerotusta Vuotson Sakiaselällä osana Poron jäljillä -hanketta. Kuvassa museolehtori Raija Manninen (mustassa takissa) ja amanuenssi Seija Hahl (oikealla) keskustelevat Tuula-Maija Magga-Hettan kanssa poroerotuksesta.

Myös tekniikan kehittyminen tuo työhön omat haasteensa. Seija kuvailee oman suhtautumisensa tietotekniikkaan kuvastuvat hyvin ”uskallusta riittää enemmän kuin osaamista” -periaatteeseen. Apua hän kuitenkin kertoo saavansa aina,

sillä ympärillä on taitavia ja osaavia ihmisiä

Suomen 100-vuotisjuhlavuonna museossa esillä oleva Suomalainen kansallispuku -näyttely antoi jälleen mahdollisuuden oppia uutta. ”Kansallispukujen valmistukseen tiivistyy suuri määrä aineetonta kulttuuriperintöä eli hiljaista tietoa ja osaamista, jota käsityöläiset välittävät eteenpäin. Lumoudun itse katsoessani videolle tallennettua kansallispuvun valmistajan työskentelyä – nyytingin ja pitsin nypläystä, rekon kirjontaa, ronkkausta (kirjontaa) ja kansallispuvun kokan valmistusta valamalla”, Seija ihastelee museon näyttelyssä esillä olevia videoita. Seija toivookin, että myös asiakkaat löytävät näyttelyn videot ja saavat siten lisää ymmärrystä siitä ajasta ja taidosta, mitä yhden kansallispuvun tekeminen vaatii.

Iso osa Seijan työtä onkin tallentaa aineetonta kulttuuriperintöä eli ihmisten tuntemuksia ja muistoja eri aiheista. Kokemukset tallennetaan museon arkistoon liikkuvana kuvana, äänenä, kuvina ja tekstinä. Tähän tallennustyöhön liittyy myös Seijan vastuulla oleva yhteistyö Jyväskylän yliopiston museologian opiskelijoiden kanssa. Opiskelijat tallentavat osana opintojaan nykykulttuuria ja tallennusten tuloksia pääsee selaamaan verkossa. http://museonayttely.fi/nykytallennus/Nykytallennusprojekteja aloitetaan tulevana syksynä myös kulttuuriluotsien kanssa, kun he tallentavat Anna ja Toivo Unicef-nukkien tekijöiden toimintaa.

Kaiken kaikkiaan Seija kokee työnsä paitsi suuria tuntoja herättäväksi myös ainutlaatuisia kokemuksia luovaksi: ”Näyttelyissä ja projekteissa tulokulma käsityöhön on joskus hyvinkin poikkeava, kuten Lentämisen ihme näyttelyssä vuonna 2009. Oli upeata nähdä kuinka ITE- taiteilijoiden tekemisen tarve sai heidät luomaan käsin erilaisia lentäjiä; lintuja, hyönteisiä, lentokoneita, enkeleitä, ufoja ja jopa taivaankappaleita. Näyttelyyn muodostui tekijöiden luoma oma Lentämisen maailma tai oikeastaan maailmankaikkeus.Edelleen vaikuttavin kuljetuskohteeni museourallani on ollut kun pakettiauton takakontissa oli ”Maailmankaikkeus”. Voiko oikeastaan suurempaa kuljetusta olla!”, Seija nauraa.

Suomenj uhliessa1 00-vuotistatai valtaan,mu seossao ne silläS uomalainenkan sallispuku- näyttely,j okao no saS uomi1 00 –juhlavuodenvi rallistao hjelmaa.J uhlavuodenku nniaksiavaamme yl eisölleh iukane nemmänmu seolaistentyö elämää.

Teksti:S ariK oskinen

MUSEOTYÖN ARKEA: MARJO AHONEN

Kirjoitettu | 05.09.2017 | 1 kommentti

Museon perustana on aina kokoelmatoiminta, jossa keskitytään museon oman erityisalan tallentamiseen, kokoelmien ylläpitoon ja kartuttamiseen sekä tietenkin tiedon jakamiseen. Suomen käsityön museon kokoelmista vastaa kokoelma-amanuenssi **Marjo Ahonen**. Marjon työtehtäviin kuuluu luonnollisesti museon esinekokoelmien kartuttaminen ja suomalaisen käsityökulttuurin perinteiden ja nykyilmiöiden dokumentointi, tallennus ja tutkiminen.

Museon kokoelmat karttuvat pääosin lahjoitusten avulla ja Marjo tekee tallennusmatkoja myös asiakkaiden kotiin. Kuvassa hän on tallennusmatkalla Loimaalla, kokoelmiin esineitä lahjoittavan asiakkaan kotona, tallentamassa tietoja museon kokoelmia varten.

Marjolle oli jo varhain selvää, että hän haluaa suuntautua tavalla tai toisella kulttuurialalle. Musiikin harrastaminen, kansantanssit ja lastenkulttuuri olivat elämässä läsnä jo nuorena aikuisena. Kiinnostus etnologiaan ja museotyöhön puhkesi kukkaan Korpilahden Alkio-opiston kulttuurituotannon opintoja tehdessä. Marjo aloittikin etnologian opiskelun Jyväskylän yliopistossa, mutta opiskelun alkuvuosina huomio keskittyi enemmän vasta perustettuun perheeseen lapsineen. Kolmannen lapsen jälkeen työelämä alkoi kuitenkin jo häämöttää toiveissa. ”Satuin tiedustelemaan asiaa käsityön museolta sopivasti, kun kokoelmatyöhön haettiin projektityöntekijää. Kotiäitivuosien jälkeen viihdyin hyvin esineluetteloinnissa, joka työnkuvassani mahdollisti keskittymisen yhteen asiaan ja tulos karttui konkreettisena aikaansaannoksena. Tiedon sähköinen tallentaminen oli myös uutta sitten harjoittelija-aikojen. Ensimmäisiä digikuvia otettiin käsityön museossa tuolloin eli 1990-luvun lopulla. Siihen asti tieto ja esineiden tunnistukseen tarkoitetut kuvat tehtiin käsin kirjoittaen ja piirtäen”, Marjo kuvailee kotiutumistaan Suomen käsityön museolle ja kokoelmatyön pariin.

Marjon normaalia päivätyötä rytmittää asiakasyhteydenotot ja niistä esiin nousevat asiat. Marjon asiakaskunta on laaja – esinelahjoittajia, verkkosivujen käyttäjiä, opiskelijoita ja tutkijoita sekä tietenkin oman museon ja muiden museoiden henkilökunta. ”Suurin osa arkityöstä menee tietokoneen äärellä tietokantaohjelmistoon tietoa tuottaen ja aiemmin tallennettua hyödyntäen. Konkreettisten esineiden kanssa toimin mm. niitä lahjoitettaessa tai ostettaessa, tietoa niistä kirjatessa ja tallentaessa, pitkäaikaissäilytystiloissa ja ajoittain näyttelyiden yhteydessä. Tämä kuten muukin museotyö on onneksi myös ryhmätyötä,” Marjo kertoo. Käsityön museossa kokoelmatyössä toimii tiimi Marjon mukana. Myös valtakunnallisesti tallennus- ja kokoelmatyötä museoissa tehdään yhteistyön merkeissä pooleiksi ryhmittyneissä verkoissa.

Perustyönsä lisäksi Marjo osallistuu museon yhteisiin projekteihin. Juuri nyt ollaan kunnolla polkaisemassa käyntiin hanketta vapaaehtoistyöstä museon kokoelmatyön parissa, johon saatiin hankerahoitus Museoviraston innovatiivisten hankkeiden avustuksista keväällä 2017. Alkuvuodesta yhteistyötä kokeiltiin jo kulttuuriluotsien kanssa, kun he ompelivat kokoelmien tarpeita varten pukupusseja. ”Tavallaan nyt alkava osallistamishanke on jatkoa museon aikaisempiin

hankkeisiin, mutta nyt keskitytään uudella tavalla vapaaehtoistyön laajentamiseen ja syventämiseen niin sanotusti kulissien taakse. Hankkeen tavoitteena on kehittää vapaaehtoistyötä osin aikaisempien, osin Englannista saatujen kokemusten pohjalta siten, että aktiiviset kulttuuriharrastajat saisivat tilaisuuden osallistua museotyöhön ja toisaalta tämä työ kohdistettaisi museon lisäresursseja tarvitsevaan toimintaan. Ulkomailta saatu esimerkki on rohkaisevaa, samoin kuin ajankohtaisuus ja innokkuus muualla Suomessa ja kotikaupungissa Jyväskylässä. Haluamme saada aikaan mallin, jossa vapaaehtoiset voivat osallistua museotyön eri osa-alueisiin aikaisempaa monipuolisemmin, mutta aluksi projektissa keskitytään kokoelmatoimintaan," Marjo avaa tulevan projektin tavoitteita.

Kokoelmista vastaaminen on kokonaisvaltaista työtä, joka rakentuu ideointitasolta esineistön valintaan, sisällön tutkimiseen ja mahdollisen näyttelyn toteuttamiseen. Yhdessä toteutettavat projektit, kuten kokoelmanäyttelyt ovat Marjosta työn mielenkiintoisempia juttuja: "Pitkäjänteisesti tehty työ tuntuu silloin merkitykselliseltä, kun yhteinen päämäärä konkretisoituu palvelutuotteeksi." Kokoelmatyön haasteena taas on aikaa vievyys. Työvaiheita on useita, esineitä runsaasti ja lisää olisi koko ajan tarjolla, joten valintaa joudutaan tekemään. "Valintakriteereitä mietitään silloin vähän isommalla joukolla. Ikävintä on kieltäytyä vastaanottamasta sellaista esineistöä, jolla lahjoittajalle on tunnearvoa, mutta liian vähän taustatietoa sen historiasta", Marjo kuvailee kokoelman kartuttamisen prosessia.

Jo olemassa olevaa kokoelmaa pitää aika ajoin järjestää uudelleen ja analysoida. Kuvassa Marjo järjestelee pitkäaikaissäilytyksen tiloissa olevaa museokokoelmaa.

Marjolla onkin henkilökohtaista kokemusta museoiden vapaaehtoistoiminnasta, sillä hän oli kolme kuukautta työvaihdossa Yorkissa, Englannissa. "Eräänlainen huippuhetki osui vuoteen 2015, kun pitkään ajatuksissa kytenyt toive ulkomaan työvaihdosta toteutui. Jyväskylän kaupunki tarjoaa vuosittain kahdelle työntekijälle mahdollisuuden hakea oman alansa työvaihtoon 1-3 kuukaudeksi ja tuolloin palaset loksahtivat kohdalleen minun kohdallani. Maaliskuun alusta toukokuun loppuun 2015 työskentelin Pohjois-Englannissa tutustuen kokoelma- ja vapaaehtoistyöhön Yorkshiren museossa. Lähtemättömän vaikutuksen mukavan ja avuliaan työyhteisön lisäksi tekivät keskiaikainen Yorkin kaupunki itsessään, mutta myös saarivaltion pohjoisosien luonto ja merenranta-alueet, joissa matkailin viikonloppuvapailla," Marjo muistelee työvaihtoaan.

Suomenj uhliessa1 00-vuotistatai valtaan,mu seossao ne silläS uomalainenkan sallispuku- näyttely,j okao no saS uomi1 00 –juhlavuodenvi rallistao hjelmaa.J uhlavuodenku nniaksiavaamme yl eisölleh iukane nemmänmu seolaistentyö elämää.

Teksti:S ariK oskinen

VAPAAEHTOISTYÖSSÄ TOTEUTUU VASTAVUOROISUUS

Kirjoitettu | 07.09.2017 | Kommentit poissa käytöstä

Kevättalvella 2017 vapaaehtoiset käsityön ystävät ja kulttuuriperinteen vaalijat kokoontuivat joka toinen viikko Suomen käsityön museon konservointikeskukseen valmistamaan museon henkilökunnan kanssa kokoelman vaatteille pukupusseja pitkäaikaissäilytystä varten.

Nyt kun kesä mennyt on, syksy saapuu ja on aika käynnistää tuore vapaaehtoisohjelma Suomen käsityön museossa. Jo keväällä **tiedotettiin** myönnetystä hankerahasta ja asia herätti kiinnostusta välittömästi.

Visiona käsityön museon suunnitelmassa on luoda verkosto, jonka avulla vapaaehtoisten arvokasta työpanosta, tietoa ja taitoa voitaisi jouhevasti kysyä vahvistukseksi erilaisiin museon työnkuviin ja tehtäviin. Pohjois-Englannissa Yorkin kaupungissa sijaitseva **Yorkshire Museum** ja **vapaaehtoistyön ohjelma siellä** toimii tässä **esikuvana**. Myös meillä käsityön museossa on tavoitteena vakiinnuttaa ohjelma osaksi normaalia toimintaa.

Projektin aloitus vaatii järjestelyjä museon sisällä. Vapaaehtoisten ja museon keskinäinen hallittu yhteistyö tarvitsee koordinointia molempien tarpeiden kohtaamiseksi ja erityisesti, jos toimintaa laajenee toivotusti. Toivotaan, että vapaaehtoisten kiinnostus museotyöhön muodostuisi monipuoliseksi ja toisaalta, että heidän aktiivisuuteensa pystytään vastaamaan museon tarjoamilla, toimintaan kulloinkin lisäresursseja kaipaavilla tehtävillä. Hankkeen tavoitteita varten tehtävään on nimetty koordinaattori, jonka työtä tukee museon sisäinen ohjausryhmä. Siinä vaiheessa, kun hihoja aletaan yhdessä kääriä, kunkin vastuualueen vakituinen henkilökunta perehdyttää ja ohjaa vapaaehtoisen oman tehtäväkenttänsä sisältöihin.

Koska hanke aloitetaan kokoelma- ja tallennustiimissä, katsottiin luontevaksi, että koordinointia hoitaa kokoelmatyön vastuuhenkilö eli allekirjoittanut. Omia töitäni jakamaan kokoelmatyöhön on syksyksi saatu palkattua museon pitkän linjan projektihenkilö tp. amanuenssi Reija Teerimäki, jonka puoleen voi kääntyä asioissa, jotka koskevat esineiden lahjoitusta, tallennusta ja pitkäaikaissäilytystä.

iime kevään ja kesän aikana tehtyihin vapaaehtoisohjelman tiedusteluihin ja yhteydenottoihin on luvattu vastauksia heti alkusyksystä. Museon blogissa kerrotaan jatkossa muillekin kiinnostuneille, missä mennään ja mitä ohjelmalle kuuluu. Syksyn aikana asiasta tiedotetaan myös median eri kanavissa. Ensimmäisiä konkreettisia asioita on laatia vapaaehtoisten rekrytointiin väline, jolla kiinnostuneet voivat ilmaista toiveensa siitä, millainen museotyö heitä kiinnostaisi. Vastauksissa on mahdollisuus nyt jo jatkoa ajatellen kertoa muistakin kuin kokoelma- ja tallennustyön tehtävistä. Joku pitää asiakaspalvelusta eri muodoissaan, toinen itse käsitöiden tekemisestä kuten ompelusta ja rakentamisesta, kolmas tuntee kameran tai tietokoneen itselleen sopivimmaksi työvälineeksi. Museon henkilökunta tahollaan pohtii, mihin työtehtäviin lisäresurssi olisi tarpeen ja arvokasta ja millä aikataululla. Aloitus tehdään kuitenkin hallitusti ja rajatusti, jotta jatkon kehittämistyötyössä pysyisivät langat käsissä. Syksyllä aloitetaan esinekokoelmien tekstiilinäytteiden digitointia.

Mitä sitten museo tarjoaa vastineeksi alan harrastajille, vapaaehtoisille työntekijöille tiedon, taidon, ajan ja energian lahjoittamisesta käsityökulttuurin hyväksi? Aktiivisimmat museoasiakkaat saavat tilaisuuden tutustua museotyöhön kulissien takana ja samalla mahdollisuuden seurata läheltä, kuinka museotyötä tehdään – olla osa sitä. Nuoret ja opiskelijat voivat tarvita kokemusta, jota he myöhemmin hyödyntävät cv:ssä. Verkostoituminen, samanhenkisten ystävien löytäminen ja kielitaidon parantaminen saattavat motivoida esimerkiksi paikkakunnalle muuton jälkeen.

Viime vuosien yhteistyö **Jyväskylän kaupungin vapaaehtoisten kulttuuriluotsien** kanssa on ollut monella tavalla antoisaa. Luotsit ovat osallistuneet käsityön museon yleisötyöhön, näyttelyn suunnitteluun ja viimeisimpänä kevään 2017 kokoelma- ja tallennustyön pilotointiin. On hienoa, että juuri kun käsityöalan toimijoilta on leikattu resursseja koulutuksesta ja harrastustoiminnasta, aktiiviset osallistujat ovat ilmaisseet innostuksensa ja tukensa, jopa kantansa yhteistä asiaa kohtaan. Kuten monilla muillakin aloilla, museotyö on ryhmätyötä ja yhdessä tekeminen iso osa työssä viihtymistä. Yhdessä tekeminen itselle merkittävässä asiassa on tärkeimpiä vapaaehtoistyön motiiveja.

Marjo Ahonen

Lisätiedot: marjo.ahonen@jkl.fi 050 5662187

MUSEOTYÖN ARKEA: SIMO KOTILAINEN

Kirjoitettu | 20.09.2017 | Kommentit poissa käytöstä

Museoveneen ruorissa luovii pitkän uran käsitöiden ja museoalan parissa tehnyt museonjohtaja **Simo Kotilainen**.

Melko pian opinnot Jyväskylän yliopistossa aloitettuaan Simo pääsi kesätöihin Keski-Suomen museon lipunmyyntiin. Kesän muuttuessa syksyyn Simolle ei kuitenkaan käynyt kuin kesäkissalle, vaan hän siirtyi Keski-Suomen museossa enemmän museoammatillisempiin töihin ja päätyi ennen pitkää kokoelma-amanuenssiksi, edelleen Keski-Suomen museolla. Opintojaan hän täydensi työelämän ohessa. Siirtyessään vuonna 1997 Suomen käsityön museolle Simo pysyi kokoelmatyöskentelyn parissa ja siirtyi 2000-luvun alkuvuosina ensin vt. museonjohtajaksi ja sitten pysyvästi museonjohtajaksi. Kokoelmatyöskentely on edelleen hänen sydäntään lähellä.

Tällä hetkelläkin osa museonjohtajan työarjesta kuluu kokoelmiin liittyvissä töissä, tosin vähän enemmän teoreettisella tasolla ja vähemmän sormet esineiden pinnalla. ”Tällä hetkellä työn alla on uuden kokoelmajärjestelmän hankinta ja sen aiheuttamat toimenpiteet”, Simo kertoo.

Paperiton toimisto ei ole aivan paperiton edelleenkään, kuten museonjohtajan työhuoneesta voi päätellä.

Simo kuvailee työnsä mielenkiintoisimmaksi puoleksi sen vaihtelevuuden. Hallinnollisen puolen vastapainona toimii museotoiminnan käytännön työt tekniikasta varastoihin ja näyttelyiden rakentamiseen. Haastavimmaksi Simo kuvailee museon taloudessa tasapainoilun tarpeiden ja todellisuuden välillä sekä aina vastaantulevien säästöjen etsintä. Vaikka kulttuuria arvostetaan tärkeäksi osaksi kunnan palveluita, arvostus ei aina käänny isoiksi talousluvuiksi. ”Monta vuotta on mennyt erilaisia selvityksiä tehdessä ja säästöjä etsiessä. Toivottavasti nyt jatkossa rauhallisempaa.”

Vaihtuva näyttelyn Skärgårdssmak. Käsityötä Suomen ja Ruotsin saaristosta- rakentaminen. Vuonna 2006

esiteltiin näyttelyssä Suomen ja Ruotsin saaristoalueen käsitöitä. Tallennuskuvia seinälle naulaamassa ovat Marjo Kolu (oik.), Simo Kotilainen ja Anneli Hemmilä-Nurmi.

Museoiden toimintakulttuuri on vuosien varrella elänyt ja muuttanut suuntaansa. Simo muistelee, että menneinä aikoina kulkeminen oli museoissa vapaampaa: ”Vasta museoon tulleena opiskelijana yllättävän pitkä taksimatka Jyväskylästä Kemiin museopäiville yhdessä silloisen Keski-Suomen museonjohtajan kanssa oli mieleen jäävä kokemus.”

Keski-Suomi muotoilee avajaiset 9.1.2008. Näyttelyn avasi kauppa- ja teollisuusministeri Mauri Pekkarinen. Puhumassa keskellä museonjohtaja Simo Kotilainen.

Suomenj uhliessa1 00-vuotistatai valtaan,mu seossao ne silläS uomalainenkan sallispuku- näyttely,j okao no saS uomi1 00 –juhlavuodenvi rallistao hjelmaa.J uhlavuodenku nniaksiavaamme yl eisölleh iukane nemmänmu seolaistentyö elämää.

Teksti:S ariK oskinen

RAKKAUDELLA KÄYTETYT TYKKIMYSSYT

Kirjoitettu | 02.10.2017 | Kommentit poissa käytöstä

Suomen käsityön museon kokoelmissa on kaksi rakkaudella käytettyä tykkimyssyä. Tykkimyssyt ovat aikuisten naisten päähineitä ja kuuluvat länsisuomalaisiin kansallispukukokonaisuuksiin. Molemmat tykkimyssyt ovat tyyliltään Vehkalahden ja Virolahden seudulle tyypillisiä. Lisää tietoa Virolahden kansallispuvusta löytyy Kansallispuvut.fi -sivustolta, jossa esitellään suomalaisia kansallispukuja. Tykkimyssyt ovat päätyneet museon kokoelmiin jo 1800- ja 1900-luvun vaihteessa, ja ovat näin museokokoelman ensimmäisiä esineitä.

Museon ykköskokoelman kokoaminen aloitettiin jo 1800-luvun lopulla
Käsityömuseo ehdotettiin perustettavaksi Helsinkiin vuonna 1888 museoksi, jossa esiteltäisiin pysyvästi kotiteollisuutta. Käsitöitä museon kokoelmiin alettiin kerätä määrärahojen turvin ympäri Suomen ja vertailevaa aineistoa kerättiin ulkomailta. Museon kokoelmien tehtävänä oli markkinoida käsityötaitoa ja tuotteiden tekijöitä, sekä olla mallikokoelmana käsityöläisille.

Kotimaassa ennen 1930-lukua kerättyä käsityötä kutsutaan museon ykköskokoelmaksi eli perustaksi, jolle Suomen käsityön museo rakentui. Vertailevaa aineistoa hankittiin mm. Pohjoismaista, Venäjältä sekä Pariisin maailmannäyttelyistä vuosina 1889 ja 1900. Nimensä vaihtaneen Valtion kotiteollisuusmuseon kokoelmat pakattiin varastoihin 50 vuodeksi. Suomen Kotiteollisuusmuseo avattiin uudelleen Jyväskylässä vuonna 1983.

Rakkaudella rakennetut ja käytetyt tykkimyssyt
Tykkimyssyille muodon antaa kovitettu koppaosa. Se on valmistettu liisteröimällä paperikerroksia ruispuuron avulla. Koppaosa on päällystetty kuosiin kudotulla silkkinauhalla. Päällinen on ommeltu kahdesta nauhasta. Punaiseen tykkimyssyyn on lisäksi kirjottu laakapistoin valkoisia ruusuja sekä värikkäitä kukkaryhmiä. Tykkimyssyn reuna on huoliteltu punaisella silkkinauhalla. Tykkimyssyyn kuuluu myös iso punainen silkkinauhasta solmittu rusetti, josta roikkuu pitkät nauhat taakse selkään. Silkkinauha on jo niin haurastunutta, ettei sitä pysty käsittelemään, sillä silkki murenee pieniksi palasiksi haurastuessaan. Tykkimyssyn vuorikangas on painokangasta.

Punaisen tykkimyssyn koppaosa on päällystetty kuosiin kudotulla silkkinauhalla.

Keltaisen tykkimyssyn kuviointi muodostuu kankaan sidoksesta. Tykkimyssyn päällinen on ommeltu/koottu neljästä silkkinauhasta. Samoista nauhoista on solmittu myös iso rusetti. Rusetin pitkät nauhat ulottuvat pitkälle selkään.

Tykkimyssyn reuna on huoliteltu vihertävällä silkkinauhalla. Tykkimyssyn vuorikangas on painokangasta. Tykkimyssyä käytettäessä hiukset sidotaan nutturalle ja itse myssy sidotaan hiusnutturan ympärille pellavalangoista punotuilla nyöreillä.

Silkkinauhoista sidotun rusetin pitkät nauhat ulottuvat pitkälle selkään.

Esineen tarina pääosassa

Museon alkuvuosina, museotyössä esineistä ei kerätty tarkkoja tietoja, joten tykkimyssyistä ei löydy valmistajan tai käyttäjän tietoja. Nykyään museotyössä painotetaan esineen tarinaa, tietoja esineen valmistuksesta, materiaaleista ja käytöstä. Samoin kerätään tietoja esineen valmistajasta, hänen oma tarinansa. Suomen käsityön museossa kerätään myös muistoja, kuten kansallispukujen käytöstä ja koulukäsitöistä.

Lisätietoja Suomen käsityön museon historiasta: www.craftmuseum.fi/esitteet/museon_historia.pdf

Vanhojen tekstiilien hoito-ohjeita löytyy Konservointikeskuksen internetsivuilta.

Suomen käsityön museon päänäyttely, Suomalainen kansallispuku, on avoinna 3.12. saakka.

Teksti:R eijaT eerimäki

Lähteet:K äsityöku nniaan– n ostalgiaaj an ykyaikaa.1 998

MUSEOTYÖN ARKEA: ANNE VESANTO

Kirjoitettu | 03.10.2017 | Kommentit poissa käytöstä

Suomen käsityön museon yhteydessä toimii Konservointikeskus, jonka toimintaan kuuluu paitsi tekstiilien konservointi myös asiakaskyselyihin vastaaminen. Melko usealla meistä on kaappimme kätköissä perinnöksi saatuja, käsintehtyjä tekstiilejä ja ryijyjä, joiden hoito-ohjeet on vuosien aikana joko hävinneet tai unohtuneet. Uusien neuvojen saamiseksi yhteyden voi ottaa Konservointikeskukseen, jossa kyselyysi saattaa vastata johtava konservaattori **Anne Vesanto**.

Anne vastaa Konservointikeskuksen toiminnasta ja toimintavalmiudesta, hoitaa yhteyksiä asiakkaisiin ja huolehtii tekstiilikonservointitilauksista. Pääasiallisesti Annen työpäivä kuluu nykyään toimistopöydän ääressä, erilaisten lausuntojen ja konsultointien, neuvonnan ja ennaltaehkäisevän konservoinnin parissa, mutta hän tekee edelleen tarpeen mukaan myös tekstiilikonservointityötä.

Joskus työvälineenä on neulan ja langan sijaan pienenpieni sivellin ja tippa vehnätärkkiä. Kuva: Maria Peni.

Konservointikeskus tekee työtä niin paikallisesti, valtakunnallisesti kuin kansainvälisestikin, joten asiakaskontakti voi löytyä mistä päin Suomen tahansa. Anne käy luennoimassa ja kouluttamassa museologiaan, tekstiilikonservointiin ja ennaltaehkäisevään konservointiin liittyen eri puolilla Suomea. ”Konservointikeskuksella on myös kansainväliset konservointialan verkostot”, Anne kuvailee, mikä on tärkeää erityisalalla toimiessa.

Konservointikeskuksella on meneillään normaali hyörinä, mikä tarkoittaa useaa yhtäaikaista projektia.

”Konservointikeskuksessa on meneillään normaali hyörinä. Konservoitavina on tällä nimenomaisella hetkellä kaksi suuritöistä asiakastilausta, joiden tekemiseen kuluu muutama sata työtuntia kumpaiseenkin”, Anne kuvailee Konservointikeskuksen tämän hetkistä työtilannetta. ”Konservoinnin kustannusarvioita kirjoitetaan parhaillaan kolmesta ryijystä ja yhdestä täkänästä, joiden omistajat ovat eri puolilta Suomea. Lisäksi Suomen käsityön museossa esillä olevan suuren kansallispukunäyttelyn ja siihen liittyvien oheisohjelmien jälkihoitoakin on meneillään, sillä Konservointikeskuksessa huolletaan nyt puhtaaksi Suomen kansallispukukeskuksen järjestämissä pukunäytöksissä olleita pukuja ja niiden osia”, hän jatkaa. Konservointikeskuksen sivuille on koottu ohjeita arvotekstiilien huoltoon kysytyimpien kysymysten pohjalta.

Konservoinnissa työhön erikoistutaan ja syvennytään mahdollisimman pitkälle ja syvälle. Tämä tekee konservoinnista alana paitsi mielenkiintoista myös haastavaa. Jyväskylässä tämä osaaminen on linkitetty osaksi museoalaa, mutta konservaattoreita toimii myös yksityisyrittäjinä. ”Esineelliseen kulttuuriperintöön ja sen säilyttämiseen liittyen konservaattoreilla on historiallista perspektiiviä huikeimmillaan muutamien tuhansien vuosien taa”, Anne kuvailee konservaattorien osaamista. Konservaattorin työ ei rajoitu vain esineiden käsittelyyn, vaan sisältää laajasti myös ennaltaehkäisevää konservointia ja esineen tulevaisuuden pohtimista: ”Olemme koko ajan tekemisissä

ympäristöolosuhteiden ja niiden vaikutuksien hallinnan kanssa, joten käsiteltävät asiat liittyvät rakennus- ja säilytysmateriaaleihin, sisäilmasto-olosuhteisiin, valoon sekä esineiden käsittelyyn niiden eri elämänvaiheissa." Ammattitaidon ylläpitäminen edellyttääkin konservointialan kansainvälisen tutkimuksen seuraamista.

Erityisimmäksi Annen mieleen tältä vuodelta nousee Ylivieskan kirkkopalosta selviytynyt kasukka vuodelta 1683. Tuhopolton jäljiltä hiiltynyt, hopealangoin kirjottu samettinen messukasukka sai lisävaurioita sammutusvesistä. "Tämän yli 300 vuotta vanhan supersankarin konservointi tehdään Konservointikeskuksessa", Anne kertoo.

Suomenj uhliessa1 00-vuotistatai valtaan,mu seossao ne silläS uomalainenkan sallispuku- näyttely,j okao no saS uomi1 00 –juhlavuodenvi rallistao hjelmaa.J uhlavuodenku nniaksiavaamme yl eisölleh iukane nemmänmu seolaistentyö elämää.

Teksti:S ariK oskinen

MUSEOTYÖ HARJOITTELIJAN SILMIEN KAUTTA

Kirjoitettu | 27.10.2017 | Kommentit poissa käytöstä

Tein Suomen käsityön museolla kuusiviikkoisen harjoittelun syys-lokakuussa liittyen historian ja etnologian opintoihini Humboldtin yliopistolla Berliinissä. Halusin tulla Suomeen tutustumaan opintoihini liittyvään alaan, sillä olen viimeiset seitsemän vuotta asunut Berliinissä, ja minua kiinnosti kovasti, millaista työelämä on Suomessa. Olen syntyperäinen jyväskyläläinen ja siksi tiesin käsityön museosta.

Ennen harjoittelua pohdin esimerkiksi millainen rooli käsitöillä on suomalaisten elämässä ja kuinka museo tuo tätä esille, keille kaikille museon palvelut ovat saavutettavissa ja ketkä ovat kiinnostuneita käsityön museosta? Minulla ei ollut mitään aiempaa kokemusta museoalasta, ja olikin hyvin kiinnostavaa nähdä, millainen organisaatio museota pyörittää ja miten.

Harjoitteluni aikana pääsin osallistumaan moniin käsityön museon eri osa-alueisiin. Ensimmäisillä viikoilla tutustuin kokoelma- ja arkistotyöhön. Oli kiinnostavaa oppia esineiden hankintaprosessista ja säilytyksestä. Olin yllättynyt kuinka laajat kokoelmat ja arkisto käsityönmuseolla ovat. Ne sisältävät esineitä, vaatteita, valokuvia ja tekstiä arjesta sekä juhlasta, Suomessa kun on tehty hyvin pitkälle monet asiat itse käsityönä ennen kuin maa modernisoitui ja nykyaikanakin käsityöperinne jatkuu esimerkiksi taiteessa sekä käsityöammattilaisten työssä. Vierailin myös museoon kuuluvassa kokoelmakeskuksessa sekä Konservointikeskuksessa, nämä ovat paikkoja, joissa pääasiassa tekstiilejä, kuten vaatteita, säilytetään ja konservoidaan. Oli hienoa nähdä, millä tavoin esineet saadaan säilymään ja kuinka niitä säilytetään tulevaisuutta varten.

Harjoitteluni aikana pääsin valmistelemaan moniin työpajoihin, koululaisvierailuihin sekä tapahtumiin ja osallistumaan niihin, nämä kaikki ovat museolla monenlaista yleisöä saavuttavia tilaisuuksia. Oli mielenkiintoista olla osana koko prosessinkaarta tapahtuman suunnittelusta sen toteutumiseen.

Käsityön museon erityispiirre on se, että se toimii hyvin osallistavasti, kuka tahansa kun voi kokeilla käsillä tekemistä museon vaihtuvissa työpajoissa tai avoimessa pajassa. On hienoa, että museolla on hyvät tilat ja niin paljon materiaalia, kuten käsityötarvikkeita, pajatoiminnan järjestämistä varten museon vierailijoille. Berliinissä edes kouluilla ei ole aina tarjota askartelutarvikkeita lapsille.

Parasta harjoittelussani oli sen monipuolisuus, pääsin tutustumaan museoon kokonaisuutena, ja kuinka sen työntekijät toimivat osana sitä eri osaamisalueillaan. Myös suomalainen työpaikkakulttuuri oli mukava kokea, täällä on paljon matalahierarkkisempi työympäristö kuin Saksassa, ja töitä tehdään rennommalla otteella.

Olen saanut paljon uutta tietoa siitä, kuinka museo toimii tiedon tallentajana ja välittäjänä, ja kuinka suomalainen käsityöperinne jatkuu museon toiminnan kautta. Kysymyksiini vastattiin, minut otettiin hyvin osaksi työyhteisöä ja pääsin tekemään vaihtuvia tehtäviä eri museon toimipisteissä. Kuuden viikon harjoittelusta jäi paljon mieleen tulevaisuutta varten ja intoa opiskeluun, jotta pääsee jossain vaiheessa myös työelämään, ehkä museoon!

T eksti:S iiriH äkkinen

Siiris uorittih arjoittelunsaS uomenkäs ityönmu seossa4 .9.-13.10.2017.

MUSEOTYÖN ARKEA: MI POINT LAY

Kirjoitettu | 31.10.2017 | 1 kommentti

Näyttelytilojen pitää olla viihtyisät ja siistit, jotta asiakkaan on helppo keskittyä esillä oleviin näyttelyihin ja rentoutua käsityön parissa. Museon siisteydestä niin näyttelytiloissa kuin toimiston puolella vastaa **Mi Point Lay**.

Alun perin Burmasta Suomeen kotiutunut Mi Point aloitti Suomen käsityön museossa vuonna 2008, ensin sijaisena ja myöhemmin vakituisena. Erityisen lähellä Mi Pointin sydäntä on museon viherkasvien hoito. Todellisen viherpeukalon omaavana hän saa toimiston kasvit kukoistamaan.

Mi Point kertoo pitävänsä työstään siistijänä ja siitä, että siistimistyötä rytmittää myös työskentely yhteistyössä muun henkilökunnan kanssa. Kun museoon tulee vieraita, on kattaus ja tarjoilu yleensä Mi Pointin vastuulla, samoin hän avustaa muissa valmisteluissa tarpeen mukaan.

Mukavimmaksi osaksi työelämään Mi Point mainitsee henkilökunnan yhteiset matkat ja tilaisuudet. Niissä pääsee vapaammin seurustelemaan työtovereiden kanssa kuin kiireisten työpäivien aikana.

Suomenj uhliessa1 00-vuotistatai valtaan,mu seossao ne silläS uomalainenkan sallispuku- näyttely,j okao no saS uomi1 00 –juhlavuodenvi rallistao hjelmaa.J uhlavuodenku nniaksiavaamme yl eisölleh iukane nemmänmu seolaistentyö elämää.

Teksti:S ariK oskinen

TERVETULOA VAPAAEHTOISTYÖHÖN SUOMEN KÄSITYÖN MUSEOON!

Kirjoitettu | 07.11.2017 | Kommentit poissa käytöstä

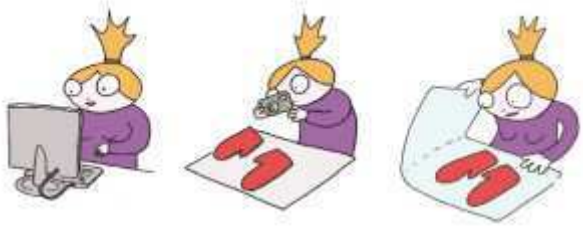

Suomen käsityön museon vapaaehtoishaku on avautunut **verkossa**. Viime keväänä toimintaa **pilotoitiin** kokoelmatyössä ja nyt kun valmistelut syksyn osalta alkavat olla hyvällä tolalla, päästiin aloittamaan. Pohjatyönä on laadittu mm. **esite**, joka on jaossa ja ladattavissa myös verkosta.

Museon vapaaehtoisille saatiin oma nimi Museokumppanit. Nimen valintaan osallistettiin yleisöä sosiaalisessa mediassa ja sen jälkeen saatua aineistoa ja ehdotuksia pyöriteltiin, pohdittiin ja muovattiin vielä museon henkilökunnan työpajassa. Ajatuksena nimessä on mm. se, että museotyö yhdistää eri lähtökohdista tulevia ja eri rooleissa työskenteleviä ihmisiä toimimaan kumppaneina kulttuurin hyväksi.

Museokumppanin polusta kiinnostuneille internetissä on **ilmoittautumislomake**, jonka täytettyään henkilö saa viikon sisällä kutsun tapaamiseen museolla. Keskustelussa tarkentuvat molemmin puolin odotukset sekä toiveet ja käytännön asiat tarkentuvat.

Syksyn aikana henkilökunta on yhteisesti orientoitunut tulevaisuuden toimintakulttuuriin mm. muotoseikkojen osalta sekä visioon, jossa työyhteisöä rikastuttavat aktiiviset kulttuurityön harrastajat. Muotoseikkoja vapaaehtoisten rekrytoinnissa ovat erilaiset perehdytysmateriaalit kuten vapaaehtoistoiminnan periaatteiden läpikäynti, työpaikan pelisäännöt, erilaiset käytännöt työpaikalla sekä yleiset ja turvallisuutta koskevat ohjeet.

Museossa on jo ennestään totuttu projektikohtaisiin talkootöihin henkilökunnan kesken ja kasvava kiinnostus vapaaehtoistyöhön nähdään positiivisena mahdollisuutena molempien kannalta. Tulevaisuudessa vapaaehtoistoiminta tarjoaa kiinnostuneille mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa sellaisiin tehtäviin, jotka koetaan itselle tärkeiksi ja merkityksellisiksi. Alussa painottuvat kokoelmatehtävät kuten digitointi ja esineiden säilytystukirakenteiden valmistus tai skannaus. Tehtävissä pääsee tutustumaan kokoelmien sisältöön lähemmin ja syvemmin kuin näyttelyissä. Samalla on tilaisuus tavata toisia museotyöstä kiinnostuneita sekä museoammatillista henkilökuntaa kulissien takana. Museon näkökulmasta vapaaehtoisen rooliin hakeutuvan motiivit ovat keskenään samanarvoisia taustasta riippumatta.

Museossa pyritään kestävän kehityksen ajatusta noudattaen lisäämään palveluiden saavutettavuutta ja hyvinvointia tasapuolisesti asuinpaikasta, sosiaalisesta tai taloudellisesta lähtökohdasta riippumatta. Vapaaehtoistyötä ajatellen tämä tarkoittaa sitä, että verkon avulla saadaan tuotettua materiaalia, esimerkiksi kokoelmaesineiden ja kuvien tietoja haettavaksi tai niitä koskevaa lisätietoa jaettavaksi sekä muita julkaistuja aineistoja kiinnostuneille museon kotisivuilla **www.craftmuseum.fi**. Koska museotyö ja erityisesti kokoelmatyö on usein pikkutarkkaa ja huolellisuutta vaativaa ja työvaiheiltaan hidasta, vapaaehtoisten apuvoimia tarvitaan.

Vapaaehtoisen kokemus ja näkemys vapaaehtoistyöhön:

”Olenmu kanavap aaehtoisenamyö ss iksi,e ttäp idänj ulkisiaku lttuurilaitoksiayh teiskunnanaar teina,j oidenh aluan kukoistavanj ake hittyvän.H aaveilenj ato ivon,e ttän ej atkossavi eläp aljonn ykyistäe nemmäntar joavatvap aaehtoisillej a kaikilleki innostuneilleu udenlaisiamah dollisuuksiah arrastaa,p erehtyäas ioihin,o llamu kana,vai kuttaato imintaanj atar jota kokemuksiaj atu nnettas iitä,e ttäo llaanme rkityksellisessävu orovaikutuksessaj ato imitaan”

Kiinnostuneet voivat ilmoittautua vapaaehtoisiksi osoitteessa **www.lyyti.in/vapaaehtoiset**. Ilmoittautuneisiin ollaan henkilökohtaisesti yhteydessä ja sovitaan aika kasvokkain tapaamista varten, jonka jälkeen vapaaehtoisiin ollaan säännöllisesti yhteydessä ja sovitaan mahdollisista tulevista tehtävistä Museokumppanina. Myös muusta kuin kokoelmatyöstä kiinnostuneet vapaaehtoiset voivat ilmoittautua museolle jo tässä vaiheessa.

Lisää infoa vapaaehtoistyöstä Jyväskylässä saa myös **Vapaaehtoiseksi! –messuilta** 30.11.2017 klo 13:00 – 18:00 Kansalaistoimintakeskus Matarassa (osoite: Matarankatu 6, Jyväskylä). Paikalla on myös museon henkilökuntaa jututettavana aiheesta.

Tervetuloa mukaan!

teksti: Marjo Ahonen

HURMAAVAT HATUT

Kirjoitettu | 10.11.2017 | Kommentit poissa käytöstä

Suomen käsityön museon kokoelmiin kuuluu monenlaisia käsitöitä sekä joitakin teollisesti valmistettuja esineitä. Hattuhurma heräsi tänä syksynä esinekokoelmien valokuvauskohdetta valitessa. Etsimme kokoelmista esinekokonaisuuksia, joista puuttuu paljon tunnistuskuvia, ja valitsimme hatut. Hattuja ei ole liian paljon, joten ne ehdittäisiin kuvata valokuvausharjoittelijan harjoitteluaikana muiden kuvausprojektien lisäksi. Katukuvassa hatut ovat jääneet vähemmistöön erilaisten pipojen ollessa muotia. Kokoelmissa on päähineitä 1900-luvun alusta lähtien. Ja miten kauniita hattuja!

Olkihattu 0799/014
Kuvassa on keiteleläisen perheenemännän pyhähattu 1920 -luvulta.

Kuvan hattu on keiteleläisen perheenemännän pyhähattu 1920 -luvulta. Hatun kupu on ommeltua olkinauhaa. Olkinauhaa on ommeltu yhteen kierros kierrokselta. Hatun lierin keskellä on kaunis paperinarusta nyplätty pitsi. Hatun sisällä on puuvillainen vuorikangas.

Digitoitaessa esinetietokantoja vain esineiden tiedot on siirretty tietokoneelle. Myöhemmin esineiden piirroskuvia digitoitiin eräässä projektissa, jolloin hatun sähköiseen esinekorttiin on liitetty piirroskuva, jotta nähdään millaiselta se näyttää. Esineiden luettelointi on vaikeaa, kun sanallisesti yritetään kuvailla miltä esine näyttää, mitä materiaaleja ja tekniikoita sen valmistuksessa on käytetty. Digikamera tuli kokoelmien käyttöön vasta ihan 1990-luvun lopussa, joten monista esineistä puuttuu valokuva. Valokuva kertoo paljon enemmän kuin sanallinen kuvailu, vaikka sanallista kuvailua ei voi korvata kuvalla.

SUOMEN KÄSITYÖN MUSEO TEKEE YHTEISTYÖTÄ ERILAISTEN OPPILAITOKSIEN KANSSA

Tänä syksynä Suomen käsityön museolla on ollut harjoittelussa valokuvauksen opiskelija **Miisa Kaipainen** Jyväskylän ammattiopistolta. Opiskelijan yhtenä projektina oli kuvata museon kokoelmien hattuja, joista puuttui esinekuva. Projektissa valokuvauksen opiskelija on saanut varmuutta esinekuvaukseen ja oppia museoesineiden käsittelyyn. Esinekokoelman kuvauksissa opiskelija on päässyt tutustumaan lähemmin museon kokoelmiin sekä kokemaan hattuhurmaa.

”Museoesineiden käsittely ja valokuvaus oli uutta ja erilaista verrattuna normikuvaukseen. Opiskeluissa ei ole paljon keskitytty esinekuvaukseen. Esinekuvia valokuvatessa pääsi myös kunnolla tutustumaan ledivalaistukseen”, Miisa kertoo.

MUSEOKOKOELMIN SAAVUTETTAVUUDEN HELPOTTAMINEN PÄÄMÄÄRÄNÄ

Suomen käsityön museon kokoelmat ovat olleet saavutettavissa museon internetsivujen kautta vuosia, mutta palvelinongelma katkaisi tietojen selailun pari vuotta sitten. Esimerkiksi esineiden lahjoittajilla oli mahdollisuus tarkastella Suomen käsityön museon kokoelmia ja käsikirjaston kirjoja museon internetsivuilla. Nykyinen kokoelmienhallintaohjelma on tiensä päässä tietotekniikan muuttuessa ja kehittyessä. Uuden kokoelmanhallintaohjelman tullessa tulevaisuudessa kokoelmien saavutettavuusongelma korjaantuu ja kokoelmat ovat selailtavissa jälleen netin kautta. Museon kokoelmien selailumahdollisuus antaa tärkeää tietoa sitä etsiville opiskelijoille, tutkijoille ja museoammattilaisille. useon kokoelmien esittelysivu: www.craftmuseum.fi/kokoelmat.htm

Lippalakki 0163/002.
Suomen lakkitehdas Oy:n valmistama lippalakki 1940-luvulta.

Kuvan lippalakki on on suomalaisen hatuvalmistuksen historiaa 1940-luvulta. Tamperelaisella tehtaalla ommeltiin erilaisia hattuja ja lakkeja 1970-luvulle asti. Tehdas oli alun perin perustettu Viipuriin 1917, josta se siirtyi Tampereelle. Lakin valmistuksessa on käytetty nahkaa ja puuvillakangasta sekä pellavaa. Lakki on auringon haalistama. Lippalakki on ilmeisesti ollut kovin pidetty maanviljelijän työhattu Vaaraslahdessa. Hattu on konservoitu lahjoitusvuotenaan 1984.

Lippis 0769/047.
Käsin ommeltu lippis 1970-luvulta.

Jyväskyläläisen kansakoulunopettajan ja soitonopettajan ompelema lippis on valmistettu 1970-luvulla. Käsin ommeltua samettikankaista lippistä koristavat keltaiset muodikkaat kukkaset. Kukat on ommeltu käsin. Lippa on iso ja taivutettava.

Osa Suomen käsityön museon valokuva-arkiston kuvista on siirretty nähtäväksi ja käytettäväksi museokaupan internetsivulle. Siellä on valikoiduista käsityöaiheisia valokuvia, jotka ovat vapaasti ladattavissa.

Finnaan (www.finna.fi) on kerätty useiden suomalaisten museoiden valokuvia ja esinekokoelmia katseltaviksi. Suomen käsityön museon kokoelmia pääsee selaamaan Finnasta tulevaisuudessa, kun uusi kokoelmienhallintaohjelma saadaan käyttöön ja museo liittyy Finnaan.

Suomen lakkitehtaalta löytyy valokuvia mm. Finnasta.

Teksti:R eijaT eerimäki

YLIVIESKAN KASUKAN KONSERVOINTI KONSERVOINTIKESKUKSESSA ON ALKANUT

Kirjoitettu | 15.11.2017 | Kommentit poissa käytöstä

Ylivieskan kirkon tuhopoltosta säilynyt, mutta pahoin vaurioitunut kasukka konservoidaan Suomen käsityön museon Konservointikeskuksessa, jossa työn tekee tekstiilikonservaattori Leena Niiranen. Työ on aloitettu lokakuun puolivälissä ja tällä hetkellä kasukan etu- ja takakappaleet alkavat näyttää jo paljon paremmilta kuin heti palon jälkeen, jolloin kasukka oli likomärkä ja hyvin lohduttomassa kunnossa.

Heti Konservointikeskukseen saavuttuaan kasukka pakastettiin. Näin estettiin märän kasukan homehtuminen. Pakastettuna kasukka säilytettiin vakaassa tilassa niin kauan kunnes se sulatettiin konservointikäsittelyn työsuunnitelman tekemiseksi.

Sulatuksen eri vaiheita.

Konservointi aloitettiin molempien kasukkakappaleiden varovaisella imuroinnilla. Kankaiden pinnalle oli kertynyt hiiltynyttä roskaa ja muuta palojätettä. Etukappaleen yläosassa oli vielä kiinni puisen vaatepuun jäänteet, jotka irrotettiin. Vitriinissä esillä olleen kasukan olkapäällä oli ollut näytteillä myös musta, samettinen kalkkiliina, joka oli myös pahoin palanut. Kalkkiliinasta on jäljellä metallilangoista valmistetun reunahapsunauhan sekä ristikuvion jäänteet. Samettikankaasta on jäljellä repaleinen mytty, joka on edelleen kiinni vaatepuun hiiltyneessä pinnassa. Kalkkiliinan irrottaminen vaatepuusta ja konservointikäsittely tehdään vasta tuonnempana.

Kasukan etukappale ja siinä kiinni oleva vaatepuu ja kalkkiliina.

Kasukan pinnan imurointi.

Kasukan päällysmateriaali on mustaa silkkisamettia, jossa on ollut joko leikkosamettia tai samettibrokadia. Musta nukitus oli kulunut osittain pois jo ennen paloa, mutta samettikankaan pinta on tulipalossa vaurioitunut vielä lisää. Kankaassa on suuria poikittaisia repeämiä ja laskoksia, osa kankaasta on hiiltynyt mustaksi ja kovaksi.

Kasukan sisäpuolella on pellavakankainen vuori, joka on säilynyt lähes ehjänä, mutta on nokeentunut ja laskoksilla.

Kasukkakappaleet oikaistaan varovasti kostuttamalla, jolloin laskostunut kangas rentoutuu ja kangasta pystytään hyvin varovasti venyttämään ja pingottamaan suoremmaksi. Kostutukseen käytetään kosteuskammiota, jonka sisälle kosteutta lisätään kylmähöyrykostuttajalla. Kammion sisäilman suhteellista kosteutta tarkkaillaan kosteus- ja lämpömittarilla. Joihinkin kankaiden kohtiin tarvitaan vielä paikallisempaa kosteuskäsittelyä, joka tehdään kosteushauteen avulla. Kankaan pinnalle sijoitetaan hitaasti kostuttavaa materiaalia, jolla pyritään oikaisemaan kaikkein kovettuneimpia ja korkeille laskoksille jääneitä kohtia.

Kasukka kosteuskammiossa.

Takakappaleen kankaiden oikaisua kosteuskammiossa.

Kostutus- ja oikaisukäsittelyjen jälkeen on vuorossa sametin pinnan suojaaminen läpikuultavalla harsolla. Tästä kerrotaan myöhemmin, kun työ on edennyt siihen vaiheeseen.

Teksti:A nneV esanto